

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

του Dr. Ian MacPherson

Πρωτότυπο:

CO-OPERATIVE PRINCIPLES FOR THE 21st CENTURY

by Dr. Ian MacPherson

Published by the International Co-operative Alliance

15, route des Morillons. 1218 Grand - Saconnex, Geneva Switzerland

December 1995

ISBN 92-9054-003-6

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

του Dr. Ian MacPherson

**ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ**

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΙΣΕΜ

Η Εκθεση MacPherson, που αποτέλεσε το εισηγητικό κείμενο για τη διατύπωση των συνεταιριστικών αξιών και την αναδιαμόρφωση των συνεταιριστικών αρχών από το Συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ΔΣΕ) στο Μάντσεστερ το 1995, μεταφράστηκε από τη ΔΣΕ σε ορισμένες γλώσσες για την ευρεία ενημέρωση των ενδιαφερομένων όλου του κόσμου.

Το ΙΣΕΜ ζήτησε και έλαβε από τη ΔΣΕ την άδεια να μεταφράσει και να εκδώσει το κείμενο αυτό στα ελληνικά, για την ενημέρωση των ενδιαφερομένων της χώρας μας, με σκοπό την εξασφάλιση της παράλληλης πορείας του συνεταιριστικού προβληματισμού με εκείνον του υπόλοιπου κόσμου.

Όπως έχει λεχθεί, μια μετάφραση οφείλει να είναι ταυτόχρονα πιστή και ελκυστική. Στο κείμενο αυτό η πιστότητα έχει ιδιαίτερη σημασία, επειδή πρόκειται για ένα κείμενο στο οποίο στηρίχθηκε η πρόσφατη διατύπωση των συνεταιριστικών αξιών και αρχών. Γι' αυτό, το κείμενο αυτό αποτελεί πιστή απόδοση του πρωτοτύπου, με παράλληλη μέριμνα σαφήνειας και αναγνωσιμότητας.

Προβλήματα ορολογίας παρουσιάστηκαν αρκετά κατά τη μετάφραση. Ο όρος *cooperative movement* αποδόθηκε ως συνεταιριστική κίνηση. Θα μπορούσε να αποδοθεί και ως συνεταιριστικό κίνημα, χωρίς εννοιολογική διαφορά. Ο όρος *co-operative principles* αποδόθηκε ως συνεταιριστικές αρχές. Θα μπορούσε να αποδοθεί ως συνεταιριστικοί κανόνες ή ρήτρες. Σε άλλες περιπτώσεις επιδιώχθηκε να χρησιμοποιηθούν όροι που ανταποκρίνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα.

Παραδίδοντας το πόνημα αυτό στο ελληνικό κοινό, το ΙΣΕΜ ανταποκρίνεται σε έναν από τους καταστατικούς του σκοπούς και ταυτόχρονα πιστεύει ότι προσφέρει μια πολύτιμη υπηρεσία στους ελληνικούς συνεταιρισμούς και στους ενδιαφερομένους για μια ενθάρρυνση της συλλογικής συνεταιριστικής δράσης, σε μια εποχή στην οποία οι μικρές ατομικές οικονομικές μονάδες αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης.

*Εκδοση: Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών
Ακαδημίας 63, 106 78 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3621.785, 3826.716, FAX: 3825.739*

Μάρτιος 1997

*Εκτύπωση: Τυπογραφείο ΝΙΚΗΤΑ Κ. ΚΑΡΑΛΗ
Γερανίου 7 - 5ος ορ. - Ομόνοια
Τηλ. 5233.965*

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

του Dr. Ian MacPherson

Μετάφραση: Καθηγητής Κώστας Παπαγεωργίου, *Πρόεδρος του ΙΣΕΜ*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

του Bruce Thordarson

Γενικού Διευθυντή της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθηγητή Διονύση Μαυρόγιαννη

Γεν. Γραμματέα του ΙΣΕΜ

Η Διακήρυξη του 1995 για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα

Η Διακήρυξη αυτή εγκρίθηκε στο Συνέδριο και τη Γενική Συνέλευση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης του 1995, που πραγματοποιήθηκαν στο Μάντσεστερ για την επέτειο της 100ετίας της Ένωσης. Η Διακήρυξη, που υποβλήθηκε από το Δ.Σ. της ΔΣΕ στο Συνέδριο, είναι προϊόν μακρόχρονης διαδικασίας διαβουλεύσεων, που περιέλαβε χιλιάδες συνεταιριστών ανά τον κόσμο. Της διαδικασίας ηγήθηκε ο Καναδός Ian MacPherson, ο οποίος προετοίμασε πολυάριθμα σχέδια της Διακήρυξης Ταυτότητας και της Εισηγητικής Έκθεσης σε μια προσπάθεια να κατανοήσει την κατάσταση και τις ανάγκες της συνεταιριστικής κίνησης κατά τα τέλη του 20ού αιώνα. Σ' αυτό βοηθήθηκε από μια Συμβουλευτική Ομάδα αποτελούμενη από τους: Raija Itkonen από τη Φινλανδία, Hans Munkner από τη Γερμανία, Yehudah Paz από το Ισραήλ, Masahiko Shiraishi από την Ιαπωνία, Hans-Detlef Wulker από τη Γερμανία και Bruce Thordarson, Γενικό Διευθυντή της ΔΣΕ.

Συμβουλευτική Επιτροπή

Dante Cracogna, Αργεντινή. Leon Schuijman, Αργεντινή. Aboudou Toure Cheaka, Μπενίν. Guinka Doulevska, Βουλγαρία. Armando Tovar Parada, Κολομβία. Juan Diego Pacheco, Κόστα Ρίκα. Ann Buch Jorgenssen, Δανία. Mohamed Idris, Αίγυπτος. Kamal H. Aboul Kheir, Αίγυπτος. Francoise Baulier, Γαλλία. Andre Chomel, Γαλλία. Jacques Moreau, Γαλλία. Calixte Parpais, Γαλλία. Paul G. Armbruster, Γερμανία. Claus-Jurgen Hachmann, Γερμανία. Διονύσιος Μαυρόγιαννης, Ελλάδα. Janos Juhasz, Ουγγαρία. R.C. Dwivedi, Ινδία. Shashi Rajagopalan, Ινδία. G.K. Hsarma, Ινδία. Daniel Rosolio, Ισραήλ. Tristram Eastwood, Ιταλία. Giuliano Vecchi, Ιταλία. Ada S. Kibora, Ακτή Ελεφαντοστού. Shiro Futagami, Ιαπωνία. Masao Ohya, Ιαπωνία. Momoe Tachkawa, Ιαπωνία. Tadashi Torii, Ιαπωνία. Victorine Krohazounde, Κένυα. Bernadette Wanyonyi, Κένυα. Royal Prof. Ungku A. Aziz, Μαλαισία. Alexandra Wilson, Καναδάς. Maria Jerczynska, Πολωνία. Tandeusz Kowalak, Πολωνία. Anna Tuz, Πολωνία. Lim Ho Seng, Σιγκαπούρη. Juan Luis Arrieta, Ισπανία. Birgitta Lindstrom, Σουηδία. Sven Ake Book, Σουηδία. Lars Hillbom, Σουηδία. Jurgen Von Muralt, Ελβετία. Vincent Lubasi, Τανζανία. Charles Kabuga, Ουγκάντα. Ivan Stepanenko, Ουκρανία. Robert Houlton, Ηνωμένο Βασίλειο. Edgar Parnell, Ηνωμένο Βασίλειο. Rita Rhodes, Ηνωμένο Βασίλειο. Chris Baker, Η.Π.Α.

Ο συγγραφέας (*)

Ο Ian MacPherson γεννήθηκε στο Τορόντο το 1939. Μεγάλωσε σε ένα αγρόκτημα του Οντάριο και σπούδασε στο Πανεπιστήμιο του Windsor, από όπου αποφοίτησε το 1960. Αφού δίδαξε επί τέσσερα χρόνια σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κοντά στο Τορόντο, επέστρεψε στο Πανεπιστήμιο και απέκτησε τους τίτλους M.A. και Ph.D. στην ιστορία από το Πανεπιστήμιο του Western Ontario. Δίδαξε στο Πανεπιστήμιο του Winnipeg από το 1968 μέχρι το 1976. Από τότε προσφέρει τις υπηρεσίες του στο Πανεπιστήμιο της Victoria, ως Πρόεδρος του Τμήματος Ιστορίας από το 1981 ως το 1989 και ως Κοσμήτωρ της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών από το 1992 ως σήμερα.

Η έρευνά του αναφέρεται κυρίως στην ιστορία της συνεταιριστικής κίνησης, ιδιαίτερα του Καναδά. Έχει συγγράψει το «Ο Καθένας για Όλους: Ιστορά της Αγγλο-Καναδικής Συνεταιριστικής Κίνησης, 1900-1945» (Each for All: A History of the English-Canadian Co-operative Movement, 1900-1945) και βιβλία για την ιστορία της Συνεταιριστικής Ένωσης του Καναδά, Υπηρεσίες Συνεταιριστικής Ασφάλισης, Εταιρεία Συνεταιριστικής Πίστης, και για την κίνηση των πιστωτικών συνεταιρισμών της Βρετανικής Κολομβίας. Επί πλέον έχει συγγράψει βιβλίο για την οικογένεια στο Οντάριο κατά τον 19ο αιώνα και ήταν συνεκδότης τόμων για την αγροτική και την αστική ιστορία. Έχει δημοσιεύσει

(*) Ο Καθηγητής Ian MacPherson είναι γνωστός στους Έλληνες συνεταιριστές από την επίσκεψή του στην Αθήνα, το 1991, με την ευκαιρία της συνεδρίασης της Επιτροπής της ΔΣΕ για τις βασικές συνεταιριστικές αξίες της οποίας προήδρευε ο Καθηγητής Sven Ake Book.

περισσότερες από τριάντα ακαδημαϊκές και πενήντα μη-ακαδημαϊκές εργασίες, κυρίως για συνεταιριστικά θέματα. Έχει λάβει μέρος σε περισσότερες από 100 ακαδημαϊκές και μη-ακαδημαϊκές συνεδριακές εκδηλώσεις και συναντήσεις. Τώρα προετοιμάζει μια ιστορία για το Παγκόσμιο Συμβούλιο Πιστωτικών Ενώσεων και τη Διεθνή κίνηση πιστωτικών ενώσεων, η οποία θα δημοσιευθεί το 1997. Το βιβλίο αυτό αποτελεί μέρος ενός μεγαλύτερου μακροχρόνιου σχεδίου για την ιστορία της παγκόσμιας συνεταιριστικής κίνησης, το οποίο θα ολοκληρωθεί το έτος 2000. Προετοιμάζει επίσης τόμους για τους συνεταιρισμούς των Ινουιτών και την Καναδική κίνηση πιστωτικών ενώσεων. Συμμετέχει σε μακροπρόθεσμα ερευνητικά προγράμματα για την αγροτική ιστορία των Prairie και την ιστορία της Καναδικής οικογένειας.

Έχει προσφέρει υπηρεσίες σε διοικητικά συμβούλια συνεταιρισμών επί 25 χρόνια: Σε καταναλωτικούς συνεταιρισμούς του Winnipeg, έναν συνεταιρισμό παιδικής μέριμνας στη Victoria και σε αρκετές πιστωτικές ενώσεις (μεταξύ των οποίων η Pacific Coast Savings) της Victoria. Έχει συμμετάσχει στο Διοικητικό Συμβούλιο της B.C. Central Credit Union από το 1983 ως το 1992 (Πρόεδρος από το 1987 ως το 1989). Σε εθνικό επίπεδο έχει συμμετάσχει στα Διοικητικά Συμβούλια της Canadian Co-operative Association. Ήταν ο πρώτος Πρόεδρος της προαναφερθείσης οργάνωσης (που είναι η κορυφαία οργάνωση της Αγγλο-Καναδικής συνεταιριστικής κίνησης) από το 1989 ως το 1993. Προήδρευσε της διαδικασίας κατά την οποία αναθεωρήθηκαν οι διεθνείς κανόνες των συνεταιριστικών οργανώσεων (που συχνά αποκαλούνται Κανόνες της Ροτσντέιλ), στο Συνέδριο του 1995 της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης στο Μάντσεστερ.

Ο Ian MacPherson είναι έγγαμος με την Elizabeth MacPherson και έχουν δύο γιούς, από τους οποίους ο ένας σπουδάζει ιατρική και ο άλλος δημιουργική συγγραφή και ιστορία.

Περιεχόμενα

σελ.

Πρόλογος του Bruce Thordarson, Γενικού Διευθυντή της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης	<i>ix</i>
Εισαγωγή του Καθηγητή Δ. Μαυρόγιαννη, Γεν. Γραμματέα του ΙΣΕΜ	<i>xi</i>
Η Διακήρυξη της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ΔΣΕ) για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα	<i>1</i>
Εισηγητική Έκθεση για τη Διακήρυξη της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης σχετικά με τη Συνεταιριστική Ταυτότητα	<i>3</i>
<i>Προλεγόμενα</i>	<i>3</i>
<i>Οι Λόγοι Αναδιατύπωσης Αρχών</i>	<i>6</i>
<i>Ο Ορισμός του Συνεταιρισμού</i>	<i>8</i>
<i>Αξίες – Η Πρώτη Πρόταση</i>	<i>11</i>
<i>Αξίες – Η Δεύτερη Πρόταση</i>	<i>14</i>
<i>Αρχές – Ένα Εισαγωγικό Σχόλιο</i>	<i>16</i>
<i>Η Αρχή της «Εθελοντικής και Ελεύθερης Συμμετοχής»</i>	<i>17</i>
<i>Η Αρχή της «Δημοκρατικής Διοίκησης εκ Μέρους των Μελών»</i>	<i>21</i>
<i>Η Αρχή της «Οικονομικής Συμμετοχής των Μελών»</i>	<i>23</i>
<i>Η Αρχή της «Αυτονομίας και Ανεξαρτησίας»</i>	<i>26</i>
<i>Η Αρχή «Εκπαίδευση, Πρακτική Εξάσκηση και Πληροφόρηση»</i>	<i>27</i>
<i>Η Αρχή «Συνεργασία Μεταξύ Συνεταιρισμών»</i>	<i>28</i>
<i>Η Αρχή «Ενδιαφέρον για την Κοινότητα»</i>	<i>29</i>
<i>Συμπέρασμα</i>	<i>30</i>

Στο Κατώφλι του Εικοστού - Πρώτου Αιώνα:

Οι Συνεταιρισμοί Χθες, Σήμερα και Αύριο

31

Συνεργασία Μεταξύ των Ανθρώπων – Δέκατος Ένατος

Αιώνας

31

Συνεργασία Μεταξύ των Ανθρώπων – Ο Εικοστός Αιώνας

36

Συνεταιρισμοί Παντού – Οι Ρίζες τους

41

Η Πορεία προς τα Εμπρός – Μερικοί Κίνδυνοι

42

Νέα Ενότητα, Ανανεωμένη Δέσμευση

44

Συνεργασία Μεταξύ των Ανθρώπων – το Μέλλον

45

Η Πρώτη Πρόκληση: Αύξηση της Συνεταιριστικής

Αποδοτικότητας

48

Έμφαση στο Πλεονέκτημα της Συμμετοχής

50

Προβολή της Συνεταιριστικής Ιδιαιτερότητας

52

Ισχυροποίηση του Ανθρώπινου Παράγοντα

53

Συνετή Αξιοποίηση των Συντελεστών Παραγωγής

55

Δημιουργία Οικονομικής Δύναμης

57

Στρατηγικός Σχεδιασμός

58

Ατενίζοντας το Μέλλον

59

Συνεργασία Μεταξύ των Ανθρώπων – Ο 21ος Αιώνας

62

Η Υπόσχεση

71

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (Δ.Σ.Ε.) χαιρετίζει με πολλή ικανοποίηση την ελληνική έκδοση της μεγάλης αξίας Έκθεσης για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα και τις Αναθεωρημένες Συνεταιριστικές Αρχές του Συνεδρίου της Εκατονταετίας (Μάντσεστερ, 1995), που απευθύνεται στο ελληνικό κοινό χάρη στις προσπάθειες του Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (ΙΣΕΜ). Η μετάφραση και δημοσίευση στα ελληνικά της Εκθέσεως αυτής του Καναδού Καθηγητή Ίαν Μακφέρσον, Προέδρου της Διεθνούς Επιτροπής Αναθεώρησης των Συνεταιριστικών Αρχών, είναι το πιο πρόσφατο παράδειγμα της μακρόχρονης συνεργασίας και σύμπραξης των Ελλήνων συνεταιριστών με τη διεθνή συνεταιριστική κίνηση που εκπροσωπεί η ΔΣΕ (*).

Η συνεργασία μας άρχισε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα με την ενεργό συμμετοχή στο 6^ο Συνέδριο (Βουκουρέστι 1904) ελληνικής αντιπροσωπείας που αποτελείτο από τον καθηγητή Κ. Βουρνάζο, τον πολιτευτή Γ. Φιλάρετο και τον Α. Θεοδορίδη. Στη συνέχεια, Η ΠΑΣΕΓΕΣ έγινε πλήρες μέλος της ΔΣΕ και εισήλθαν έτσι τότε οι δραστήριοι αγροτικοί συνεταιρισμοί της Ελλάδας στο διεθνές προσκήνιο. Κατά την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας (1967–1974), οι Έλληνες συνεταιριστές έτυχαν θερμής υποστήριξης εκ μέρους της ΔΣΕ στη βάση των κανόνων λειτουργίας των συνεταιρισμών, ήτοι της δημοκρατίας και της αυτονομίας τους σε σχέση με το κράτος.

Η ίδρυση του ΙΣΕΜ και η σύνδεσή του, ως πλήρους μέλους, με την ΔΣΕ το 1991, είχε ως αναγκαίο αποτέλεσμα την επίκαιρη ανάληψη ερευνητικών και αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση του συνεταιριστικού τομέα της ελληνικής οικονομίας.

(*) Η ΔΣΕ ιδρύθηκε το 1895, εδρεύει στη Γενεύη και είναι η μεγαλύτερη μη κυβερνητική διεθνής οργάνωση με 750 εκατομμύρια φυσικά μέλη από 70 περίπου χώρες.

Προσωπικότητες του ελληνικού συνεταιριστικού κινήματος, όπως ο καθηγητής Διονύσης Μαυρογιαννης, συμμετείχαν με δραστήριο τρόπο ως σύμβουλοι της ΔΣΕ στο επταετές πρόγραμμα (1988–1995) σχετικά με την ενδελεχή μελέτη και αναθεώρηση, κατ' αρχάς των βασικών συνεταιριστικών αξιών και ακολούθως των συνεταιριστικών αρχών.

Το τελικό αποτέλεσμα αυτού του προγράμματος, γνωστού ως Διακήρυξη της Συνεταιριστικής Ταυτότητας, περιέχεται στην παρούσα δημοσίευση και επιβεβαιώνει αφενός τις αξίες και αρχές που διακρίνουν τη συνεταιριστική επιχείρηση από κάθε άλλη μορφή οικονομικής δραστηριότητας και αφετέρου τις μεθόδους και τους τρόπους με τους οποίους αυτές οι επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν. Στην Ελλάδα, το ίδιο όπως και σε όλες τις άλλες χώρες του κόσμου, η επιτυχία των συνεταιρισμών στο μέλλον θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητά τους να μετατρέψουν σε πράξη τις αξίες και τις αρχές αυτές.

Γενεύη, Φεβρουάριος 1997

Μπρους Τόρνταρσον
Γενικός Διευθυντής της Δ.Σ.Ε.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συνεταιριστικοί κανόνες:

Διαχρονική ανασκόπηση και προοπτικές για τον 21ο αιώνα

Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά

Οι συνεταιριστικοί κανόνες (Σ.Κ.) ή αρχές ή ρήτρες είναι πολύ δύσκολο θέμα εξαιτίας αφενός της συνοπτικής διατυπώσεώς τους και αφετέρου των δυσχερειών που παρουσιάζει η εφαρμογή τους στον τόπο και στο χρόνο. Ουσιαστικά, το περιεχόμενό τους ταυτίζεται με την έννοια, το περιεχόμενο και την άσκηση του συνεταιριστικού δικαιώματος. Υπενθυμίζεται ότι το δικαίωμα συμμετοχής σε συνεταιριστικές οργανώσεις καθώς και η ανάπτυξη και οι δραστηριότητες αυτών αποτελούν ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα που προβλέπεται και προστατεύεται από Συντάγματα πολλών χωρών (βλέπε άρθρο 12 του Συντάγματος του 1975 της χώρας μας).

Και τα ελληνικά Συντάγματα του 1952 (άρθρο 109) και του 1975 (άρθρο 12) προβλέπουν την υποχρέωση του κράτους για την προστασία και την ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Στο σημείο αυτό επιβάλλεται να καταχωρήσουμε ένα μέρος από τα πάντοτε επίκαιρα συμπεράσματα του επιφανούς ιστοριογράφου και στοχαστή του ελληνικού συνεταιριστικού φαινομένου Αριστ. Ν. Κλήμη, σύμφωνα με τα οποία η συνταγματική αυτή πρόβλεψη και διακήρυξη ισοδυναμεί με αναγνώριση από το κράτος του τεράστιου οικονομικού και κοινωνικού ρόλου των συνεταιρισμών. Κατ' ακολουθίαν, το κράτος και ο νομοθέτης οφείλουν να προσανατολιστούν στον ορθό τρόπο για την παροχή αυτής της μέριμνας και προστασίας, μέσα στα πλαίσια και με τους τρόπους, που υπαγορεύουν οι διεθνείς συνεταιριστικές αρχές και οι αντιλήψεις που εφαρμόζονται στις χώρες με δημοκρατική διάρθρωση και σωστή συνεταιριστική ανάπτυξη.

Ο συνεταιρισμός, στις περισσότερες χώρες, ανεπτυγμένες και μή, διέπεται από ιδιαίτερο νομικό καθεστώς, που θεσπίζεται σύμφωνα με τις συνταγματικές προβλέψεις και τις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές και που αποτελεί ειδικό τμήμα του ιδιωτικού Δικαίου.

Η νομοθετική πρόβλεψη και ρύθμιση της συστάσεως και λειτουργίας των συνεταιριστικών οργανώσεων έχει σήμερα γενικευθεί σε παγκόσμιο επίπεδο και το συνεταιριστικό δίκαιο είναι ένας κλάδος ξεχωριστός του ιδιωτικού ενδοτικού δικαίου, οικονομικού, επιχειρησιακού και εμπορικού περιεχομένου, που εδράζεται στην ελευθερία των συναλλαγών και στην ελεύθερη βούληση των ενδιαφερομένων, με μόνο περιορισμό τα χρηστά ήθη και τη δημόσια τάξη.

Επόμενο είναι και οι δραστηριότητες των συνεταιρισμών να ανήκουν στην ιδιωτική οικονομία και να διαφέρουν ριζικά από τους σκοπούς, τον τρόπο διοίκησης, τις εφαρμοζόμενες διατάξεις και τα μέσα δράσεως τόσο των ιδιωτικών κερδοσκοπικών εταιρειών όσο και των κρατικών επιχειρήσεων. Ο συνεργατισμός όμως, παρά τη διάκρισή του από τις μεν και από τις δε σε επίπεδο δομών και λειτουργίας, συνεργάζεται μαζί τους σε ισότιμη βάση και διαπλέκεται σε μικτές εταιρείες.

Οι συνεταιριστικοί κανόνες που αποτελούν το κύριο αντικείμενο της μεταφράσεως και εκδόσεως στην Ελλάδα της εκθέσεως του καθηγητή Μακφέρσον, αποτελούν από νομικής πλευράς την πηγή του συνεταιριστικού και εταιρικού δικαίου κάθε χώρας, όπως επίσης και τις κατευθυντήριες οδηγίες για τη σύσταση, διοίκηση, διαχείριση και λειτουργία κάθε συνεταιριστικής οργανώσεως και επιχειρήσεως.

Το βασικό χαρακτηριστικό των συνεταιριστικών κανόνων είναι ότι καθορίζονται από τα ίδια τα ενδιαφερόμενα μέρη, ήτοι τις συνεταιριστικές οργανώσεις-μέλη, της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ενώσεως (ICA) που ιδρύθηκε το 1895 στο Λονδίνο και εδρεύει από το 1983 στη Γενεύη. Η ΔΣΕ είναι διεθνής μη-κυβερνητική οργάνωση, ήτοι εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και κατά συνέπεια οι κανόνες που θεσπίζουν οι Γενικές ης Συνελεύσεις (Συνέδρια) έχουν ως πεδίο εφαρμογής τα μέλη της, που οφείλουν να κάνουν σχετική πρόβλεψη στα καταστατικά των οργανώσεών τους.

Διαχρονική θεώρηση του θέματος

Οι συνεταιριστικοί κανόνες, ως προϊόν καθημερινών οικονομικών και κοινωνικών αναγκών, υπόκεινται σε αλλαγές, τροποποιήσεις, συμπληρώσεις. Αυτές οι διεργασίες υπαγορεύονται από τις ποικίλες ανάγκες των συνεταιρισμών, τους συσχετισμούς που επιβάλλει η ελεύθερη αγορά και τις ελπίδες που επενδύουν στο συνεταιριστικό θεσμό εκατοντάδες εκατομμύ-

μύρια καταναλωτές, παραγωγοί και εργαζόμενοι. Μια διαχρονική θεώρηση των συνεταιριστικών κανόνων αποδεικνύει ότι τα τελευταία 150 χρόνια (ξεκινώντας από το 1844, έτος ιδρύσεως του πρώτου καταναλωτικού συνεταιρισμού στην Αγγλία), οι συνεταιριστικοί κανόνες είναι αντικείμενο μιας διαρκούς θέσεως και αντιθέσεως, αναπαραγωγής και τροποποιήσεων, προκειμένου το συνεταιριστικό σύστημα να επιβιώσει και να προσφέρει χρήσιμες υπηρεσίες στα μέλη που το υιοθετούν και το εφαρμόζουν στην πράξη, αντλώντας από αυτό οικονομικά και κοινωνικά πλεονεκτήματα.

Σε μια πρώτη περίοδο που αντιπροσωπεύει 51 χρόνια του 19ου αιώνα (1844-1895), ήτοι μέχρι την ίδρυση της ICA (International Co-operative Alliance), οι συνεταιριστικοί κανόνες αντικαθρεφτίζουν τις ιδεολογικές ζυμώσεις και τις συναλλακτικές πρακτικές της εποχής εκείνης. Υπάρχουν τέσσερες τάσεις: η πρώτη, η ουτοπική, που ξεκινάει από τον Γάλλο Σαρλ Φουριέ (Charles Fourier, 1772–1837) τον 18ο αιώνα και καταλήγει στον Σαρλ Ζιντ (Charles Gide, 1847–1932) στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, οραματίζεται μία Συνεταιριστική Δημοκρατία που θα εγκαταστήσει τη συνεργασία και αρμονία στις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις. Η δεύτερη, η σοσιαλιστική, υπογραμμίζει τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα στην παραγωγική διαδικασία και αξιώνει μια δικαιότερη συμμετοχή του στην αναπτυσσόμενη βιομηχανία και στο καπιταλιστικό γίγνεσθαι. Με τους σοσιαλιστές, τρίτη θεώρηση του θέματος, συμπορεύονται και οι συνδικαλιστές, μέρος των οποίων τάσσεται υπέρ της γενικής απεργίας και μέρος υπέρ της καταργήσεως της εξηρημένης και μισθωτής εργασίας (abolition du salariat) και αντικαταστάσεώς της με τη συνεταιριστική επιχείρηση των εργατών. Η τετάρτη τάση προέρχεται από την ίδια τη συνεταιριστική πρακτική, όπως αυτή αναπτύχθηκε από και γύρω από τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς της Αγγλίας. Ανάπτυξη του εμπορίου και της βιομηχανίας, στενότητα καταναλωτικών αγαθών από τη μια μεριά και ελευθερία των συναλλαγών από την άλλη, μαζί με τις αρχές του φυσικού δικαίου, της χριστιανικής ηθικής και της αρχόμενης πολιτικής δημοκρατίας στη διαμορφούμενη Ευρωπαϊκή κοινωνία των Εθνών-Κρατών, γίνονται αποδεκτά ως τα ελάχιστα πλαίσια στα οποία διαμορφώνονται οι πρώτοι συνεταιριστικοί κανόνες. Οι κανόνες αυτοί εισάγονται για πρώτη φορά από τα καταστατικά της Ροτσντέιλ το 1844 (First Law of Rochdale), τροποποιούνται το 1845 και αναμορφώνονται το 1854.

Οι πιο πάνω κανόνες παραχωρούν έδαφος στους ουτοπιστές και οραμα-

τιστές, αλλά προσκολλώνται στις πρακτικές και τα συναλλακτικά ήθη του εμπορίου και της αγοράς, των οποίων επιχειρούν τον εξανθρωπισμό, τη διαχειριστική εντιμότητα με τη βοήθεια του δημοκρατικού ελέγχου, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ισότητας. Οι Αρχές και οι Κανόνες των εργατικών παραγωγικών συνεταιρισμών που προτάθηκαν από τον Γάλλο Φίλιππο Μπισσέ το 1831 (Buche, 1796–1865) δεν βρίσκουν θέση στους Κανόνες του 19ου αιώνα, παρά την ιδεολογική κίνηση, τις ζυμώσεις και την εξάπλωση των συνεταιρισμών εργατών στη Γαλλία, στο Βέλγιο και στην Ιταλία. Και δεν γίνεται βέβαια λόγος για τις ιδιαιτερότητες του πιστωτικού συνεταιρισμού που κάνει την εμφάνισή του αργότερα στη Γερμανία (δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα).

Η ίδρυση της ΔΣΕ το 1895 κληρονομεί αυτή την κατάσταση και καθίσταται θεματοφύλακας των συνεταιριστικών κανόνων, της εκπροσωπήσεως και αναπτύξεως του ενιαίου διεθνούς συνεταιριστικού συστήματος, που στην ουσία, μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, περιελάμβανε ολόκληρη την Ευρώπη και λίγες μόνο χώρες από τη Βόρειο Αμερική, την Ασία, τη Β. Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Τα τριάντα πρώτα χρόνια (1895–1927) γίνεται ένας σιωπηλός αγώνας στο εσωτερικό της ΔΣΕ, που έχει ως αντικείμενο την ιδεολογική κατεύθυνση και το ρόλο των συνεταιρισμών και, συνακόλουθα, τη διατύπωση κανόνων που θα εκφράζουν τα προβλήματα όλων των τύπων συνεταιριστικών εταιρειών και όχι μόνο των καταναλωτικών.

Ήδη στο Συνέδριο της Στοκχόλμης το 1927 προτάθηκε και έγινε δεκτή η αναθεώρηση των παλιών Συνεταιριστικών Κανόνων του 19ου αιώνα. Το 13ο Συνέδριο της Βιέννης (1930) κάλεσε τα μέλη να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τους συνεταιριστικούς κανόνες της Ροτσντέιλ, ενώ συγχρόνως προέβλεψε και τη συγκρότηση Επιτροπής για την αναθεώρησή τους, βασισμένης σε μια μελέτη ιστορική και σε έρευνες ανάμεσα στους διάφορους τύπους ή κατηγορίες των συνεταιριστικών οργανώσεων-μελών, σχετικά με την ισχύ και εφαρμογή των μέχρι τότε Κανόνων.

Στη συνέχεια, το 14ο Συνέδριο που έγινε στο Λονδίνο το 1934 πρότεινε 7 Συνεταιριστικούς Κανόνες. Λόγω διαφορών όμως μεταξύ αντιθέτων τάσεων που παρατηρήθηκαν στο Συνέδριο (των καταναλωτικών συνεταιρισμών της Αγγλίας και της επιμονής της να διατηρηθεί η φιλοσοφία της Ροτσντέιλ, των εργατικών συνεταιρισμών της Γαλλίας και της προσπάθειας της όπως οι Συνεταιριστικοί Κανόνες εκφράσουν και τον προβληματι-

σμό όλων των τύπων συνεταιριστικών εταιρειών και, τέλος, των συνεταιρισμών της Σουηδίας που απέβλεπε στη δραστηριοποίηση του οικονομικού ρόλου των συνεταιρισμών σε βάρος του κοινωνικού) δεν ελήφθη τελική απόφαση. Απόφαση ελήφθη στο 15ο Συνέδριο του Παρισιού (1937) που αποδέχθηκε τους εξής 7 Συνεταιριστικούς Κανόνες που αντανακλούν και τις τρεις πιο πάνω τάσεις, με αμοιβαίες βέβαια υποχωρήσεις τους: ελεύθερη είσοδος/έξοδος, δημοκρατικός έλεγχος, σύμμετρη ή αναλογική επιστροφή πλεονασμάτων, περιορισμένος τόκος στο κεφάλαιο, πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα, συναλλαγές τοις μετρητοίς, εκπαίδευση των μελών.

Ο οικουμενικός χαρακτήρας των Συνεταιριστικών Κανόνων

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα ιδεολογικά προβλήματα στους κόλπους της ΔΣΕ οξύνθηκαν αφενός λόγω του αυξημένου αριθμού μελών της από πολλές κομμουνιστικές χώρες, της εκτιμήσεως που έχαιρε η Σοβιετική Ένωση για τη συμβολή της στη νίκη κατά του φασισμού, του ρόλου επίσης της τελευταίας αυτής στην ανακήρυξη από τον ΟΗΕ της ανεξαρτησίας πολλών χωρών του Τρίτου Κόσμου, αλλά και αφετέρου του ψυχρού πολέμου και της ανάγκης να παρασχεθεί τεχνική βοήθεια προς τις μικρές και φτωχές χώρες.

Όσο κι αν φανεί παράξενο, την πρόταση και την επαναδιατύπωση των συνεταιριστικών κανόνων την έκανε η CENTROSOYUS της Σοβιετικής Ενώσεως στο 22ο Συνέδριο στο Bournemouth της Αγγλίας το 1963. Η Επιτροπή, που μέλη της ήταν συνεταιριστές από την Αγγλία, τις ΗΠΑ, τη Σοβιετική Ένωση και την τότε Δυτική Γερμανία, μελέτησε:

- αν οι Σ.Κ. του 1937 τηρούνται και εφαρμόζονται
- αν οι υφιστάμενοι Σ.Κ. ανταποκρίνονται στις ανάγκες της μεταπολεμικής εποχής από οικονομική, κοινωνική και πολιτική άποψη ή αν επιβάλλεται να γίνει μερική ή ολική αναθεώρησή τους
- τις αναγκαίες προτάσεις για μια ενδεχόμενη αναμόρφωση
- περιορίσει τους Κανόνες σε 6, υποχρεωτικούς και δεσμευτικούς για όλες τις οργανώσεις-μέλη.

Το 23ο Συνέδριο (Βιέννη, 1966) υιοθέτησε τους 6 υποχρεωτικούς Σ.Κ. με τη βοήθεια των οποίων οι συνεταιρισμοί ισχυροποιήθηκαν ακόμη περισσότερο στις ανεπτυγμένες χώρες και διαδόθηκαν με μεγάλη ταχύτητα σε

όλες τις χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Τέλος, η επεξεργασία το 1966 από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας της Συστάσεως 127 για την προαγωγή του συνεταιρισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες, η αποδοχή, επίσης, το 1975 της Συμβάσεως 141 και της Συστάσεως 149 για τη δημιουργία και λειτουργία συνεταιριστικών επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων από τις αγροτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις, καθώς, τέλος, και η περιοδική Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για τις συνθήκες λειτουργίας των συνεταιρισμών καθώς και για τα σοβαρά πλεονεκτήματά τους, αποτελούν σημαντικές θεσμικές πρωτοβουλίες που διέδωσαν σε παγκόσμια κλίμακα, σε Βορρά και Νότο, σε Δύση και Ανατολή, το συνεταιριστικό θεσμό ως μοντέλο οικονομικής και πολιτιστικής αναπτύξεως κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια, στη βάση πάντα των διαδοχικών Συνεταιριστικών Κανόνων της ΔΣΕ.

Η αναθεώρηση των Σ.Κ. από το 31ο Συνέδριο της Εκατονταετίας της ΔΣΕ (Μάντσεστερ Αγγλίας, Σεπτέμβριος του 1955).

Οι προτάσεις για μια νέα αναμόρφωση των Συνεταιριστικών Κανόνων καθώς πλησιάζουμε προς την ανατολή του 21ου αιώνα είναι το αποτέλεσμα ενός γενικότερου προβληματισμού και στοχασμού που απασχόλησε την ηγεσία της ΔΣΕ και πολλά εθνικά συνεταιριστικά κινήματα. Κανένας στην ΔΣΕ δεν εφησύχαζε σχετικά με τις πιθανές διεθνείς οικονομικές συγκυρίες και την τύχη του συνεταιριστικού συστήματος στα χρόνια που θα ακολουθούσαν. Και κανείς, ούτε στις ανεπτυγμένες χώρες ούτε στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, δεν αισθανόταν πλήρως ικανοποιημένος από τις ιδεολογικές θέσεις του χθες, από τα επιτεύγματα του σήμερα, από τις προκλήσεις του αύριο, που διεγράφοντο στον ορίζοντα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, της ανεργίας, του αποκλεισμού και της ένδειας.

Την ίδια εποχή που στη Σοβιετική Ένωση είχαν αρχίσει οι μεταρρυθμίσεις του Γκορμπατσόφ, ο Πρόεδρος της ΔΣΕ Λάρος Μάρκους (Lars Marcus) πρότεινε στο 29ο Συνέδριο της Στοκχόλμης (1988) τη ιδεολογική αυτοκριτική του συνεταιριστικού θεσμού, των αξιών του, των στόχων του, των κανόνων λειτουργίας του, των μέσων δράσεως καθώς και της αποτελεσματικότητάς του. Η ΔΣΕ ανέθεσε σε μία δωδεκαμελή Επιτροπή διεθνών εμπειρογνομόνων, με Πρόεδρο τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Στοκχόλμης Σβεν Ακε Μπόοκ (Sven Ake Book) να συντάξει μια Έκθεση για τις Βασικές Συνεταιριστικές Αξίες και να ασχοληθεί αποκλειστικά με

αυτές το επόμενο 30ό Συνέδριο του Τόκιο. Το τελευταίο αυτό συζήτησε τα σχετικά θέματα, αποδέχθηκε τις προτάσεις και συνέστησε περαιτέρω την αναθεώρηση των Συνεταιριστικών Κανόνων που θα μετουσίωσαν σε πράξη τα διδάγματα και παραγγέλματα της συνεταιριστικής φιλοσοφίας επί παγκοσμίου επιπέδου. Μία δεύτερη Επιτροπή με Πρόεδρο τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Βικτόρια του Καναδά (Victoria University, Canada) και μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΔΣΕ Ian MacPherson ανέλαβε να επεξεργασθεί, αναθεωρήσει και προτείνει τους νέους κανόνες, με τη βοήθεια των οποίων υπολογίζεται να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Οι νέοι Συνεταιριστικοί Κανόνες

Η αναμόρφωση των Σ.Κ. ήταν ένα πολύπλευρο έργο με πολλούς στόχους, άλλοτε συμβιβαστούς και άλλοτε αντιτιθέμενους μεταξύ τους. Δύο πάντως ήταν τα κύρια εξωτερικά γνωρίσματα της συλλογικής αυτής εργασίας: Από τη μια μεριά περιορίζεται ο ρόλος του Συνεταιριστικού Κανόνα, ηλικίας 150 περίπου ετών, που περιόριζε την αμοιβή του συνεταιριστικού κεφαλαίου. Κάθε συνεταιριστική οργάνωση θα είναι ελεύθερη στο μέλλον να ορίσει εάν και σε ποιο βαθμό θα αμείψει τις συνεταιριστικές μερίδες, υποχρεωτικές και προαιρετικές. Η επερχόμενη φιλελευθεροποίηση στο θέμα αυτό αναμένεται να δημιουργήσει κίνητρα για αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου, για επενδύσεις και για στήριξη της οικονομικής ανεξαρτησίας και αυτονομίας των συνεταιρισμών. Σε πολλές όμως περιπτώσεις διαφαίνεται ο κίνδυνος οι πολύ αισιόδοξοι συνεταιρισμοί να εξαντλήσουν πλεονάσματα και κέρδη σε τόκους, με αποτέλεσμα η οργάνωση να οδηγηθεί στη χρεοκοπία. Στην πράξη καθώς και στη νομοθετική πολιτική της Γαλλίας και της Ιταλίας, ο σχηματισμός του εταιρικού κεφαλαίου απελευθερώνεται από τους περιοριστικούς όρους του παρελθόντος.

Από την άλλη μεριά, προστίθενται δύο νέοι Συνεταιριστικοί Κανόνες που ως τώρα ανευρίσκονται ρητά ή με ερμηνεία στους Κανόνες του 1966. Πρόκειται για τον Κανόνα της Αυτονομίας και Ανεξαρτησίας και για τον Κανόνα της στηρίξεως της περιβάλλουσας «Κοινότητας».

Θ' αναφερθούμε δι' ολίγων στο περιεχόμενο των τελευταίων δύο Κανόνων και στη συνέχεια θα υπογραμμίσουμε τα πλεονεκτήματα της Εκθέσεως του Ιαν Μακφέρσον.

Κανόνες (4) για την Αυτονομία και την Ανεξαρτησία

Για πρώτη φορά προτάθηκε και έγινε αποδεκτός ιδιαίτερος Κανόνας για την αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών. Η αυτονομία αυτή εννοείται σε σχέση με έξωθεν φορείς και οργανώσεις, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι η εκτελεστική εξουσία (κυβέρνηση και δημόσιοι φορείς) και η μεγάλη κερδοσκοπική εταιρεία.

Ο Κανόνας υπενθυμίζει στις συνεταιριστικές οργανώσεις ότι είναι από τη νομική και οικονομική τους φύση αλλά και επιβάλλεται να παραμένουν αυτόνομοι και ανεξάρτητοι οργανικά, λειτουργικά και διοικητικά θεσμοί που λειτουργούν με ευθύνη των μελών τους. Αν επιθυμούν να προέλθουν σε συμφωνίες συνεργασίας με το κράτος και με δημόσιους φορείς, πρέπει να το πράξουν με τρόπο και με συμφωνίες που να διασφαλίζουν την αυτονομία τους και ανεξαρτησία τους. Οι καταχρήσεις που έγιναν σε βάρος της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών από κυβερνήσεις και πολιτικά κόμματα απολυταρχικών καθεστώτων αλλά και η χρησιμοποίηση σε πολλές χώρες του συνεταιριστικού συστήματος για την κομματικοποιημένη, μαζική, εξηρημένη και σπασμωδική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και την εξάρτηση των συνεταιρισμών από την εκάστοτε εκτελεστική εξουσία, εξηγούν και δικαιολογούν την πρόταση για τον Κανόνα αυτό. Είναι, συνεπώς, αναγκαίος και απαραίτητος για πολλές χώρες ακόμη και τις ευρωπαϊκές. Ο Κανόνας αυτός απευθύνεται στους συνεταιρισμούς αλλά και στις κυβερνήσεις, που οφείλουν να σέβονται τη συνεταιριστική μορφή οικονομίας και να κατοχυρώνουν με τη νομοθεσία και τις διοικητικές τους πράξεις την αυτόνομη και ακομμάτιστη λειτουργία και δράση τους. Αυτή η αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών απειλείται κυρίως από τους φορείς της εκτελεστικής και δημόσιας εξουσίας, δημιουργώντας ιστούς πολύπλοκης και μακρόχρονης εξαρτήσεως μέσα από την άσκηση πιστωτικής πολιτικής, τη διαμόρφωση των τιμών, τη φορολογία και τους δασμούς, την εξαγωγική και κυρίως τη νομοθετική πολιτική, τέλος, με την παρέμβαση στη διοίκηση και στη λειτουργία τους.

Θα ήταν συνεπώς ευκαταίο, εποικοδομητικό και περισσότερο λειτουργικό αν γινόταν πρόβλεψη για δημιουργία εκ μέρους του Κράτους ευνοϊκού κλίματος και συνθηκών για την ίδρυση, δράση και λειτουργία των συνεταιρισμών των οποίων η δομή, η διοίκηση, η διαχείριση και ο προγραμματισμός είναι τελείως χωριστά από τους δημόσιους φορείς. Το κράτος οφείλει να παρέχει στους συνεταιρισμούς τις ίδιες ευκολίες και τα ίδια πλεονε-

κτήματα που θέτει στη διάθεση κάθε μορφής άλλων οικονομικών εταιρειών και οργανώσεων.

Όσον αφορά στις συναλλαγές και σχέσεις συνεταιρισμών και κράτους, τέσσερις είναι οι βιωμένες ιστορικά καταστάσεις:

* Ανάπτυξη των συνεταιρισμών **χωρίς** το Κράτος, όπως συνέβη σε ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη στο παρελθόν. Τούτο δεν είναι πλέον δυνατό ούτε και για αυτά τα κράτη.

* Λειτουργία των συνεταιρισμών **κάτω** από την καθοδήγηση και την ποδηγέτηση του Κράτους και του Κόμματος, όπως συνέβη στα απολυταρχικά καθεστώτα. Τούτο σημαίνει στην ουσία κατάλυση του συνεταιριστικού συστήματος.

* Ίδρυση και προαγωγή των συνεταιρισμών **εκ των άνω** και μέσα από κρατικές διαδικασίες και αποφάσεις. Προσπάθεια γίνεται την τελευταία δεκαετία, επί εθνικού και διεθνούς επιπέδου, να απαγκιστρωθούν οι συνεταιρισμοί από τον επικίνδυνο κρατικό εναγκαλισμό. (Στη συνεταιριστική φιλολογία και έρευνα γίνεται λόγος για «αποκρατικοποίηση» των συνεταιρισμών).

* Ίδρυση, διοίκηση και λειτουργία των συνεταιρισμών **σε πλήρη ανεξαρτησία από το Κράτος**, αλλά σε συνεργασία μαζί του σε ισότιμη βάση (αν τούτο βέβαια είναι κατορθωτό), πάντως όχι με θυσία και σε βάρος της ανεξαρτησίας τους. "Όπως γράφει ο κορυφαίος σήμερα Έλληνας συνεταιριστής Νικόλαος Κολύμβας, ιδρυτής και επίτιμος Πρόεδρος του ΙΣΕΜ, στο βιβλίο του «Ελληνικά και Διεθνή Συνεταιριστικά», *ο συνεταιρισμός είναι από τη φύση του και κατ' ανάγκη ανεξάρτητος. Είναι διορθωτικός αλλά βασικός οικονομικός θεσμός, που στο μεν καπιταλισμό εισάγει την κοινωνική δικαιοσύνη, στο δε σοσιαλισμό προάγει την ατομική πρωτοβουλία και ευθύνη.*

Κανόνας (7) για την «Κοινότητα»

Στην προκειμένη περίπτωση, προτείνεται όπως οι συνεταιρισμοί υποστηρίζουν, παράλληλα με τη λειτουργία τους, την ανάπτυξη των «κοινοτήτων» στα πλαίσια των οποίων υφίστανται και λειτουργούν. Η ανάπτυξη αυτή θα λαμβάνει χώρα μέσα από προγραμματισμό που θα σέβεται το κοινωνικό περιβάλλον και θα γίνεται αποδεκτός από τα μέλη του συνεταιρισμού. Τα μέλη του συνεταιρισμού, και όχι εξωτερικοί παράγο-

ντες και φορείς μπορούν ελεύθερα να αποφασίσουν την υποστήριξη, βοήθεια, αρωγή και ανάπτυξη κάθε κοινότητας, θεσμού, ομάδας. Για το σκοπό αυτό, θα χρησιμοποιούν ένα μέρος των πλεονασμάτων ή κερδών τους ή θα επεκτείνουν ορισμένες υπηρεσίες τους και σε μη μέλη (π.Χ. ένας καταναλωτικός συνεταιρισμός που λειτουργεί σε μία αγροτική περιοχή ή μία εργατούπολη θα πρέπει να δέχεται ως πελάτες και άτομα της περιοχής που δεν είναι μέλη ή τους συγγενείς των μελών του).

Βελτιώσεις σε σύγκριση με το παρελθόν

Η διαχρονική επισκόπηση των Σ.Κ. πείθει ότι η εξέλιξή τους διαμορφώθηκε με **διαδοχικές μεταρρυθμιστικές διαδικασίες** σε τρόπο που αυτοί να γίνουν αποδεκτοί από όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, να διαφυλαχθεί η ενότητα του συνεταιριστικού κινήματος και να γενικευθεί ο συνεταιριστικός θεσμός. (Οι πολύ ριζοσπαστικές αλλαγές των Σ.Κ. που προτάθηκαν κατά καιρούς προσέκρουσαν στην άρνηση των οργανώσεων-μελών της ΔΣΕ).

Οι αλλαγές, οι προσθήκες και οι βελτιώσεις που περιέχονται στους νέους Σ.Κ. του 1995 είναι πολύ σημαντικές:

- Διευρύνεται περισσότερο η ανοιχτή πόρτα του συνεταιρισμού για συμμετοχή τρίτων χρηστών, μη μελών, καθώς και γυναικών.
- Διευκολύνεται ο σχηματισμός εταιρικού κεφαλαίου, καθώς και η διανομή και επένδυση πλεονασμάτων και κερδών της συνεταιριστικής επιχειρήσεως.
- Αναβαθμίζεται ο ρόλος του εργασιακού ανθρώπινου παράγοντα σχετικά με τη διοίκηση του συνεταιρισμού.
- Εισάγεται και κατοχυρώνεται η αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών απέναντι σε άλλους φορείς και οργανισμούς και κυρίως απέναντι στην εκτελεστική εξουσία που παράγει την εξάρτηση και αλλοτριώνει το συνεταιριστικό σύστημα, όσον αφορά κυρίως στην αυτόνομη και δημοκρατική του διοίκηση και οικονομική λειτουργία.
- Λύνονται προβλήματα του παρελθόντος, εκσυγχρονίζεται η λειτουργικότητα και παραγωγικότητα των συνεταιρισμών και προάγεται ο συνεταιριστικός θεσμός ως οικονομικό και κοινωνικό εργαλείο για την επιτυχή ικανοποίηση αναγκών και αιτημάτων εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον κόσμο.

- Και υπογραμμίζεται ο ευρύτερος κοινωνικός ρόλος των συνεταιρισμών για την περιρρέουσα κοινωνία που έχει ανάγκη να υποστηριχθεί και να αναβαθμισθεί με τη βοήθειά τους.

Μέσα και πέρα από τις διαδοχικές αναθεωρήσεις των συνεταιριστικών αρχών παραμένει αναλλοίωτος ο συνεταιριστικός θεσμός ως αναπτυξιακός παράγοντας, που αφορά στην ολόπλευρη ανύψωση του ανθρώπου. Στο σημείο αυτό αξίζει να θυμηθούμε τα λόγια του Μόριτς Μπόννοφ, Σουηδού Προέδρου της ΔΣΕ (1960 - 1975), που είναι πάντα επίκαιρα και χρήσιμα: *«Οι πολλοί, που είναι οικονομικώς αδύνατοι, οφείλουν να διαχειρίζονται οι ίδιοι την οικονομία τους με τη βοήθεια αυθεντικών και ανεξάρτητων συνεταιρισμών, σε τρόπο που πραγματικά να ωφελούνται οι πολλοί».*

Καθηγητής Διονύσης Μαυρόγιαννης

Γενικός Γραμματέας του ΙΣΕΜ

**Μέλος των Επιτροπών της ΔΣΕ για την Αναθεώρηση των Συνεταιριστικών Αξιών
και των Συνεταιριστικών Κανόνων**

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους, διαμέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης.

ΑΞΙΕΣ:

Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της ατευθύνης, της δημοκρατίας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης. Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους.

ΑΡΧΕΣ

Οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές με τις οποίες οι συνεταιρισμοί θέτουν σε εφαρμογή τις αξίες τους.

1η Αρχή: Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοιχτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

2η Αρχή: Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις διοικούμενες από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη των αποφάσεων. Άνδρες και γυναίκες που προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου (κάθε μέλος μία ψήφο) και στους συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο.

3η Αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών

Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονεκτήματα για οποιονδήποτε ή για όλους από τους ακόλουθους σκοπούς: α) Ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητα, β) Απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό, και γ) Υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

4η Αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σ' αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία.

5η Αρχή: Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό —ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης— σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας.

6η Αρχή: Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου.

7η Αρχή: Ενδιαφέρον για την κοινότητα

Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους με πολιτικές που εγκρίνονται από τα μέλη τους.

Εισηγητική Έκθεση για τη Διακήρυξη της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης σχετικά με τη Συνεταιριστική Ταυτότητα

Προλεγόμενα

1. Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (ΔΣΕ), στο Συνέδριό της του Μάντσεστερ το 1995, υιοθέτησε μια Διακήρυξη για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα. Η Διακήρυξη περιέλαβε έναν ορισμό του συνεταιρισμού, έναν κατάλογο των βασικών αξιών της κίνησης και μια αναθεωρημένη διατύπωση αρχών προορισμένη να καθοδηγεί τις συνεταιριστικές οργανώσεις στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα.
2. Το παρόν κείμενο εξηγεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε η Διακήρυξη και επεξεργάζεται μερικά από τα κύρια θέματα που μελετήθηκαν, ιδιαίτερα κατά την επανεξέταση των αρχών.
3. Από την ίδρυσή της το 1895, η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση υπήρξε η κορυφαία οργάνωση για τον ορισμό του συνεταιρισμού και για την επεξεργασία των αρχών, στις οποίες όφειλαν να στηρίζονται οι συνεταιρισμοί. Στο παρελθόν η ΔΣΕ είχε προχωρήσει σε δύο επίσημες Διακηρύξεις για τις συνεταιριστικές αρχές, την πρώτη το 1937 και τη δεύτερη το 1966. Αυτές οι δύο προηγούμενες διατυπώσεις, όπως και η αναδιατύπωση του 1995, αποτελούσαν προσπάθειες να εξηγήσουν πώς πρέπει να ερμηνεύονται οι συνεταιριστικές αρχές στο σύγχρονο κόσμο.
4. Αυτές οι περιοδικές αναθεωρήσεις των αρχών αποτελούν πηγή ισχύος για τη συνεταιριστική κίνηση. Δείχνουν πώς η συνεταιριστική σκέψη μπορεί να εφαρμόζεται σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο, υποδεικνύουν πώς να οργανώνονται οι συνεταιρισμοί για να αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις και ενώνουν τους συνεταιρισμούς όλου του

κόσμου με σκοπό την επανεξέταση των βασικών σκοπών της κίνησής τους.

5. Σε όλη την ιστορία της, η συνεταιριστική κίνηση διαρκώς άλλαζε και θα συνεχίζει να αλλάζει στο μέλλον. Πίσω από τις μεταβολές, όμως, εδράζεται ένας θεμελιώδης σεβασμός για κάθε ανθρώπινη ύπαρξη και μια πίστη στη δυνατότητα των συνεταιρισμών να βελτιώσουν τον εαυτό τους οικονομικά και κοινωνικά διαμέσου της αμοιβαίας αυτοβοήθειας. Ακόμη, η συνεταιριστική κίνηση πιστεύει ότι οι δημοκρατικές διαδικασίες, εφαρμοζόμενες σε οικονομικές δραστηριότητες, είναι επιτυχείς, επιθυμητές και αποτελεσματικές. Πιστεύει ότι οι δημοκρατικώς διοικούμενες οικονομικές οργανώσεις αποτελούν συμβολή στο κοινό καλό. Η Διακήρυξη του 1995 για τις Αρχές στηρίχθηκε πάνω σε αυτές τις θεμελιακές φιλοσοφικές θεωρήσεις.
6. Δεν υπάρχει ενιαία πηγή προέλευσης για όλους τους συνεταιρισμούς. Υπάρχουν σε ολόκληρο τον κόσμο σε πολλές διαφορετικές μορφές, εξυπηρετώντας πολλές διαφορετικές ανάγκες και αποδίδοντας καρπούς σε διαφορετικές κοινωνίες. Στην πραγματικότητα, ένας από τους κύριους λόγους προετοιμασίας του κειμένου για τη συνεταιριστική ταυτότητα ήταν να αποκαλυφθεί αυτή η ποικιλιότητα και να παγιωθούν οι κανόνες που πρέπει να επικρατούν σε όλους τους συνεταιρισμούς, ανεξάρτητα από το τι κάνουν και πού βρίσκονται. Ειδικότερα, η Διακήρυξη έδωσε μια κοινή βάση πάνω στην οποία όλες οι κύριες συνεταιριστικές παραδόσεις θα μπορούσαν να ευδοκιμήσουν και να εναρμονιστούν αποτελεσματικά.

Οι συνεταιρισμοί πρωτοεμφανίστηκαν ως αυθύπαρκτα νομικά πρόσωπα στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Αφού σημείωσαν τις πρώτες μόνιμους χαρακτήρα επιτυχίες στα δύσκολα χρόνια της δεκαετίας του 1840, οι συνεταιρισμοί αναπτύχθηκαν προς πέντε διακεκριμένες κατευθύνσεις: τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς, των οποίων η αφετηρία έχει από μακρού συνδεθεί με τους σκαπανείς της Ρότσντεϊλ, τους συνεταιρισμούς εργατών, οι οποίοι κατά την πρώιμη περίοδο είχαν τη μεγαλύτερη ισχύ στη Γαλλία, τους πιστωτικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι κατά κύριο λόγο άρχισαν

στη Γερμανία, τους γεωργικούς συνεταιρισμούς, που είχαν τις πρώτες ρίζες τους στη Δανία και στη Γερμανία και τους συνεταιρισμούς υπηρεσιών, όπως συνεταιρισμούς κατοικίας και υγειονομικούς συνεταιρισμούς που αναδύθηκαν σε πολλά μέρη της βιομηχανικής Ευρώπης κατά τα τέλη του περασμένου αιώνα. Όλες αυτές οι κατηγορίες αναπτύχθηκαν, αν και με διαφορετικό βαθμό επιτυχίας, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες κατά το 19ο αιώνα. Όλοι διαδόθηκαν στο πλείστον του υπόλοιπου κόσμου κατά τον εικοστό αιώνα.

Μέσω της Διακήρυξης για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα, η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση επιβεβαίωσε επίσημα και χαιρέτισε ως ίσες όλες τις πέντε κατηγορίες. Πρόβαλε τη ζωτικότητα καθεμιάς και αναγνώρισε ότι, όποιες και αν ήταν οι αφετηρίες, κάθε κατηγορία είχε προσαρμοσθεί με διαφορετικούς τρόπους στις διαφορετικές κοινωνίες και στα διαφορετικά πολιτιστικά περιβάλλοντα.

7. Επιπροσθέτως, η Διακήρυξη αποσκοπούσε να εξυπηρετήσει εξίσου καλά συνεταιρισμούς που λειτουργούν σε κάθε είδους οικονομικές, κοινωνικές, και πολιτικές συνθήκες. Αναγνώρισε ότι όλες οι ομάδες είχαν δημιουργήσει τις δικές τους συνεταιριστικές κινήσεις με πολύ διαφορετικούς τρόπους, δανειζόμενες ιδέες από άλλες και τηρώντας τις αρχές, αλλά διαμορφώνοντας τις οργανώσεις τους σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες, εμπειρίες και πολιτιστικές τάσεις. Η Διακήρυξη του 1995 αποδέχθηκε και χαιρέτισε αυτή την ποικιλομορφία.
8. Ακόμη, η Διακήρυξη της Ταυτότητας αποτέλεσε ένα γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα μπορούσαν να λειτουργήσουν όλα τα είδη των συνεταιρισμών. Κάθε κατηγορία ή τομέας των συνεταιρισμών, όμως, έχει τις δικές της ανάγκες και προτεραιότητες. Γι' αυτό, κατά την περίοδο του συνεδρίου, κάθε τομέας είχε ετοιμάσει ή ετοίμαζε μια Διακήρυξη για τους Λειτουργικούς Κανόνες, ώστε να διαφανεί τι εννοούν οι γενικές αρχές για τη λειτουργία κάθε τομέα, υπό το φως των σύγχρονων συνθηκών.
9. Τέλος, η Διακήρυξη αναγνώρισε έμμεσα ότι η διεθνής συνεταιριστική κίνηση έχει μια μοναδική ευκαιρία να βοηθήσει στην εναρμόνιση των ενδιαφερομένων ατόμων των επιμέρους ομάδων, που οργανώ-

νονται σε συνεταιρισμούς ως καταναλωτές αγαθών και υπηρεσιών, ως αποταμιευτές και επενδυτές, ως παραγωγοί και ως εργάτες. Με την ύπαρξη ενός κοινού πλαισίου η Διακήρυξη θα μπορούσε να προωθήσει την κατανόηση και κοινές δράσεις και να διευρύνει τους ορίζοντες για κάθε είδους συνεταιριστική επιδίωξη.

Οι λόγοι Αναδιατύπωσης των Αρχών

1. Υπήρξαν ειδικές προκλήσεις ενώπιον της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης που κατέστησαν αναγκαία και εποικοδομητική την κατάσταση της Συνεταιριστικής Ταυτότητας το 1995.
2. Μεταξύ 1970 και 1995 η οικονομία της αγοράς είχε επεκτείνει δραστικά την επιρροή της σε ολόκληρο τον κόσμο. Παραδοσιακά εμπορικά εμπόδια είχαν μειωθεί σημαντικά και πολλές από αυτές τις αλλαγές, όπως η δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών, η μείωση της στήριξης της γεωργίας από τις κυβερνήσεις και η κατάργηση περιοριστικών κανόνων για τους χρηματοδοτικούς φορείς, συνιστούσαν απειλή για το οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πολλοί συνεταιρισμοί είχαν λειτουργήσει επί δεκαετίες. Για να ευημερήσουν και σε πολλές περιπτώσεις απλώς για να επιζήσουν, οι συνεταιρισμοί όφειλαν να εξετάσουν πώς θα αντιδράσουν σε αυτές τις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Οι μεταβολές αυτές σήμαιναν επίσης ότι οι περισσότεροι συνεταιρισμοί αντιμετώπιζαν πολύ πιο έντονο ανταγωνισμό. Με τη χρήση των πλεονεκτημάτων των σύγχρονων μορφών επικοινωνίας, το κεφάλαιο κυκλοφορεί ανά τον κόσμο με ελάχιστες παρεμβολές, αναζητώντας τις πιο αποδοτικές επενδύσεις. Αυτό, οικονομικά εσήμαινε ότι πολλοί συνεταιρισμοί βρέθηκαν αυτομάτως αντιμέτωποι με μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, πολλές από τις οποίες διέθεταν πλεονεκτήματα που δεν είχαν οι συνεταιρισμοί ως προς το κεφάλαιο και τη νομοθεσία.

Στα επίπεδα της διανόησης και της συμπεριφοράς, οι συνεταιρισμοί βρέθηκαν επίσης αντιμέτωποι με διεθνή μέσα μαζικής επικοινωνίας και εκπαιδευτικά ιδρύματα που πρόβαλαν την επικράτηση των επι-

χειρήσεων που κατευθύνονται από επενδυτές. Με αυτά τα δεδομένα, η αξία των επιχειρήσεων που διοικούνται δημοκρατικά προς το συμφέρον των ανθρώπων τέθηκε υπό αμφισβήτηση. Στην πραγματικότητα, η προβολή των καπιταλιστικών επιχειρήσεων κλόνησε την εμπιστοσύνη πολλών από τους ευρισκόμενους εντός των συνεταιρισμών, ιδιαίτερα στις βορειο-ατλαντικές χώρες. Ενόψει αυτής της πρόκλησης, ήταν ανάγκη να υπάρξει ένα ξεκάθαρο όραμα για τα στοιχεία που καθιστούν τους συνεταιρισμούς μοναδικούς και πολύτιμους.

3. Στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η κατάρρευση των κεντρικά διευθυνόμενων οικονομιών έθεσε επίσης υπό αμφισβήτηση το ρόλο των συνεταιρισμών. Παραδόξως, όμως, άνοιξε ταυτόχρονα το δρόμο για την αναγέννηση της συνεταιριστικής επιχείρησης, αλλά αυτό θα μπορούσε μόνο να γίνει αν υπήρχε σαφής κατανόηση για το πώς οι νέες και αναζωογονημένες συνεταιριστικές κινήσεις θα έπρεπε να θεσμοθετούνται και να ενθαρρύνονται.
4. Ταυτοχρόνως, η γρήγορη επέκταση των οικονομιών πολλών ασιατικών χωρών, μαζί με την οικονομική ανάπτυξη σε χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής, δημιούργησαν ανεπανάληπτες ευκαιρίες για την επέκταση των συνεταιρισμών. Πράγματι, συνεταιριστικοί ηγέτες από αυτές τις χώρες έφεραν στην επιφάνεια πολλές νέες πτυχές και καινούργιο ενθουσιασμό, από τον οποίο αντλήθηκε πολλή ενέργεια για την εξέταση του μέλλοντος.

Όλες αυτές οι εξελίξεις δημιούργησαν μια νέα προοπτική στη διεθνή συνεταιριστική κίνηση. Αμφισβήτησαν μερικές παραδοσιακές παραδοχές, πρόσφεραν νέες ερμηνείες και πρότειναν νέες λύσεις σε παλιά προβλήματα. Για να αξιοποιηθούν τέτοιες ευκαιρίες, όμως, υπήρχε ανάγκη να καθορισθεί σαφώς πώς οι συνεταιρισμοί θα διαδραμάτιζαν ένα ρόλο στις κοινωνίες που διέρχονται περίοδο γρήγορων μεταβολών.

5. Οι συνεταιρισμοί βρέθηκαν ενώπιον άλλων, πιο γενικών, προκλήσεων κατά τη δεκαετία του 1990, προκλήσεων που έδειχναν ότι θα είναι πιο σημαντικές κατά τις επόμενες δεκαετίες. Ήταν οι προκλή-

σεις οι συνδεδεμένες με θεμελιακές μεταβολές στην κατάσταση των ανθρώπων ανά τον κόσμο. Σ' αυτές περιλαμβάνονται τα θέματα που εγείρονται από την ταχεία αύξηση του πληθυσμού της γης, την αυξανόμενη πίεση προς το περιβάλλον, την αυξανόμενη συγκέντρωση της οικονομικής ισχύος στα χέρια μιας μικρής μειοψηφίας του πληθυσμού της γης, τις διάφορες κρίσεις που μαστίζουν κοινότητες όλων των πολιτιστικών κατευθύνσεων, τους βαθείς κύκλους φτώχειας που παρατηρούνται σε πολλά σημεία του πλανήτη και την αυξανόμενη συχνότητα εκρήξεων «εθνικιστικών» συγκρούσεων.

Δεν είναι δυνατό να αναμένεται ότι οι συνεταιρισμοί μόνοι τους θα αντιμετωπίσουν πλήρως τέτοια θέματα, αλλά μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίλυσή τους. Μπορούν να παράγουν και να διανέμουν υψηλής ποιότητας τρόφιμα σε λογικές τιμές. Μπορούν, όπως συχνά το έχουν κάνει, να δείχνουν το ενδιαφέρον τους για το περιβάλλον. Μπορούν να εκπληρώνουν τον ιστορικό τους ρόλο της ευρείας και δίκαιης κατανομής οικονομικής ισχύος. Μπορούν να συμβάλουν στην αναβάθμιση των κοινοτήτων στις οποίες είναι εγκατεστημένοι. Μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα που είναι σε θέση να βοηθήσουν τον εαυτό τους, ώστε να αποφύγουν τη φτώχεια. Μπορούν να βοηθήσουν τη συνεργασία ανθρώπων με διαφορετικά πολιτιστικά στοιχεία, διαφορετικές θρησκείες και διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις. Οι συνεταιρισμοί μπορούν πολλά να προσφέρουν στον κόσμο και μόνο με τη στήριξή τους στις παραδόσεις της διαφορετικότητας και με τη φροντίδα πιο αποτελεσματικής εξυπηρέτησης των αναγκών των μελών τους.

6. Η Διακήρυξη της Συνεταιριστικής Ταυτότητας πρέπει, συνεπώς, να εξετάζεται υπό την ιστορική, σύγχρονη και μελλοντική έννοια. Το υπόλοιπο αυτού του κεφαλαίου επεξεργάζεται συνοπτικά κάθε τμήμα της Διακήρυξης από αυτές τις τρεις πλευρές.

Ο Ορισμός του Συνεταιρισμού

1. Η Διακήρυξη ορίζει το συνεταιρισμό ως εξής: «Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολι-

τιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους, διαμέσου μιας συνιδιοκτητικής και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης».

2. Αυτός ο ορισμός έχει σκοπό να ορίζει το ελάχιστο. Δεν αποσκοπεί στην περιγραφή του «τέλειου» συνεταιρισμού. Σκοπίμως έχει μεγάλο εύρος, αναγνωρίζοντας ότι τα μέλη στα διάφορα είδη των συνεταιρισμών θα συνδέονται διαφορετικά και ότι τα μέλη πρέπει να έχουν κάποια ελευθερία στην οργάνωση των υποθέσεών τους. Ελπίζεται ότι αυτός ο ορισμός θα φανεί χρήσιμος στην προετοιμασία νομοθεσίας, στην εκπαίδευση μελών και στη σύνταξη εγχειριδίων.
3. Ο ορισμός δίνει έμφαση στα ακόλουθα χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού:
 - (α) Ο συνεταιρισμός είναι αυτόνομος, δηλαδή όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητος από την κυβέρνηση και από ιδιωτικές (κερδοσκοπικές) επιχειρήσεις.
 - (β) Αποτελεί μια «ένωση προσώπων». Αυτό σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί είναι ελεύθεροι να ορίζουν τα «πρόσωπα» με οποιαδήποτε νομική μορφή επιλέγουν. Πολλοί πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί ανά τον κόσμο επιλέγουν να αποδέχονται μόνο φυσικά πρόσωπα. Πολλοί άλλοι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί αποδέχονται «νομικά πρόσωπα», που σε πολλές νομοθεσίες περιλαμβάνουν εταιρείες, παρέχοντας σε αυτά τα ίδια δικαιώματα όπως και σε κάθε άλλο μέλος. Οι συνεταιρισμοί σε άλλες βαθμίδες, εκτός από τους πρωτοβάθμιους, κατέχονται συνήθως από άλλους συνεταιρισμούς. Σε όλες τις περιπτώσεις, η φύση της δημοκρατικής τους πρακτικής αποτελεί θέμα το οποίο πρέπει να αποφασίζεται από τα μέλη.
 - (γ) Τα πρόσωπα ενώνονται «εθελοντικά». Η συμμετοχή στο συνεταιρισμό δεν πρέπει να είναι αναγκαστική. Τα μέλη πρέπει να είναι ελεύθερα, έχοντας υπόψη τους σκοπούς και τους πόρους του συνεταιρισμού, να μετέχουν ή να αποχωρούν.
 - (δ) Τα μέλη του συνεταιρισμού «αντιμετωπίζουν τις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές τους ανάγκες». Αυτό το σημείο του ορισμού τονίζει ότι οι συνεταιρισμοί συγκροτούνται από μέλη για το προσωπικό τους και το αμοιβαίο όφελος.

Κανονικά, οι συνεταιρισμοί πρέπει να δραστηριοποιούνται στα πλαίσια της αγοράς και γι' αυτό πρέπει να λειτουργούν αποτελεσματικά και με σύνεση. Οι περισσότεροι από αυτούς υπάρχουν κυρίως για να εξυπηρετούν οικονομικούς σκοπούς, αλλά έχουν κοινωνικές και πολιτιστικές επιδιώξεις, επίσης. Με τον όρο «κοινωνικές» εννοείται η επίτευξη κοινωνικών στόχων, όπως η παροχή υγειονομικών υπηρεσιών ή παιδικής μέριμνας. Τέτοιες δραστηριότητες πρέπει να διεξάγονται με οικονομικό τρόπο, ώστε να παρέχουν τα είδη των υπηρεσιών που ωφελούν τα μέλη. Οι συνεταιρισμοί πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν πολιτιστικούς στόχους, ανταποκρινόμενοι στα ενδιαφέροντα και στις επιθυμίες των μελών. Ως παραδείγματα αναφέρονται η ενίσχυση για την προώθηση της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, η προώθηση της ειρήνης, η χορηγία για αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες και η βελτίωση των σχέσεων στην κοινότητα. Πραγματικά, στο μέλλον η υποβοήθηση δημιουργίας καλύτερων συνθηκών ζωής – πολιτιστικής, διανοητικής και πνευματικής – μπορεί να καταστεί ένας από τους πιο σημαντικούς τρόπους παροχής ωφελημάτων εκ μέρους των συνεταιρισμών προς τα μέλη τους και υποβοήθησης των κοινοτήτων τους.

Οι ανάγκες των μελών μπορεί να είναι ασυνήθεις και περιορισμένες, μπορεί να είναι ποικιλόμορφες, μπορεί να είναι κοινωνικές και πολιτιστικές καθώς και αποκλειστικά οικονομικές, αλλά, οποιεσδήποτε και αν είναι, αποτελούν τον κεντρικό σκοπό για τον οποίο υπάρχει ο συνεταιρισμός.

- (ε) Ο συνεταιρισμός είναι «μια συνιδιόκτητη και δημοκρατικά διοικούμενη επιχείρηση». Αυτή η φράση τονίζει ότι εντός του συνεταιρισμού η εξουσία επιμερίζεται μεταξύ μελών σε δημοκρατική βάση. Το διπλό χαρακτηριστικό της ιδιοκτησίας και της δημοκρατικής διοίκησης είναι στοιχεία εξαιρετικού ενδιαφέροντος για τη διαφοροποίηση των συνεταιρισμών από άλλα είδη φορέων, όπως επιχειρήσεων που κατευθύνονται από την πλειοψηφία του κεφαλαίου ή από την κυβέρνηση. Κάθε συνεταιρισμός είναι επίσης μια «επιχείρηση», με την έννοια ότι αποτελεί έναν οργανωμένο φορέα, ο οποίος δραστηριοποιεί-

ται στην αγορά. Οφείλει, κατά συνέπεια, να εξυπηρετεί τα μέλη του δραστήρια και αποτελεσματικά.

Αξίες – Η Πρώτη Πρόταση

1. Η συνεταιριστική κίνηση έχει μια βαθιά και αξιόλογη ιστορία. Κατά τη διάρκεια καθεμιάς από τις τελευταίες δέκα γενεές της ανθρώπινης ιστορίας πολλοί θεωρητικοί σε διάφορα μέρη του κόσμου πραγματοποίησαν σημαντικές συμβολές στη συνεταιριστική σκέψη. Σημαντικό μέρος της συνεταιριστικής σκέψης αφιερώθηκε στις συνεταιριστικές αξίες.

Επιπλέον, οι συνεταιρισμοί ανά τον κόσμο έχουν αναπτυχθεί μέσα σε ένα πλούσιο φάσμα κατευθύνσεων πίστης, περιλαμβανομένων όλων των μεγάλων θρησκειών και ιδεολογιών του κόσμου. Με δεδομένο ότι οι συνεταιριστικοί ηγέτες και οι συνεταιριστικές ομάδες έχουν σε μεγάλο βαθμό επηρεαστεί από αυτές τις κατευθύνσεις πίστης, κάθε συζήτηση για αξίες στα πλαίσια των συνεταιρισμών πρέπει αναπόφευκτα να περιλάβει βαθιά ριζωμένους προβληματισμούς σχετικά με την κατάλληλη ηθική συμπεριφορά.

Κατά συνέπεια, η επίτευξη ενός συγκερασμού σχετικά με τις ουσιώδεις συνεταιριστικές αξίες είναι ένα περίπλοκο, μολονότι αναπόφευκτα αποδοτικό, εγχείρημα.

Μεταξύ 1990 και 1992, υπό τη διεύθυνση του Σουηδού κ. Sven Ake Book, μέλη της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης και ανεξάρτητοι ερευνητές ασχολήθηκαν σε εκτεταμένες συζητήσεις με τη φύση των συνεταιριστικών αξιών. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης παρουσιάζονται στο βιβλίο «*Συνεταιριστικές Αξίες σε ένα Μεταβαλλόμενο Κόσμο*» (Co-operative Values in a Changing World), που εγράφη από τον κ. Book και εκδόθηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση. Το βιβλίο αυτό, μαζί με το βιβλίο «*Οι Συνεταιριστικές Αρχές: Σήμερα και Αύριο*» (Co-operative Principles: Today and Tomorrow), του W.P. Watkins, αποτέλεσαν κυρίως το θεωρητικό περιεχόμενο από το οποίο προέκυψε η Διακήρυξη για τη Συνεταιριστική Ταυτότητα. Τα βιβλία αυτά συνιτώνται θερμά σε όποιον επιθυμεί να εμβαθύνει στο θέμα.

2. Η πρώτη πρόταση των αξιών στη Διακήρυξη του 1995 αναφέρει: «Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεπθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης».
3. Η «αυτοβοήθεια» στηρίζεται στην πεποίθηση ότι οι άνθρωποι μπορούν και θα έπρεπε να αγωνίζονται να κατευθύνουν την τύχη τους. Οι συνεταιριστές όμως πιστεύουν ότι η πλήρης ατομική ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε συνάρτηση με τους άλλους. Ως άτομο ο καθένας περιορίζεται σε ό,τι μόνος του μπορεί να προσπαθήσει να κάνει, σε ό,τι ένας μπορεί να επιτύχει. Με κοινή ενέργεια και αμοιβαία ευθύνη, καθένας μπορεί να επιτύχει περισσότερο, ιδιαίτερα με την αύξηση της συλλογικής επιρροής στην αγορά και έναντι των κυβερνήσεων. Τα άτομα αναπτύσσονται επίσης διαμέσου της συλλογικής δράσης με τις δεξιότητες που αποκτούν κατά την υποβοήθηση της ανάπτυξης του συνεταιρισμού τους, με την κατανόηση της οποίας απολαμβάνουν από τους συναδέλφους τους, με τη γνώση σε βάθος που αποκτούν για την ευρύτερη κοινωνία της οποίας αποτελούν μέρος. Από αυτές τις πλευρές, οι συνεταιρισμοί αποτελούν φορείς που ενισχύουν τη διαρκή εκπαίδευση και ανάπτυξη όλων όσων ασχολούνται με αυτούς.
4. Η «αυτεπθύνη» σημαίνει ότι τα μέλη αναλαμβάνουν την ευθύνη για το συνεταιρισμό τους – για την ίδρυση και τη συνεχή δραστηριότητά του. Επιπλέον, τα μέλη έχουν την ευθύνη προβολής του συνεταιρισμού τους στις οικογένειές τους, στους φίλους και τους γνωστούς τους. Τέλος, η «αυτεπθύνη» σημαίνει ότι τα μέλη είναι υπεύθυνα για να διασφαλίσουν ότι ο συνεταιρισμός τους παραμένει ανεξάρτητος από άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.
5. Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στην ισότητα. Η στοιχειώδης μονάδα του συνεταιρισμού είναι το μέλος, το οποίο είναι φυσικό πρόσωπο ή ομάδα φυσικών προσώπων. Αυτή η στήριξη στην ανθρώπινη προσωπικότητα είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά που διακρίνουν το συνεταιρισμό από επιχειρήσεις που διοικούνται κατά τις επιταγές του κεφαλαίου. Τα μέλη έχουν δικαίωμα συμμετοχής, δικαίωμα ενημέρωσης, δικαίωμα να ακούγεται η φωνή τους και δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων. Τα μέλη πρέπει να

συνδέονται μεταξύ τους με τρόπο που να διασφαλίζει την ισότητα όσο το δυνατόν περισσότερο, διασφάλιση που μερικές φορές είναι δύσκολη σε μεγάλους συνεταιρισμούς ή σε ενώσεις συνεταιρισμών. Στην πραγματικότητα, η φροντίδα επίτευξης και διατήρησης της ισότητας αποτελεί μια συνεχή πρόκληση για όλους τους συνεταιρισμούς. Σε τελική ανάλυση είναι τόσο θέμα επιδίωξης διεξαγωγής επιχειρηματικών δραστηριοτήτων όσο και απλή παράθεση κανόνων.

6. Με όμοιο τρόπο, η επίτευξη ισοτιμίας εντός του συνεταιρισμού αποτελεί μια διαρκή και ατελείωτη πρόκληση. Η ισοτιμία αναφέρεται πρωταρχικά στον τρόπο μεταχείρισης των μελών στο συνεταιρισμό. Πρέπει να έχουν ισότιμη μεταχείριση ως προς τον τρόπο που αμείβονται για τη συνεργασία τους στον συνεταιρισμό, συνήθως μέσω των επιστροφών πλεονασμάτων, τις εξατομικευμένες επ' ονόματί τους προσθήκες στο αποθεματικό κεφάλαιο ή τις εκπτώσεις επί των επιβαρύνσεων.
7. Η τελευταία λειτουργική αξία είναι η «αλληλεγγύη». Η αξία αυτή έχει μακροχρόνια και ένδοξη ιστορία στη διεθνή συνεταιριστική κίνηση. Στους συνεταιρισμούς η αξία αυτή επιβεβαιώνει ότι η συνεταιριστική δραστηριότητα δεν είναι απλώς μια παραλλαγμένη έκφραση ατομικού συμφέροντος. Ο συνεταιρισμός είναι κάτι περισσότερο από μια ένωση προσώπων. Είναι επίσης μια έκφραση συλλογικότητας. Τα μέλη έχουν την ευθύνη να διασφαλίζουν ότι όλα τα μέλη έχουν όσο γίνεται πιο δίκαιη μεταχείριση, ότι στη σκέψη κυριαρχεί πάντοτε το γενικό συμφέρον, ότι καταβάλλεται συνεχής προσπάθεια για τη δίκαιη μεταχείριση των εργαζομένων στο συνεταιρισμό (είτε είναι μέλη, είτε όχι) καθώς και των μη μελών που συνεργάζονται με το συνεταιρισμό.

Η αλληλεγγύη επίσης σημαίνει ότι ο συνεταιρισμός είναι υπεύθυνος και για τα συλλογικά συμφέροντα των μελών του. Ειδικότερα ο συνεταιρισμός σε κάποιο βαθμό εκπροσωπεί τη χρηματική και κοινωνική περιουσία που ανήκει στην ομάδα, περιουσία που αποτελεί αποτέλεσμα των κοινών ενεργειών και της συμμετοχής. Με την έννοια αυτή, η αξία της αλληλεγγύης επισημαίνει το γεγονός ότι οι συνεταιρισμοί είναι κάτι περισσότερο από απλές συναθροίσεις ατόμων. Είναι εκφάνσεις της συλλογικής ισχύος και της αμοιβαίας ευθύνης.

Περαιτέρω, «αλληλεγγύη» σημαίνει ότι οι συνεταιριστές και οι συνεταιρισμοί αποτελούν μια ενότητα. Αποβλέπουν στη δημιουργία μιας ενωμένης συνεταιριστικής κίνησης διεθνώς. Συνεργάζονται με κάθε πρακτικό τρόπο για τον εφοδιασμό των μελών με αρίστης ποιότητας αγαθά και υπηρεσίες στις χαμηλότερες τιμές. Εργάζονται από κοινού για να παρουσιάζουν μια κοινή εικόνα στο κοινό και στις κυβερνήσεις. Δέχονται ότι υπάρχει μια ταύτιση μεταξύ όλων των συνεταιρισμών, ανεξάρτητα από τους διαφορετικούς σκοπούς τους και το διαφορετικό τους περιεχόμενο.

Τέλος, χρειάζεται να τονισθεί ότι η αλληλεγγύη είναι ακριβώς η αφηρητή και το αποτέλεσμα της αυτοβοήθειας και της αμοιβαίας βοήθειας, των δύο θεμελιωδών εννοιών που βρίσκονται στο επίκεντρο της συνεταιριστικής φιλοσοφίας. Είναι αυτή η φιλοσοφία που διακρίνει τους συνεταιρισμούς από τις άλλες μορφές οικονομικής οργάνωσης. Σε μερικές χώρες οι έννοιες της αυτοβοήθειας και της αμοιβαίας βοήθειας έχουν αγνοηθεί από τις κυβερνήσεις και εκεί οι συνεταιρισμοί έχουν οργανωθεί με κυβερνητική πρωτοβουλία, ενίσχυση και οικονομική υποστήριξη. Το ατυχές αποτέλεσμα στις περιπτώσεις αυτές ήταν συνεταιριστικές κινήσεις που κατευθύνονται και διοικούνται από κυβερνητικά όργανα. Είναι ουσιώδες, συνεπώς, να γίνει κατανοητή και σεβαστή η έννοια της αλληλεγγύης των συνεταιριστών και των συνεταιρισμών, που στηρίζεται στην αυτοβοήθεια και στην αμοιβαία υπευθυνότητα, ειδικότερα στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και σε βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες επίσης.

Αξίες – Η Δεύτερη Πρόταση

1. Η δεύτερη πρόταση των αξιών αναφέρει: «Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους».
2. «Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών...», γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι όλες οι μεγάλες συνεταιριστικές κινήσεις έχουν στην αφηρητή τους μεγάλες προσωπικότητες, άνδρες και γυναίκες, με εξαιρετική συμβολή ως «πρωτεργάτες». Τέτοιες προσωπικότητες, όπως οι Σκαπανείς της Ροτσντέιλ, ο Φρειδερίκος Γουλιέλμος

Ραϊφφάιζεν (F.W. Raiffeisen), ο Έρμαν Σούλτσε-Ντέλιτς (H. Schulze-Delitzsch), ο Φίλιππος Μπουσσέ (F. Buchez), ο Επίσκοπος Γκρουντβιχ (Bishop Grundvig) και ο Αλφόνσος Ντεζαρντέν (A. Desjardins), μνημονεύονται από τις συνεταιριστικές κινήσεις τις οποίες βοήθησαν να ξεκινήσουν και θαυμάζονται επίσης από συνεταιριστές άλλων κινήσεων. Η συμβολή τους, επιπλέον, ήταν πολύ περισσότερο από πρακτική, ήταν και ηθική και εξίσου σημαντικός ήταν ο πραγματισμός τους. Ταυτόχρονα, η συνεταιριστική κίνηση κάθε χώρας έχει τους δικούς της πρωτεργάτες, άνδρες και γυναίκες, των οποίων οι πρακτικές και ηθικές αξίες είναι εμφανώς ακόμη σημαντικές. Αυτή η αναφορά στους «πρωτεργάτες» αποβλέπει στο να αποτίσει τιμή στη μνήμη τους.

3. Μπορεί όμως σωστά να παρατηρηθεί ότι οι ηθικές αξίες που εμπνέουν τους συνεταιρισμούς επηρεάζουν επίσης τις δραστηριότητες και μερικών επιχειρήσεων κεφαλαίου και μερικών κρατικών οργανισμών. Περιλαμβάνονται, όμως, διότι κατέχουν μια ειδική θέση στις συνεταιριστικές παραδόσεις. Ιδιαίτερα οι ηθικές αξίες είχαν εξέχουσα σημασία στις διάφορες κατηγορίες συνεταιρισμών, όπως αναδύθηκαν κατά το 19ο αιώνα. Είναι επίσης προφανείς σε πολλούς από εκείνους που υπήρξαν υπεύθυνοι για τη μεγέθυνση και ανάπτυξη της κίνησης κατά τα χρόνια που μεσολάβησαν.
4. Πολλοί από τους πρώτους συνεταιρισμούς του 19ου αιώνα και προφανώς ο συνεταιρισμός των Σκαπανέων της Ροτσντέιλ περιείχαν ειδική αναφορά στην εντιμότητα. Πραγματικά οι προσπάθειές τους διακρίνονταν στην αγορά, σε ένα βαθμό, διότι επέμεναν στην έντιμη μέτρηση, την υψηλή ποιότητα και τις λογικές τιμές. Οι εργατικοί συνεταιρισμοί σε όλη την ιστορία τους είναι ευφώνως γνωστοί για τις προσπάθειές τους να καθιερώσουν έντιμα συστήματα ανοιχτής διαχείρισης. Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί απέκτησαν εξαιρετική υπόληψη σε ολόκληρο τον κόσμο λόγω του έντιμου τρόπου με τον οποίο διεξήγαν τις δραστηριότητές τους, ειδικότερα όσον αφορά τον υπολογισμό των τόκων. Επί πολλές δεκαετίες οι γεωργικοί συνεταιρισμοί άνθησαν λόγω της αφοσίωσής τους στην υψηλή ποιότητα και στην έντιμη καταγραφή των χαρακτηριστικών των προϊόντων τους.

5. Εκτός από την ειδική παράδοση της εντιμότητας, οι συνεταιρισμοί φιλοδόξησαν να έχουν έντιμες συναλλαγές με τα μέλη τους και αυτό στη συνέχεια οδήγησε σε έντιμες συναλλαγές με μη μέλη. Για τον ίδιο λόγο αποκλίνουν υπέρ της κοινοποίησης των οικονομικών τους στοιχείων. Είναι συλλογικές οργανώσεις, οι οποίες παρουσιάζουν τακτικά στα μέλη τους, στο κοινό και στις κυβερνήσεις σημαντικές πληροφορίες για τις οικονομικές τους δραστηριότητες.
6. Οι υπόλοιπες ηθικές αξίες πηγάζουν από τις ειδικές σχέσεις που έχουν οι συνεταιρισμοί με τις κοινότητές τους. Είναι ανοικτοί σε μέλη αυτών των κοινοτήτων και δεσμεύονται να βοηθούν άτομα ώστε να βοηθήσουν τον εαυτό τους. Κατά ένα μέρος είναι συλλογικοί φορείς που καλύπτουν μία ή περισσότερες κοινότητες. Έχουν κληρονομήσει παραδόσεις μερίμνας για την υγεία των ατόμων της κοινότητας. Για το λόγο αυτό έχουν υποχρέωση να επιδιώκουν να είναι κοινωνικά υπεύθυνοι «σε όλες τις δραστηριότητές τους».

Μέσα στα όρια των οικονομικών δυνατοτήτων τους, πολλοί συνεταιρισμοί έχουν επίσης επιδείξει μια θαυμαστή ικανότητα να φροντίζουν για τους άλλους. Πολλοί από αυτούς έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές συμβολές σε ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους στις κοινότητές τους. Πολλοί επίσης, έχουν χορηγήσει εκτεταμένη βοήθεια για συνεταιριστική ανάπτυξη σε όλο τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Αυτό αποτελεί μια παράδοση για την οποία οι συνεταιριστές μπορούν να είναι υπερήφανοι. Αντανακλά μια αξία την οποία πρέπει να τονίζουν.

Σ. Διαγνώσει

7. Εν ολίγοις, η εντιμότητα, η δημοσιότητα, η κοινωνική υπευθυνότητα και η φροντίδα για τους άλλους αποτελούν αξίες που μπορούν να βρεθούν σε όλα τα είδη των οργανώσεων, αλλά είναι ιδιαίτερα πειστικές και αναντίρροπες στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Αρχές – Ένα Εισαγωγικό Σχόλιο

1. Πολλοί αντιλαμβάνονται τις αρχές ως χαλύβδινες εντολές οι οποίες πρέπει να ακολουθούνται κατά γράμμα. Κατά μια έννοια αυτό είναι αληθές κατά το ότι οι αρχές θα έπρεπε να δίνουν το μέτρο αναφοράς. Κατά μια άλλη έννοια θα έπρεπε να περιορίζουν, ακόμη

και να απαγορεύουν, ορισμένες ενέργειες και να ενθαρρύνουν άλλες.

Οι αρχές όμως είναι κάτι περισσότερο από εντολές. Είναι επίσης οδηγοί για να κρίνεται η συμπεριφορά και για να λαμβάνονται αποφάσεις. Δεν αρκεί να τίθεται το ερώτημα αν ένας συνεταιρισμός ακολουθεί το γράμμα των αρχών. Αυτό που είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς είναι αν ακολουθεί το πνεύμα τους, αν το όραμα που κάθε αρχή μεταφέρει, ατομικά ή συλλογικά, αποτυπώνεται στις καθημερινές δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Από αυτή την άποψη, οι αρχές δεν είναι ένας τετριμμένος κατάλογος προς περιοδική και πανηγυρική αναθεώρηση. Είναι πλαίσια ενεργοποίησης, κινητοποιεί παράγοντες, μέσω των οποίων οι συνεταιρισμοί μπορούν να πάρουν στα χέρια τους το μέλλον.

2. Οι αρχές, που αποτελούν την καρδιά των συνεταιρισμών, δεν είναι ανεξάρτητες η μια από την άλλη. Συνδέονται σε μια ευαίσθητη ισορροπία. Όταν μία αγνοείται, όλες υποβαθμίζονται. Οι συνεταιρισμοί δεν πρέπει να κρίνονται αποκλειστικά με βάση μια από τις αρχές. Πρέπει να αποτιμώνται από το πόσο σωστά τηρούν τις αρχές στο σύνολό τους.
3. Στη Διακήρυξη του 1995 αναφέρονται επτά αρχές. Εθελοντική και Ελεύθερη Συμμετοχή, Δημοκρατική Διοίκηση από τα Μέλη, Οικονομική Συμμετοχή των Μελών, Αυτονομία και Ανεξαρτησία, Εκπαίδευση, Πρακτική Εξάσκηση και Πληροφόρηση, Συνεργασία μεταξύ Συνεταιρισμών και Ενδιαφέρον για την Κοινότητα. Οι πρώτες τρεις αρχές στην ουσία τους αναφέρονται στην εσωτερική δυναμική, που είναι τυπική για κάθε συνεταιρισμό. Οι τέσσερις τελευταίες επηρεάζουν τόσο την εσωτερική λειτουργία όσο και τις εξωτερικές σχέσεις των συνεταιρισμών.

Η Αρχή της «Εθελοντικής και Ελεύθερης Συμμετοχής»

1. Στο ξεκίνημα της απλής πρότασης που εξηγεί την αρχή, τονίζεται ότι «Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις». Αυτό επιβεβαιώνει την καθοριστική σημασία που έχει το να επιλέγουν τα άτομα εθελοντικά να δημιουργούν δεσμό με το συνεταιρισμό τους.

Τα άτομα δεν βαπτίζονται συνεταιριστές. Πρέπει να τους δοθεί η ευκαιρία να μελετήσουν και να κατανοήσουν τις αξίες τις οποίες τηρούν οι συνεταιρισμοί. Πρέπει να τους επιτρέπεται να συμμετέχουν ελεύθερα.

Εντούτοις, σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο, οικονομικές πιέσεις ή κυβερνητικοί κανόνες επιδίωξαν μερικές φορές να ωθήσουν τα άτομα να γίνουν μέλη κάποιων συνεταιρισμών. Στις περιπτώσεις αυτές οι συνεταιρισμοί έχουν μια ειδική ευθύνη, να διασφαλίσουν ότι όλα τα μέλη συμμετέχουν πλήρως, ώστε να οδηγηθούν να υποστηρίξουν με τη θέλησή τους τους συνεταιρισμούς τους.

2. Η φράση συνεχίζει με αναφορά στον τρόπο με τον οποίο οι συνεταιρισμοί δέχονται μέλη. Δηλώνει ότι οι συνεταιριστικές οργανώσεις είναι «ανοιχτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας». Η δήλωση αυτή επιβεβαιώνει μια γενική δέσμευση, βασική για τους συνεταιρισμούς από την εμφάνισή τους κατά τον δέκατο - ένατο αιώνα: μια δέσμευση για την αναγνώριση της θεμελιώδους αξιοπρέπειας όλων των ατόμων και, πραγματικά, όλων των λαών.
3. Η φράση «ανοιχτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους...» επισημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί συνιστώνται για ειδικούς σκοπούς. Σε πολλές περιπτώσεις μπορούν να εξυπηρετούν αποτελεσματικά μια ορισμένη κατηγορία μελών ή έναν περιορισμένο αριθμό μελών. Για παράδειγμα, οι αλιευτικοί συνεταιρισμοί ουσιαστικά υπηρετούν αλιείς, οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί μπορούν να προσφέρουν στέγη σε συγκεκριμένο αριθμό μελών, οι εργατικοί συνεταιρισμοί μπορούν να απασχολήσουν μόνο έναν περιορισμένο αριθμό μελών. Με άλλα λόγια, μπορεί να υπάρχουν κατανοητοί και αποδεκτοί λόγοι για ένα συνεταιρισμό να θέτει περιορισμό στον αριθμό μελών.
4. Η φράση «επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους», υπενθυμίζει στα μέλη ότι έχουν υποχρεώσεις προς το συνεταιρισμό τους. Οι υποχρεώσεις αυτές διαφέρουν κάπως μεταξύ συνεταιρι-

σμών, αλλά περιλαμβάνουν την άσκηση του δικαιώματος ψήφου, τη συμμετοχή στις συνελεύσεις, τη χρησιμοποίηση των υπηρεσιών του συνεταιρισμού και την καταβολή εισφορών όταν οι ανάγκες το επιβάλλουν. Υπάρχει ένα σύνολο υποχρεώσεων που πρέπει συνεχώς να τονίζεται, αλλά το οποίο θα πρέπει να αποφέρει σημαντικά οφέλη, τόσο για τα μέλη όσο και για το συνεταιρισμό.

5. Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να επιβεβαιώνουν, με θετικές ενέργειες, ότι δεν υπάρχουν εμπόδια συμμετοχής εξαιτίας του φύλου. Επιπλέον, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να διασφαλίσουν τη συμμετοχή των γυναικών σε ίσους αριθμούς στα προγράμματα εκπαίδευσης και ανάπτυξης ηγετικών ικανοτήτων.
6. Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει επίσης να πλησιάζουν, είτε με τις δικές τους δραστηριότητες είτε με την υποβοήθηση ίδρυσης νέων συνεταιρισμών, όλες τις γνωστές πληθυσμιακές ομάδες και μειονότητες, που είναι σε θέση να ωφεληθούν από μια συνεταιριστική επιχείρηση. Αφετηρία αυτής της ενέργειας δεν πρέπει να είναι η φιλανθρωπία αλλά το αποτέλεσμα μιας προσεκτικής, πρακτικής και καινοτόμου εκτίμησης των δυνατοτήτων της συνεταιριστικής δράσης.
7. Η αρχή της Συμμετοχής απαγορεύει επίσης διακρίσεις βασιζόμενες σε «κοινωνικά» χαρακτηριστικά. Το «κοινωνικά» αναφέρεται πρωταρχικά σε διακρίσεις αναφερόμενες στην κοινωνική τάξη. Από τα πρώτα χρόνια της η συνεταιριστική κίνηση επιδίωξε να συνδέσει άτομα από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις. Πραγματικά, αυτό το χαρακτηριστικό διέκρινε τους συνεταιρισμούς από κάποιες άλλες ιδεολογίες του 19ου αιώνα.

Το «κοινωνικά» αναφέρεται επίσης στα πολιτιστικά στοιχεία, στα οποία θα μπορούσαν να περιληφθούν εθνικά και σε μερικές περιπτώσεις στοιχεία εθνικής ταυτότητας. Αυτό όμως αποτελεί ένα δύσκολο θέμα, καθόσον κάποιοι συνεταιρισμοί συγκροτούνται ειδικά από πολιτικές ομάδες και πολύ συχνά από μειονοτικές πολιτιστικές ομάδες. Αυτοί οι συνεταιρισμοί έχουν κάθε δικαίωμα να υπάρχουν, υπό τον όρο ότι δεν παρεμποδίζουν τη συγκρότηση παρόμοιων συνεταιρισμών από άλλες πολιτιστικές ομάδες, δεν εκμεταλλεύονται μη μέλη στις κοινότητές τους και αποδέχονται τις

ευθύνες τους για προώθηση της ανάπτυξης της συνεταιριστικής κίνησης στις περιοχές τους.

8. Η αρχή περιλαμβάνει επίσης αναφορά στη «φυλή». Σε διάφορα σχέδια αυτής της έκθεσης, που κυκλοφόρησαν πριν από το Συνέδριο, η αναφορά στη φυλή είχε παραλειφθεί. Δεν είχε περιληφθεί με την πεποίθηση ότι ακόμη και η ιδέα της «φυλής» δεν έπρεπε να είναι αποδεκτή ως ορθός τρόπος κατηγοριοποίησης ανθρώπινων όντων. Η «φυλή» μπορεί να συνεπάγεται βιολογικές διαφορές, μια άποψη που κατά τα τελευταία 150 χρόνια έχει προκαλέσει διχασμούς στην ανθρώπινη οικογένεια, που απέληξαν σε φανατισμούς, πολέμους και γενοκτονίες.

Συζητήσεις με συνεταιριστές ανά τον κόσμο, όμως, οδήγησαν στην άποψη ότι παράλειψη αναφοράς στη «φυλή» θα μπορούσε να οδηγήσει σε παρανοήσεις. Κάποιοι, π.χ. που δεν είναι εξοικειωμένοι με τη θεμελιώδη φιλοσοφική θέση της συνεταιριστικής κίνησης, ίσως να έφθαναν στο συμπέρασμα ότι είναι αποδεκτό να αποκλείονται άτομα με κριτήριο τη «φυλή». Για το λόγο αυτό έχει περιληφθεί στην αρχή για τη Συμμετοχή, που έγινε αποδεκτή από το Συνέδριο, ώστε να μην υπάρχει αμφιβολία για τη θέση της συνεταιριστικής κίνησης στο θέμα αυτό. Ίσως, όταν οι αρχές θα επανεξεταστούν την επόμενη φορά, η αναφορά αυτή θα μπορέσει να παραλειφθεί.

9. Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να είναι ανοικτοί σε άτομα ανεξάρτητα από τις πολιτικές πεποιθήσεις τους. Από το ξεκίνημά της η συνεταιριστική κίνηση έχει ενθαρρύνει άτομα με διαφορετικά πολιτικά πιστεύω και διαφορετικές ιδεολογίες να συνεργάζονται. Με την έννοια αυτή έχει προσπαθήσει να υπερβεί τις παραδοσιακές ιδεολογίες που έχουν δημιουργήσει τόσο πολλή ένταση, αναστάτωση και πολέμους κατά τα τέλη του 19ου και κατά τον 20ό αιώνα. Αυτή η ικανότητα του θεσμού να συνδέει μεταξύ τους διαφορετικούς ανθρώπους για κοινούς στόχους αποτελεί, πράγματι, μια από τις μεγάλες ελπίδες που προσφέρει η συνεταιριστική κίνηση στον 21ο αιώνα.
10. Όλοι σχεδόν οι συνεταιρισμοί δέχονται μέλη ανεξάρτητα από τη θρησκεία τους. Υπάρχουν ορισμένοι, πιο συχνά πιστωτικοί συνεταιρισμοί, που συγκροτούνται από εκκλησίες και θρησκευτικές κοι-

νότητες. Αυτές οι συνεταιριστικές οργανώσεις δεν αναιρούν την αρχή, εφόσον δεν παρεμποδίζουν τη συγκρότηση παρόμοιων συνεταιρισμών από άλλες θρησκευτικές ομάδες, δεν εκμεταλλεύονται μη μέλη των κοινοτήτων τους, συνεργάζονται με άλλους συνεταιρισμούς με κάθε δυνατό τρόπο και αποδέχονται τις ευθύνες τους για ενθάρρυνση της ανάπτυξης της συνεταιριστικής κίνησης, γενικότερα, στις περιοχές τους.

11. Η αρχή για τη Συμμετοχή διασυνδέεται στενά με τις αρχές για την Εκπαίδευση και τη Δημοκρατική Διοίκηση. Η συμμετοχή μπορεί να ανταποκριθεί στο ρόλο της μόνο όταν τα μέλη είναι ενημερωμένα και όταν υπάρχουν αποδοτικές επικοινωνίες μεταξύ των μελών, των αιρετών ηγετών, των υπευθύνων της διαχείρισης και (όπου υπάρχουν) των υπαλλήλων.

Επιπλέον, τα μέλη αισθάνονται ότι συμμετέχουν μόνο όταν ζητείται η γνώμη τους και αισθάνονται τη βεβαιότητα ότι θα ακουστεί. Με την έννοια αυτή, ενώ υπάρχει ανάγκη για τους αιρετούς ηγέτες, τους μάνατζερς και το προσωπικό να έχουν τα απαραίτητα προσόντα, πρέπει επίσης να είναι ικανοί να κατανοούν πλήρως τα μέλη τους ανεξάρτητα από θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις, φύλο ή ιδιαιτερότητες συμπεριφοράς, πολιτιστική ή κοινωνική υποδομή.

12. Η «Συμμετοχή» είναι ενδεχομένως η πιο ισχυρή —αλλά συχνά η πιο υποτιμημένη— από όλες τις αρχές. Στην ουσία της σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει μια ειδική σχέση μεταξύ του συνεταιρισμού και των ανθρώπων που ουσιαστικά υπηρετεί. Αυτή η σχέση θα πρέπει να καθορίζει τις δραστηριότητες που αναλαμβάνει ο συνεταιρισμός, να επηρεάζει τον τρόπο διεκπεραίωσης των δραστηριοτήτων αυτών και να διαμορφώνει τα σχέδια για το μέλλον. Επιπλέον, αναγνώριση του κεντρικού ρόλου της «συμμετοχής» των μελών πρέπει να σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί θα είναι ταγμένοι να προσφέρουν εξαιρετικού επιπέδου υπηρεσίες στα μέλη, τον κύριο λόγο της ύπαρξής τους.

Η Αρχή της «Δημοκρατικής Διοίκησης εκ μέρους των Μελών»

1. Η λέξη «Δημοκρατία» είναι σύνθετη. Μπορεί πρακτικά να θεωρηθεί ως απαρίθμηση δικαιωμάτων. Πράγματι, ο αγώνας για τα δημοκρατι-

κά δικαιώματα σε πολιτικό επίπεδο αποτελεί ένα κοινό θέμα στην ιστορία των τελευταίων δύο αιώνων. Στους συνεταιρισμούς, η «δημοκρατία» περιλαμβάνει θέματα δικαιωμάτων ή, καλύτερα, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Αλλά επίσης σημαίνει περισσότερο, όπως καλλιέργεια του πνεύματος της δημοκρατίας στο εσωτερικό των συνεταιρισμών, έναν ατέρμονα, δύσκολο, πολύτιμο και ακόμη ουσιώδη στόχο.

Η πρώτη πρόταση αυτής της αρχής στη Διακήρυξη του 1995 αναφέρει: «Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις διοικούμενες από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη των αποφάσεων». Αυτή η πρόταση τονίζει ότι τα μέλη συγκροτούν την κορυφαία διοίκηση των συνεταιρισμών τους. Τονίζει επίσης ότι ασκούν τη διοίκηση με δημοκρατικό τρόπο. Περαιτέρω, επιβεβαιώνει το δικαίωμα των μελών να συμμετέχουν ενεργά στον καθορισμό κατευθύνσεων πολιτικής και στη λήψη σημαντικών αποφάσεων.

Σε πολλούς συνεταιρισμούς αυτή η ενεργός συμμετοχή συμβαίνει στις γενικές συνελεύσεις στις οποίες συζητούνται θέματα πολιτικής, λαμβάνονται μεγάλης σημασίας αποφάσεις και εγκρίνονται σημαντικές ενέργειες. Σε άλλους συνεταιρισμούς, όπως σε συνεταιρισμούς εργατών, πωλήσεως ή συνεταιρισμούς κατοικίας, τα μέλη συνεχώς συμμετέχουν στις καθημερινές διαδικασίες του συνεταιρισμού.

2. Σε όλους τους συνεταιρισμούς, «άνδρες και γυναίκες που προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη». Η πρόταση αυτή υπενθυμίζει στους αιρετούς εκπροσώπους ότι κατέχουν τα αξιώματά τους κατ' ανάθεση, με σκοπό την άμεση και τη μακροχρόνια ωφέλεια των μελών. Οι συνεταιρισμοί δεν «ανήκουν» στους αιρετούς αξιωματούχους περισσότερο από ό,τι «ανήκουν» στους υπαλλήλους που λογοδοτούν σε αυτούς τους αξιωματούχους. Οι συνεταιρισμοί ανήκουν στα μέλη και όλοι οι αιρετοί εκπρόσωποι λογοδοτούν, κατά την περίοδο εκλογών αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας τους, γαι τις ενέργειές τους, στα μέλη.

3. Η τρίτη πρόταση αυτής της αρχής αναφέρει: «Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου (κάθε μέλος μία ψήφο) και στους συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο».

Η διατύπωση αυτή περιγράφει τους συνηθισμένους κανόνες ψηφοφορίας στους συνεταιρισμούς. Ο κανόνας για τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς είναι προφανής. Ο κανόνας ψηφοφορίας στα άλλα επίπεδα, πλην του πρωτοβάθμιου, αφήνεται ανοικτός, με την πεποίθηση ότι οι ίδιες οι επιμέρους συνεταιριστικές κινήσεις είναι περισσότερο σε θέση να ορίσουν τι είναι δημοκρατικό στις δεδομένες συνθήκες. Σε πολλούς δευτεροβάθμιους και τριτοβάθμιους συνεταιρισμούς έχουν υιοθετηθεί συστήματα αναλογικής ψήφου που να αντανακλούν τα διαφορετικά ενδιαφέροντα, το μέγεθος σε αριθμό μελών στους μετέχοντες συνεταιρισμούς και την ένταση συνεργασίας των συμμετεχόντων συνεταιρισμών. Τέτοιες ρυθμίσεις θα πρέπει να επανεξετάζονται περιοδικά και δεν είναι συνήθως ικανοποιητικό ένα σχήμα κατά το οποίο οι μικρότεροι συνεταιρισμοί έχουν τόσο μικρή επιρροή ώστε να αισθάνονται ότι ουσιαστικά αποκλείονται.

Η Αρχή της «Οικονομικής Συμμετοχής των Μελών»

1. Η αρχή αναφέρει: «Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για οποιονδήποτε ή για όλους από τους ακόλουθους σκοπούς: α) Ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία ένα μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητο, β) Απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με το συνεταιρισμό, και γ) Υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη».
2. Οι συνεταιρισμοί λειτουργούν με τρόπο ώστε το κεφάλαιο είναι ο υπηρέτης και όχι ο κύριος της οργάνωσης. Οι συνεταιρισμοί υπάρ-

χουν για να εξυπηρετούν τις ανάγκες των ανθρώπων και η αρχή περιγράφει πώς τα μέλη επενδύουν στο συνεταιρισμό τους και πώς αποφασίζουν να διαθέτουν τα πλεονάσματα.

3. «Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού τους». Η διατύπωση αυτή ισχυροποιεί τόσο την ανάγκη να συνεισφέρουν τα μέλη κεφάλαιο στο συνεταιρισμό τους όσο και την πραγματοποίηση αυτής της συμβολής με ισοτιμία. Στην πράξη μπορούν να συνεισφέρουν κεφάλαιο με τέσσερις τρόπους.

Πρώτον, στους περισσότερους συνεταιρισμούς, από τα μέλη ζητείται να επενδύουν με συνεταιριστική μερίδα ή μερίδες για να μπορούν να συμμετέχουν ως μέλη και να αντλούν οφέλη από αυτή τη συμμετοχή. Μόνο σπανίως αυτή η «μερίδα ή μερίδες» συμμετοχής πρέπει να απολαμβάνουν οποιονδήποτε τόκο.

Δεύτερον, καθώς οι συνεταιρισμοί αυξάνουν την ευημερία τους, μπορούν να συνιστούν αποθεματικά, σχηματιζόμενα από παρακράτηση από τα θετικά αποτελέσματα των δραστηριοτήτων της οργάνωσης. Κανονικά, όλα ή ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό από αυτά τα θετικά αποτελέσματα αποτελούν συλλογικό κτήμα, αντανακλώντας τα συλλογικά επιτεύγματα των μελών που υποστήριξαν το συνεταιρισμό τους. Σε πολλές νομοθεσίες αυτό το συλλογικό «κεφάλαιο» δεν διανέμεται στα μέλη, ούτε και όταν ο συνεταιρισμός διαλυθεί. Συνήθως διανέμεται σε κοινοτικές επιχειρήσεις ή άλλους συνδεδεμένους συνεταιρισμούς.

Τρίτον, οι συνεταιρισμοί μπορεί να έχουν ανάγκες σε κεφάλαιο πολύ μεγαλύτερες από ό,τι μπορούν να αποταμιεύσουν από τις οικονομικές τους δραστηριότητες. Πολλοί συνεταιρισμοί προσδοκούν ότι τα μέλη τους θα συνεισφέρουν τακτικά ένα μέρος από τα διανεμόμενα πλεονάσματα με κάποιον επαναλαμβανόμενο τρόπο ή μέχρι τη συνταξιοδότησή τους. Στις περιπτώσεις αυτές οι συνεταιρισμοί δεν καταβάλλουν τόκο, αλλά τα μέλη ωφελούνται από τη συνεχιζόμενη συμμετοχή και τη μελλοντική διανομή πλεονασμάτων.

Τέταρτον, οι συνεταιρισμοί μπορεί να χρειαστούν να κάνουν ειδι-

κές προσκλήσεις στα μέλη για πρόσθετες επενδύσεις. Περισσότεροι, αλήθεια, θα έπρεπε ίσως να το κάνουν αυτό. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι ορθό να καταβάλλεται τόκος στις επενδύσεις αυτού του είδους αλλά σε «λογικό» ύψος. Ο καταβαλλόμενος τόκος στις επενδύσεις αυτές θα πρέπει να είναι σε ένα ανταγωνιστικό και όχι κερδοσκοπικό ύψος, όπως π.χ. στο κυβερνητικά καθοριζόμενο ή στο κανονικό τραπεζικό επιτόκιο.

4. Τα μέλη επίσης αποφασίζουν για τα κεφάλαια των συνεταιρισμών τους. Δύο τρόποι προσφέρονται για το σκοπό αυτό. Πρώτον, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο οι συνεταιρισμοί αντλούν κεφάλαια για τις δραστηριότητές τους, τον τελευταίο λόγο για όλες τις αποφάσεις τον έχουν τα μέλη. Δεύτερον, τα μέλη πρέπει να έχουν το δικαίωμα να έχουν στη συλλογική ιδιοκτησία τους τουλάχιστον ένα μέρος από το κεφάλαιό τους, ως έκφραση των συλλογικών επιτευγμάτων τους.
5. Όταν οι δραστηριότητες των συνεταιρισμών δημιουργούν πλεονάσματα, τα μέλη έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να αποφασίσουν για τη χρησιμοποίηση αυτών των πλεονασμάτων. Κατανέμουν αυτά τα πλεονάσματα σε οποιονδήποτε ή σε όλους από τους ακόλουθους σκοπούς:
 - (α) Μπορεί να επιλέξουν την ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους, «ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία ένα μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητο». Η αντιμετώπιση αυτή, η οποία για πολλούς συνεταιρισμούς θα έπρεπε να είναι ο συνήθης τρόπος χρησιμοποίησης πλεονασμάτων που δεν αποδίδονται στα μέλη, είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας του συνεταιρισμού.
 - (β) Μπορεί να επιλέξουν να επιστρέψουν ένα μέρος στα μέλη, που συνήθως ονομάζεται «επιστροφή» (ή μέρισμα), με βάση τη συμμετοχή των μελών στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Αυτός είναι ο παραδοσιακός τρόπος ανταμοιβής των μελών για την υποστήριξή τους προς το συνεταιρισμό.
 - (γ) Μπορούν να υποστηρίξουν άλλες δραστηριότητες που εγκρίνο-

νται από τα μέλη.

Μια από τις πιο σημαντικές δραστηριότητες που μπορούν – και θα έπρεπε – να επιλέγουν προς υποστήριξη είναι η περαιτέρω ανάπτυξη της συνεταιριστικής κίνησης σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Η Αρχή της «Αυτονομίας και Ανεξαρτησίας»

1. Οι συνεταιρισμοί σε όλα τα μέρη του κόσμου επηρεάζονται πάρα πολύ από τις σχέσεις τους με το κράτος. Οι κυβερνήσεις καθορίζουν το νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οι συνεταιρισμοί μπορούν να λειτουργούν. Στα πλαίσια της φορολογικής, οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής τους, οι κυβερνήσεις μπορούν να υποβοηθούν ή να προξενούν βλάβη σε ό,τι αφορά τους συνεταιρισμούς. Για το λόγο αυτό, όλοι οι συνεταιρισμοί οφείλουν να αγρυπνούν και να αναπτύσσουν ανοικτές και ξεκάθαρες σχέσεις με τις κυβερνήσεις.

Επίσης, η αρχή της Αυτονομίας εισάγει την ουσιαστική ανάγκη των συνεταιρισμών να είναι αυτόνομοι, με τον ίδιο τρόπο που οι επιχειρήσεις οι ελεγχόμενες από το κεφάλαιο, είναι αυτόνομες στις σχέσεις τους με τις κυβερνήσεις.

2. Η αρχή αναφέρει: «Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σ' αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία».
3. Με την αναφορά σε «άλλους φορείς», η αρχή αναφέρεται στο γεγονός ότι ανά τον κόσμο όλο και περισσότεροι συνεταιρισμοί συμμετέχουν σε κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες με επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα και δεν υπάρχει ένδειξη ότι αυτή η τάση θα αντιστραφεί. Τονίζει, όμως, πόσο σημαντικό είναι να διατηρούν τελικά οι συνεταιρισμοί την ελευθερία τους να κατευθύνουν τις τύχες τους οποτεδήποτε συνάπτουν τέτοιες συμφωνίες.

Η Αρχή «Εκπαίδευση, Πρακτική Εξάσκηση και Πληροφόρηση»

1. Η συνεταιριστική κίνηση έχει μακρόχρονη και αξιοσημείωτη σύνδεση με την εκπαίδευση. Η αρχή του 1995 αναφέρει: «Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό — ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης — σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας».
2. Η αρχή τονίζει τη ζωτική σημασία που έχει η εκπαίδευση και η πρακτική εξάσκηση στους συνεταιρισμούς. Η εκπαίδευση εννοεί πολύ περισσότερο από απλή διοχέτευση πληροφοριών ή ενθάρρυνση χρησιμοποίησης των υπηρεσιών του συνεταιρισμού. Σημαίνει διανοητική προσπάθεια των μελών, των αιρετών μελών της διοίκησης, των διευθυντικών στελεχών και των υπαλλήλων να αντιληφθούν πλήρως την πολυπλοκότητα και τον πλούτο της συνεταιριστικής σκέψης και δράσης. Πρακτική εξάσκηση σημαίνει τη βεβαιότητα ότι όλοι εκείνοι που συνδέονται με τους συνεταιρισμούς έχουν τις δεξιότητες που χρειάζονται για να φέρουν σε πέρας αποτελεσματικά τις υποχρεώσεις τους.

Η εκπαίδευση και η πρακτική εξάσκηση έχουν επίσης σημασία, διότι παρέχουν εξαιρετικές ευκαιρίες για την κατανόηση, εκ μέρους των ηγετών των συνεταιρισμών, των αναγκών των μελών τους. Πρέπει να πραγματοποιούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτιμούν συνεχώς τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού και να υποδεικνύουν τρόπους βελτίωσης της λειτουργίας και προσφοράς νέων υπηρεσιών. Ένας συνεταιρισμός που ενθαρρύνει την αποτελεσματική και αμφίπλευρη επικοινωνία μεταξύ μελών και ηγετών, ενώ λειτουργεί αποδοτικά, σπανίως θα αποτύχει.

3. Η αρχή καταλήγει αναγνωρίζοντας ότι οι συνεταιρισμοί έχουν ειδική ευθύνη να πληροφορούν τους νέους και τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης (π.χ. πολιτικούς, δημοσίους υπαλλήλους, εκπροσώπους των μέσων μαζικής επικοινωνίας και εκπαιδευτικούς) αναφο-

ρικά με «τη φύση και τα οφέλη» της συνεργασίας. Κατά τις πρόσφατες δεκαετίες, πάρα πολλοί συνεταιρισμοί σε πάρα πολλές χώρες έχουν αγνοήσει αυτή την υποχρέωση. Αν οι συνεταιρισμοί πρόκεινται να παίξουν στο μέλλον τους ρόλους για τους οποίους είναι ικανοί, αυτή η πληροφόρηση συνιστά μια υποχρέωση που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί καλύτερα. Οι άνθρωποι δεν θα εκτιμήσουν και δεν θα υποστηρίξουν κάτι που δεν κατανοούν.

Η Αρχή «Συνεργασία μεταξύ Συνεταιρισμών»

1. Η αρχή αναφέρει: «Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση όταν συνεργάζονται μεταξύ τους διαμέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου».

Η αρχή αυτή η οποία περιλήφθηκε για πρώτη φορά στην αναδιατύπωση των αρχών το 1996, έχει ακολουθηθεί σε διαφορετικούς βαθμούς από την περίοδο του 1850. Ποτέ δεν ήταν πιο σημαντική ως αρχή όσο στην περίοδο του 1990. Οι συνεταιρισμοί πρέπει να είναι ελεύθεροι, ιδιαίτερα από κυβερνητικές παρεμβάσεις, όταν επεξεργάζονται συμμαχίες, συγχωνεύσεις και κοινές επιχειρήσεις μεταξύ τους, στην προσπάθειά τους να επιτύχουν την πλήρη τους απόδοση.

Πραγματικά, οι συνεταιρισμοί μπορούν να μεγιστοποιήσουν το ρόλο τους διαμέσου πρακτικής, δραστήριας συνεργασίας μεταξύ τους. Μπορούν να επιτύχουν αρκετά σε τοπικό επίπεδο, αλλά πρέπει συνεχώς να προσπαθούν να επιτύχουν τα οφέλη των μεγάλων επιχειρήσεων, διατηρώντας ταυτόχρονα τα πλεονεκτήματα της τοπικής συμμετοχής και ιδιοκτησίας. Είναι δύσκολη η εξισορρόπηση των ενδιαφερόντων: μια μόνιμη πρόκληση για όλες τις συνεταιριστικές δομές και μια δοκιμασία της συνεταιριστικής ευρηματικότητας.

Οι συνεταιρισμοί ανά τον κόσμο πρέπει πιο συχνά να ανακαλύπτουν τις δυνατότητες για περισσότερες κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Πρέπει να συμμετέχουν σ' αυτές με πρακτικό τρόπο, προστατεύοντας προσεκτικά τα συμφέροντα των μελών ακόμη και

όταν τα αναβαθμίζουν. Πρέπει να εξετάζουν, πολύ πιο συχνά από ό,τι στο παρελθόν, τις δυνατότητες για κοινές δραστηριότητες σε διεθνές επίπεδο. Πραγματικά, καθώς τα εθνικά κράτη χάνουν την ικανότητά τους να ελέγχουν τη διεθνή οικονομία, οι συνεταιρισμοί έχουν μια μοναδική ευκαιρία να προστατεύσουν και να διευρύνουν τα άμεσα συμφέροντα των κοινών ανθρώπων.

2. Οι συνεταιρισμοί πρέπει επίσης να αναγνωρίσουν, ακόμη περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν, την αναγκαιότητα ενδυνάμωσης των οργανώσεων και των δραστηριοτήτων υποστήριξης. Είναι σχετικά εύκολο να αφοσιωθεί κανείς σε έναν συγκεκριμένο συνεταιρισμό ή σε μια κατηγορία συνεταιρισμών. Δεν είναι πάντοτε εύκολο να συνειδητοποιηθεί ότι υπάρχει ένα γενικό συνεταιριστικό ενδιαφέρον, στηριζόμενο στην αξία της αλληλεγγύης και στην αρχή της συνεργασίας μεταξύ συνεταιρισμών. Γι' αυτό είναι αναγκαίες οι οργανώσεις γενικής συνεταιριστικής υποστήριξης. Έτσι αποκτά εξαιρετική σημασία για τις διάφορες κατηγορίες των συνεταιρισμών, να διασυνδέονται μεταξύ τους όταν συζητούν με την κυβέρνηση ή προωθούν «το συνεταιριστικό τρόπο» στο κοινό.

Η Αρχή «Ενδιαφέρον για την Κοινότητα»

Οι συνεταιρισμοί είναι οργανώσεις που υπάρχουν πρωταρχικά για να προσπορίζουν οφέλη στα μέλη τους. Εξαιτίας της στενής διασύνδεσης με τα μέλη, συνήθως σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο, οι συνεταιρισμοί συχνά συνδέονται επίσης στενά και με τις κοινότητές τους. Έχουν, συνεπώς, ειδική ευθύνη, να διασφαλίσουν τη διατήρηση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης των κοινοτήτων τους. Οφείλουν, ειδικότερα, να εργάζονται σταθερά για την περιβαλλοντική προστασία αυτών των κοινοτήτων. Επαφίεται στα μέλη να αποφασίσουν την έκταση και τους ειδικούς τρόπους με τους οποίους ο συνεταιρισμός θα προσφέρει υπηρεσίες στην κοινότητα. Δεν πρόκειται, όμως, για μια ευθύνη την οποία τα μέλη πρέπει να επιδιώξουν να αποφύγουν.

Συμπέρασμα

Οι συνεταιριστικές αρχές, αθροιστικά, αποτελούν το αίμα για τη ζωή της συνεταιριστικής κίνησης. Πηγάζοντας από τις αξίες που έχουν διαποτίσει τη συνεταιριστική κίνηση από το ξεκίνημά της, διαμορφώνουν τις δομές και καθορίζουν τις συμπεριφορές που συνιστούν τα διακριτικά χαρακτηριστικά της κίνησης. Αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές μέσω των οποίων οι συνεταιριστές πασχίζουν να αναπτύξουν τις συνεταιριστικές τους οργανώσεις. Είναι από τη φύση τους πρακτικές αρχές, που διαμορφώθηκαν τόσο από την εμπειρία γενεών όσο και από τη φιλοσοφική σκέψη. Είναι, συνεπώς, κατευθυντήριες και εφαρμόζονται με διαφορετικό βαθμό λεπτομέρειας στις διαφορετικές κατηγορίες συνεταιρισμών και σε διαφορετικές συνθήκες. Περισσότερο από όλα, απαιτούν από τους συνεταιριστές να αποφασίζουν, π.χ. για τη φυσιογνωμία της δημοκρατίας στις οργανώσεις τους, για τους ρόλους των διαφορετικών μεριδούχων και για τη χρησιμοποίηση των πλεονασμάτων που προκύπτουν. Συνιστούν τα ουσιαστά ποιοτικά στοιχεία που καθιστούν τους συνεταιριστές αποδοτικούς, τους συνεταιρισμούς διαφορετικούς και τη συνεταιριστική κίνηση πολύτιμη.

Στο Κατώφλι του Εικοστού-Πρώτου Αιώνα: Οι Συνεταιρισμοί Χθες, Σήμερα και Αύριο

Σχεδόν σε κάθε χώρα του κόσμου οι άνθρωποι έχουν αντλήσει ωφέλειες από τους συνεταιρισμούς. Αυτό το έχουν επιτύχει με κάθε είδους κυβέρνηση, σε κάθε είδους οικονομία και εν μέσω όλων των ειδών των διαιρέσεων (φύλου, φυλής, θρησκείας, πολιτικών πεποιθήσεων και πολιτιστικών βιωμάτων) που κατηγοροποιούν τους ανθρώπους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι είναι λίγοι οι περιορισμοί, ως προς το τι μπορούν να κατορθώσουν οι άνθρωποι, όταν συνεργάζονται με σκοπό το αμοιβαίο όφελος. Αυτή την απλή αλήθεια την αποδεικνύουν τα επιτεύγματα της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης. Η σημερινή δύναμη των συνεταιρισμών σε όλο τον κόσμο προσφέρει πρόσθετη επιβεβαίωση. Οι μελλοντικές ανάγκες της ανθρώπινης οικογένειας επιζητούν την επαναβεβαίωσή της.

Συνεργασία μεταξύ των Ανθρώπων - Δέκατος-ένατος Αιώνας

Οι άνθρωποι σχημάτισαν τις πρώτες βιώσιμες, οργανωμένες συνεταιριστικές παραδόσεις στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια της ταραχώδους δεκαετίας του 1840, όταν η βιομηχανική και αστική αλλαγή μετασχημάτιζε ριζικά τον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Στις βιομηχανικές πόλεις, τους ανθρώπους απασχολούσε η κοινωνική τους απώθηση σε φτωχογειτονιές, που σήμαιναν συνθήκες ζωής που δεν έμοιαζαν με οποιεσδήποτε είχαν βιώσει οι προηγούμενες γενεές. Οι εργάτες απομακρύνονταν από την εργασία τους, η οικογενειακή ζωή διαλυόταν και οι στοιχειώδεις ανάγκες της ζωής - τροφή, κατοικία, αποταμίευση, εργασία - ήταν συνεχώς σε αβεβαιότητα. Αρχικά, ελάχιστοι μπορούσαν να διακρίνουν πώς οι συνεταιρισμοί θα μπορούσαν να βελτιώσουν αυτές τις αξιοθρήνητες συνθήκες. Όμως, πριν από το τέλος του αιώνα, εκατοντάδες χιλιάδες

είχαν χρησιμοποιήσει τις δυνατότητές που προσφέρουν οι συνεταιρισμοί.

Το 1844, μια ομάδα από εργάτες στην πόλη Ροτντέιλ οργάνωσαν έναν καταναλωτικό συνεταιρισμό για να προμηθεύουν “αγνά προϊόντα” σε “σωστές τιμές”. Οι προσπάθειές τους αποδείχθηκαν εξαιρετικά επιτυχημένες και γρήγορα οδήγησαν στην ίδρυση εκατοντάδων συνεταιρισμών στη Μεγάλη Βρετανία. Στη συνέχεια, συνδέθηκαν μεταξύ τους σχηματίζοντας συνεταιριστικές οργανώσεις χονδρεμπορίου στην Αγγλία και στη Σκωτία. Πρακτικά, οι χονδρεμπορικές οργανώσεις ήταν από τις μεγαλύτερες και πιο καινοτόμες επιχειρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου κατά το τέλος του αιώνα. Εδωσαν επίσης το έναυσμα για τον σχηματισμό παρόμοιων κινήσεων και οργανώσεων από τους καταναλωτές των περισσότερων βιομηχανικών χωρών της Ευρώπης.

Επίσης, στη δεκαετία του 1840, Γάλλοι εργάτες οργάνωσαν μερικούς από τους πρώτους επιτυχημένους εργατικούς συνεταιρισμούς παραγωγής. Επιδίωξαν να υποκαταστήσουν τα ιεραρχικά συστήματα διαχείρισης, που ήταν ο κανόνας κατά τη Βιομηχανική Επανάσταση, με την εργατική πρωτοβουλία και υπευθυνότητα. Αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης διαδόθηκε γρήγορα σε όλες τις βιομηχανικές χώρες, μεταφερόμενος από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τις πολιτικές κινήσεις της εργατικής τάξης. Ως το 1900, είχε γίνει πολύ γνωστός σε πολλές χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Αποτέλεσε αμέσως έναν επιτυχημένο εταίρο στη Βιομηχανική Επανάσταση και έναν αυστηρό κριτή των πιο απάνθρωπων τάσεων της.

Στη δεκαετία του 1840 και περισσότερο στην επόμενη δεκαετία, μια άλλη ομάδα ανθρώπων ξεκίνησε συνεταιριστικές τραπεζικές εργασίες, ιδιαίτερα στα ομόσπονδα Γερμανικά κράτη. Ο πρώτος επιτυχημένος υποκινητής αυτής της μορφής συνεργατισμού ήταν ο Ερμαν Σούλτσε-Ντέλιτς (Herman Schulze-Delitzsch) ο οποίος εργάστηκε με τεχνίτες και μικρεμπόρους. Σύντομα κινήθηκε παράλληλα ο Φρειδερίκος Ραϊφφάιζεν (Freiderich Raiffeisen), ο οποίος ενθάρρυνε τις συνεταιριστικές τραπεζικές εργασίες μεταξύ κατοίκων αγροτικών περιοχών. Από τη Γερμανία, η συνεταιριστική τραπεζική κίνηση διαδόθηκε στην Ιταλία και στη Γαλλία. Μέχρι το 1900 είχε επεκταθεί στην Αφρική, στην Ασία

και στην Αμερική (Βόρεια και Νότια).

Στη συνέχεια, όσο προχωρούσε ο αιώνας, οι καταναλωτικοί και μερικοί γεωργικοί συνεταιρισμοί ανέπτυξαν τις δικές τους τραπεζικές οργανώσεις, για να αντιμετωπίσουν τις δικές τους ανάγκες καθώς και εκείνες των μελών τους. Πολλές από αυτές μεγάλωσαν γρήγορα, συσσωρεύοντας τις αποταμιεύσεις δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων και χρηματοδοτώντας μεγάλες οικονομικές δραστηριότητες - από εργοστάσια μέχρι φυτείες και εμπορικές επιχειρήσεις. Μέχρι το τέλος του αιώνα, η συνεταιριστική τραπεζική κίνηση, με τις διάφορες μορφές της, είχε παγιωθεί και ανθούσε.

Στο μεταξύ, ένα μεγάλο μέρος από την αγροτική Ευρώπη έχανε τον πληθυσμό της. Οι νέοι μετανάστευαν στις πόλεις αναζητώντας εργασία. Εκατομμύρια εγκαταστάθηκαν σε νέες χώρες ανά τον κόσμο. Εκείνοι που έμειναν στις γεωργικές τους εκμεταλλεύσεις είχαν πολλά να μάθουν αν ήθελαν να επιβιώσουν. Ήθελαν να μελετήσουν νέες μεθόδους γεωργικής παραγωγής. Ήθελαν να κατανοήσουν τον τρόπο διαχείρισης των χρημάτων. Ήθελαν να αγοράσουν αξιόπιστα εφόδια στη χαμηλότερη τιμή και ακόμη πώς να εμπορευθούν αποδοτικά τα προϊόντα τους. Καθώς ο αιώνας προχωρούσε προς το τέλος του, ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός αγροτών ανακάλυπταν ότι μπορούσαν να επιτύχουν πιο αποδοτικά τους στόχους τους μέσω των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Έτσι, στη δεκαετία του 1880, οι αγρότες, ιδιαίτερα της Δανίας, της Γερμανίας και της Μεγάλης Βρετανίας, άρχισαν να ιδρύουν γεωργικούς παραγωγικούς συνεταιρισμούς. Από τη στιγμή που ξεκίνησαν, οι γεωργικοί συνεταιρισμοί διαδόθηκαν σε πολλές χώρες και για όλα τα προϊόντα. Αυτό αποτέλεσε μια κίνηση που συνετέλεσε ταυτόχρονα στη βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής, στη σταθεροποίηση της προσφοράς γεωργικών προϊόντων και στην υποβοήθηση εξασφάλισης ενός καλύτερου επιπέδου ζωής στις οικογένειες των γεωργών. Πραγματικά, αυτή ήταν μια κίνηση που θα μπορούσε - και έτσι έγινε - να υιοθετηθεί από άλλους παραγωγούς πρωτογενών προϊόντων, περιλαμβανομένων των αλιείων και των υλοτόμων.

Με το τέλος του αιώνα, μια πέμπτη κατεύθυνση συνεταιριστικής δρα-

στηριότητας εμφανίστηκε στη Ευρώπη καθώς και σε μερικές ακόμη χώρες του κόσμου. Προήλθε από ανθρώπους που συνεργάστηκαν για να εξασφαλίσουν για τους ίδιους υπηρεσίες, όπως ασφάλιση, κατοικία και παιδική μέριμνα. Φάνηκε έτσι ότι ελάχιστα όρια υπάρχουν στις δυνατότητες συνεταιριστικής δραστηριοποίησης.

Οι κατευθύνσεις αυτές ξεπήδησαν από πηγές πλούσιας διάνοησης του 19ου αιώνα. Οι συνεταιριστικοί διανοητές αναφέρθηκαν σε όλα τα μεγάλα θέματα της εποχής τους και, πράγματι, σε πολλά από τα θέματα που ακόμη απασχολούν τους ανθρώπους, όπως: Ποιά είναι τα όρια της δημοκρατίας; Πώς μπορούν, άνδρες και γυναίκες, να οργανώσουν τις κοινωνίες τους, ώστε να συμπεριφέρεται ο ένας στον άλλο πιο ισότιμα; Πώς μπορεί να αλλάξει η οικονομία ώστε να είναι πιο αποτελεσματική και πιο ηθική; Ποιά είναι τα δίκαια αιτήματα των εργατών; Ποιά πρέπει να είναι η αμοιβή του κεφαλαίου; Πώς πρέπει να οργανωθεί η κοινωνία, ώστε να παράγει επαρκή καταναλωτικά αγαθά σε λογικές τιμές και σε καλή ποιότητα, για να ικανοποιούνται οι ανάγκες καθενός; Πώς μπορούν να οικοδομηθούν καλύτερες κοινωνίες;

Οι συνεταιριστικές απαντήσεις στις ερωτήσεις αυτές διέφεραν στην Ευρώπη και οι συνεταιριστές από άλλα μέρη του κόσμου θα έδιναν σύντομα τις δικές τους ελαφρά διαφορετικές απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά. Σημασία, πάντως, έχει το γεγονός ότι κατά το τέλος του 19ου αιώνα υπήρχε μια μεγάλη και αξιόλογη ομάδα θεωρητικών του συνεργατισμού, οι οποίοι προσπάθησαν να δώσουν απάντηση σε τέτοια ερωτήματα. Η ομάδα αυτή περιλάμβανε τον J.T.W. Mitchell, τον Charles Gide, τον George Holyoake, τον Henry Woolf, την Beatrice και τον Sydney Webb. Οι θεωρητικοί αυτοί, πολλοί από τους οποίους εργάζονταν στους συνεταιρισμούς, εκπόνησαν ένα πλούσιο έργο συνεταιριστικής σκέψης, που έδωσε μια μοναδική προοπτική στον σύγχρονο κόσμο. Επί πλέον, ήταν ένα έργο της διάνοησης που μπορούσε να μεταφέρει χρήσιμη διδασχία σε διαδοχικές γενεές, περιλαμβανόμενης εκείνης που εισέρχεται στον 21ο αιώνα.

Εξ αιτίας αυτών των διασυνδέσεων με τη διάνοηση και με την έντονη συμμετοχή στις οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές, η συνεταιριστική κίνηση διέθετε μια αξιοθαύμαστη ζωτικότητα κατά τα τέλη του 19ου

αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό, το έργο της Συντεχνίας των Συνεταιρισμένων Γυναικών, που οργανώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1883, υπήρξε ιδιαίτερα αξιοσημείωτο. Προώθησε τα αιτήματα της χειραφέτησης των γυναικών καθώς και την αυτοβοήθεια των φτωχών, με μεγάλη αφοσίωση και πολύ ενθουσιασμό. Κατά πολλούς τρόπους υπήρξε η συνείδηση της εθνικής συνεταιριστικής κίνησης, η ισχυρότερη πρώιμη εκδήλωση της ευθύνης των συνεταιριστών να “φροντίζουν για τους άλλους”. Αποτέλεσε μια κατεύθυνση συνεργασίας, που μεταφέρθηκε στη διεθνή συνεταιριστική κίνηση από τη Διεθνή Συνεταιριστική Συντεχνία Γυναικών, που ιδρύθηκε το 1921.

Έτσι, με την ανατολή του 20ού αιώνα, η συνεταιριστική κίνηση ανθούσε σε πολλές χώρες. Διέθετε μια δεσμευτική, διακριτή συνεταιριστική φιλοσοφία, που στήριζε πέντε κύριες συνεταιριστικές κατευθύνσεις. Οι κατευθύνσεις αυτές, στη συνέχεια, προμήθευσαν μια ποικιλία τρόπων καλύτερης αντιμετώπισης της οργάνωσης της κίνησης - από τις οπτικές γωνίες του καταναλωτή, του βιομηχανικού εργάτη, του αποταμιευτή/πιστούχου, του παραγωγού πρωτογενών προϊόντων και του προμηθευτή υπηρεσιών.

Λόγω της ποικιλομορφίας της, η συνεταιριστική κίνηση ήταν περισσότερο περίπλοκη από άλλες ιδεολογίες, όπως π.χ. εκείνες που στηρίζουν τις σχέσεις στην κοινωνία κυρίως στις ανάγκες του κεφαλαίου ή στην αξία της εργασίας. Γι’ αυτό το λόγο δεν ήταν μια κίνηση που μπορούσε εύκολα να είναι ενιαία. Ήταν μια κίνηση της οποίας το απλό μήνυμα δεν ήταν πάντοτε εύκολο να κατανοηθεί.

Πράγματι, μια από τις προκλήσεις, που προφανώς πήγαζε από την εμφάνιση αυτών των διαφορετικών κατευθύνσεων, ήταν ο τρόπος με τον οποίο αυτές θα μπορούσαν με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο να συνενωθούν. Αυτή την μακροχρόνια πρόκληση ανέλαβε η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση όταν ιδρύθηκε το 1895 και κατά κάποιον τρόπο ακόμη την επιδιώκει καθώς αρχίζει ένας άλλος αιώνας.

Ωστόσο, πολύ μεγαλύτερη σημασία έχει το γεγονός ότι αυτές οι πέντε κατευθύνσεις πρόσφεραν πληθώρα τρόπων με τους οποίους ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων μπορεί να χρησιμοποιεί τις συνεταιριστικές οργανώσεις προς όφελος τους. Εδειξαν ότι όταν ένα είδος συνεταιρι-

σμών αντιμετώπιζει δυσκολίες, άλλα είδη μπορεί να έχουν μεγάλη επιτυχία. Έτσι, στην πραγματικότητα, η ποικιλία χρησιμοποίησης και τρόπων χειρισμού των υποσχέσεων τους αποτέλεσαν εγγενή πλεονεκτήματα της συνεταιριστικής κίνησης. Αυτά τα πλεονεκτήματα, σε συνδυασμό με παραδείγματα εξαιρετικής επιτυχίας και πλούσιας πνευματικής παράδοσης, αποτελούν κληρονομιά την οποία οι σημερινοί συνεταιριστές χρεωστούν στους προπάτορές τους του 19ου αιώνα.

Συνεργασία μεταξύ των Ανθρώπων - Ο Εικοστός Αιώνας

Παρά την ύπαρξη ορισμένων περιπτώσεων οπισθοδρόμησης και πολλών συνεχών προκλήσεων, η συνεταιριστική κίνηση επέδειξε άνθηση ανά τον κόσμο κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Στην πραγματικότητα, η ανάπτυξη είναι τόσο εντυπωσιακή ώστε ολίγοι συνεταιριστές είναι ενήμεροι της έκτασης, της περιπλοκότητας και της ζωτικότητάς της. Σχεδόν κάθε χώρα στον κόσμο έχει συνεταιριστικές οργανώσεις. Επιπλέον, οι άνθρωποι υπήρξαν απίστευτα ευρηματικοί, ως προς την ποικιλία των συνεταιρισμών που ίδρυσαν, σε σημείο ώστε οι συνεταιρισμοί να εξυπηρετούν κάθε ανθρώπινη ανάγκη από την κούνια μέχρι τον τάφο.

Ενα μεγάλο μέρος της ανάπτυξης κατά το πρώτο μέρος του αιώνα, κατέστη δυνατό διότι η κίνηση είχε σημαντική πείρα σχετικά με την προώθηση της ανάπτυξής της. Σε διεθνές επίπεδο, η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση αποτέλεσε ένα βήμα για την ανταλλαγή ιδεών, την προώθηση υφιστάμενων και νέων συνεταιρισμών και την έναρξη διεθνούς συνεταιριστικού εμπορίου. Σε εθνικό επίπεδο, πολλές συνεταιριστικές κινήσεις στήριξαν εκτεταμένα εκπαιδευτικά προγράμματα, με τη δημοσίευση εφημερίδων, φυλλαδίων, περιοδικών και βιβλίων. Πρωτοπόρησαν στην εκπαίδευση των ενηλίκων και στη δια-βίου μάθηση. Ορισμένες μάλιστα ίδρυσαν συνεταιριστικά κολλέγια για την εκπαίδευση των συνεταιριστικών υπαλλήλων και της αιρετής ηγεσίας. Μερικές συνεταιριστικές κινήσεις χρηματοδότησαν την παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, ενώ άλλες διαφήμισαν τον εαυτό τους και τον συνεργατισμό γενικότερα, μέσω του ραδιοφώνου, αφού το μέσο αυτό είχε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Στην πορεία αυτή προσείλ-

κυσαν την υποστήριξη πολλών συγγενών οργανώσεων, μεταξύ των οποίων γεωργικές οργανώσεις, εκκλησίες, οργανώσεις γυναικών και εργατικά συνδικάτα. Κάποιες συνδέθηκαν στενά με πολιτικά κόμματα.

Αποτέλεσμα ήταν ότι, σε όλες σχεδόν τις δημοκρατικές βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης, οι συνεταιρισμοί έκαναν αξιοσημείωτη πρόοδο. Υπήρξαν, βεβαίως, και προβλήματα κατά την εξέλιξη του αιώνα, όπως κατάληψη των συνεταιριστικών κινήσεων ορισμένων χωρών από κομμουνιστικές κυβερνήσεις, ατυχίες κατά τη διάρκεια της μεγάλης οικονομικής κρίσης, διάλυση συνεταιρισμών από φασιστικά καθεστώτα και έντονος ανταγωνισμός από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα μετά το 1945. Αλλά όλα αυτά ξεπεράστηκαν με το παραπάνω από την αξιοσημείωτη ανάπτυξη που πέτυχαν όλα τα είδη των συνεταιρισμών. Τα επιτεύγματά τους σηματοδεύτηκαν από τα μεγάλα συνεταιριστικά κτίρια που κατασκεύασαν, τα εντυπωσιακά μερίδια αγοράς που επέτυχαν, και την επιρροή που άσκησαν στα πλαίσια της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης.

Οι συνεταιριστικές κινήσεις εκτός Ευρώπης, όμως, πραγματοποίησαν τελικά ακόμη περισσότερο εντυπωσιακή πρόοδο. Αρκετές από αυτές ξεκίνησαν κατά κύριο λόγο από Ευρωπαίους μετανάστες, γυναίκες και άνδρες, που έφεραν μαζί τους μια βαθιά κατανόηση των δυνατοτήτων της συνεταιριστικής δράσης. Ιδιαίτερα εκείνοι που εγκαταστάθηκαν στα σύνορα της Βόρειας και της Νότιας Αμερικής, καθώς και στην Αυστραλία και σε τμήματα της Αφρικής, αγκάλιασαν τους συνεταιρισμούς ως αποδοτικούς τρόπους αλληλοβοήθειας για τη μεγιστοποίηση της επιρροής τους στις διεθνείς αγορές. Πραγματικά, μερικοί από τους μεγαλύτερους συνεταιρισμούς κατά τα τέλη του 20ού αιώνα, είχαν τις ρίζες τους στην εμπειρία των αποίκων.

Πιο συνηθισμένο, όμως, ήταν το ξεκίνημα οργανωμένων συνεταιριστικών κινήσεων εκτός Ευρώπης από άμεσες ενέργειες των ιμπεριαλιστικών και αποικιακών κυβερνήσεων. Τέτοιες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Γερμανία, ενθάρρυναν, γενικά, τη δημιουργία συνεταιρισμών για πολλούς λόγους. Σε μερικές περιπτώσεις, ήθελαν να αναπτύξουν τις αποικιακές οικονομίες, ειδικά για την εξαγωγή βασικών προϊόντων, όπως ζάχαρη, τσάι, κακάο και

σιτηρά. Αυτό ήταν πιο εύκολο να επιτευχθεί με τη δημιουργία συνεταιρισμών εμπορίας. Σε άλλες περιπτώσεις ήθελαν να υποσκάψουν τη δύναμη των τοκογλύφων, ειδικά μεταξύ των αγροτών, που επιδίωκαν να παράγουν προϊόντα προς πώληση στην τοπική αγορά ή στο εξωτερικό. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις, ανταποκρίνονταν σε δημοσίους υπαλλήλους και ιεραποστόλους, οι οποίοι προωθούσαν τους συνεταιρισμούς ως ιδανικούς τρόπους ενθάρρυνσης των δημοκρατικών πρακτικών.

Οποιοιδήποτε και αν ήταν οι λόγοι, οι περισσότερες Ευρωπαϊκές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις ενθάρρυναν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Σε πάρα πολλές περιπτώσεις, όμως, υποβοηθήσαν συνεταιριστικές κινήσεις που οργανώνονταν “εκ των άνω”, με σκοπό την αντιμετώπιση κυβερνητικών ή επιχειρηματικών αναγκών. Αποτέλεσμα υπήρξε μια κληρονομιά πατερναλιστικής κυβερνητικής εμπλοκής σε συνεταιρισμούς σε πολλά μέρη του κόσμου. Αυτή είναι μια κληρονομιά που εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε μερικά μέρη του κόσμου.

Ασφαλώς, οι συνεταιρισμοί σε χώρες εκτός Ευρώπης δεν πρέπει να θεωρούνται ως απλές προεκτάσεις των Ευρωπαϊκών συνεταιριστικών κινήσεων. Οι συνεταιρισμοί τελικά επιβιώνουν επειδή εξυπηρετούν αποδοτικά οικονομικές ανάγκες και επειδή οι άνθρωποι τους στηρίζουν για τους δικούς τους λόγους. Εξάλλου, οι συνεταιρισμοί διαθέτουν τη θαυμαστή ικανότητα να προσαρμόζονται σε εντελώς διαφορετικά πολιτιστικά περιβάλλοντα, να ανταποκρίνονται σε πολύ διαφορετικές επιδιώξεις και να αναπτύσσονται σε μεγάλης ποικιλίας συνθήκες. Έτσι, μολοντί μερικοί συνεταιρισμοί σε αναπτυσσόμενες χώρες ξεκίνησαν από ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις, αναπτύχθηκαν μόνο όταν ο ντόπιος πληθυσμός ή οι λαοί των αποικιών τους ενσωμάτωσαν στις παραδόσεις τους.

Επιπλέον, οι συνεταιρισμοί θα μπορούσαν συχνά να θεωρηθούν ως σύγχρονες νομικές μορφές των αυθόρμητων συνεταιριστικών δραστηριοτήτων που ανευρίσκονται ουσιαστικά σε όλους τους λαούς. Στην πράξη, ουσιαστικά όλοι οι λαοί ανά τον κόσμο, διαμέσου της οικογένειας, της κάστας ή της πολιτιστικής ομάδας, έχουν ενστικτωδώς εφαρμόσει την αλληλοβοήθεια.

Δεν προκαλεί έκπληξη, συνεπώς, το γεγονός ότι πολλές από τις κυβερνήσεις νότιων χωρών, μετά την αποκοπή τους από τις Ευρωπαϊκές αυτοκρατορίες, ενθάρρυναν την περαιτέρω ανάπτυξη των συνεταιρισμών για τους δικούς τους λόγους και με τους δικούς τους τρόπους. Μερικοί από τους πιο επιφανείς ηγέτες της ανεξαρτησίας των χωρών τους, όπως ο Νεχρού και ο Κενυάτα, ήταν ένθερμοι υποστηρικτές των συνεταιρισμών. Πολλές από τις πρώην αποικίες, που αναδύθηκαν ως υπερήφανα, ανεξάρτητα κράτη μετά το 1945, όπως η Ινδία, η Σρι-Λάνκα και η Κένυα, ήταν σε θέση να στηρίξουν ισχυρές συνεταιριστικές κινήσεις. Η Ινδική κίνηση ιδιαίτερα, αναδείχθηκε ως μία από τις μεγαλύτερες, τις πιο δυναμικές και τις πιο πολυσύνθετες στον κόσμο.

Στην πορεία του 20ού αιώνα, επίσης, πολλές άλλες χώρες υιοθέτησαν τις συνεταιριστικές μορφές οργάνωσης καθώς προχωρούσαν στην εκβιομηχάνιση και στην πληρέστερη ένταξή τους στις διεθνείς αγορές. Πουθενά αλλού αυτή η τάση δεν ήταν περισσότερο προφανής όσο στην Ασία. Οι συνεταιρισμοί αποτέλεσαν ιδιαίτερα σημαντικούς συντελεστές της οικονομικής ανάπτυξης της Ιαπωνίας μετά το 1945, όταν αποτέλεσαν κεντρικούς φορείς στην αναδιοργάνωση της γεωργίας και της αλιείας καθώς και του λιανικού εμπορίου. Σε άλλες περιοχές της Ασίας, επίσης, όπως στην Κορέα και στην Ινδονησία, πιστωτικοί, γεωργικοί και εργατικοί συνεταιρισμοί σημείωσαν σημαντική πρόοδο.

Όπως είναι εύλογο, με την εμφάνισή τους οι Ασιατικοί συνεταιρισμοί ήταν αρκετά διαφορετικοί από τους αντίστοιχους της Ευρώπης. Χωρίς εξαίρεση, στηρίχθηκαν στις δικές τους πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εμπειρίες, θρησκευτικές πεποιθήσεις και κοινωνική σκέψη. Βαθείς Ασιάτες συνεταιριστικοί διανοητές εμφανίσθηκαν, ισάξιοι των Ευρωπαίων πρωτεργατών του προηγούμενου αιώνα. Οι Ασιάτες συνεταιριστές, με τη δική τους ευέλικτη θεώρηση των οργανωτικών δομών και της σύνδεσης με την κοινότητα, διαμόρφωσαν τα δικά τους είδη συνεταιρισμών.

Πολλοί από τους Ασιατικούς συνεταιρισμούς σημείωσαν επίσης επιτυχία. Πραγματικά, η επέκτασή τους κατά τη διάρκεια του τελευταίου μισού του εικοστού αιώνα μπορεί να συγκριθεί με την επέκταση στην Ευρώπη κατά το τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα. Με την

έναρξη του 21ου αιώνα, μερικοί από τους πιο επιτυχημένους και δυναμικούς συνεταιρισμούς βρίσκονται στην Ασία, την περιοχή του κόσμου που υπόσχεται να είναι το πιο δυναμικό τμήμα του κόσμου στον αιώνα που αρχίζει.

Κατά τον ίδιο τρόπο, στη Λατινική Αμερική η συνεταιριστική κίνηση, παρά την μέτρια παρουσία κατά τον 19ο αιώνα, επεκτάθηκε σταθερά. Η κίνηση αυτή στηρίζεται επίσης στις εντόπιες παραδόσεις της αυθόρμητης συνεργασίας. Και αυτή επίσης διαμορφώθηκε από την επιθυμία να γίνει η εμπορία των γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων όσο το δυνατόν πιο αποδοτική και, ακόμη, εμπειρέχει έναν κοινωνικό προβληματισμό σχετικά με τη βελτίωση του πλήθους των απλών ανθρώπων.

Κατά τα τέλη του 20ού αιώνα συνεταιρισμοί ανευρίσκονται στα περισσότερα μέρη της Λατινικής Αμερικής, όπως στους λόφους του Περού, στα περικόρα του Σάο Πάολο, στα παραλιακά χωριά της Κολομβίας, στις αγροτικές περιοχές του Μεξικού και στις πεδιάδες της Αργεντινής. Ισχυροί γεωργικοί συνεταιρισμοί έχουν αναπτυχθεί στις περισσότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής, όπως πιστωτικοί συνεταιρισμοί που έχουν ιδρυθεί στη Βραζιλία και στην Αργεντινή. Καταναλωτικοί συνεταιρισμοί έχουν αναπτυχθεί σε αρκετές χώρες της Λατινικής Αμερικής, όπου έχουν ιδρυθεί και μερικοί από τους μεγαλύτερους υγειονομικούς συνεταιρισμούς του κόσμου.

Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, λοιπόν, η συνεταιριστική κίνηση γνώρισε σημαντικές επιτυχίες. Οι πέντε κατευθύνσεις που ξεκίνησαν από τον προηγούμενο αιώνα έχουν επεκταθεί σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι άνθρωποι, σε εντελώς διαφορετικές συνθήκες, έχουν βρει άπειρους λόγους για την οργάνωση συνεταιρισμών. Έχουν μάθει πώς να τους διοικούν αποδοτικά εν μέσω όλων των ειδών πολιτικών και οικονομικών συστημάτων. Σε πολυάριθμες περιπτώσεις έχουν επιδείξει αξιοθαύμαστη επιχειρηματική ικανότητα, προσαρμοζόμενοι σε μεταβαλλόμενες συνθήκες, εκμεταλλευόμενοι νέες ευκαιρίες και διαφοροποιώντας τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η εμπειρία από τον αιώνα αυτόν έχει δείξει ότι είναι λίγοι οι γεωγραφικοί, κοινωνικοί και οικονομικοί περιορισμοί, που μπορούν να εμποδίσουν την επέκταση των οργανωμένων συνεταιρισμών, όταν οι άνθρωποι έχουν αντιληφθεί τις δυνατότητές τους.

Συνεταιρισμοί Παντού - Οι Ρίζες τους

Η στατιστική και οι τάσεις δεν αποτελούν τους καλύτερους τρόπους για να κατανοήσουμε τους συνεταιρισμούς. Η βαθύτερη έννοιά τους αποκαλύπτεται όταν εξετάζονται στα πλαίσια της ζωής των ανθρώπων. Αυτή η έννοια μπορεί ουσιαστικά να βρεθεί σε κάθε περιοχή του κόσμου.

Στην Ιαπωνία τα μωρά γεννιούνται σε συνεταιριστικά μαιευτήρια. Στην Κολομβία, τα παιδιά μαθαίνουν για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές σε ειδικά σχολεία που ανήκουν σε γεωργικό συνεταιρισμό. Στη Σουηδία, οικογένειες ζουν σε κατοικίες οικοδομικών συνεταιρισμών. Στο Dortmund της Γερμανίας, οι κάτοικοι μπορούν να κάνουν τις προμήθειές τους από συνεταιριστικά καταστήματα, σε μια από τις πιο εντυπωσιακές αλυσίδες καταστημάτων στην Ευρώπη. Στο Νέο Δελχί, οι καταναλωτές αγοράζουν γάλα από μηχανές που ανήκουν σε έναν ισχυρό γαλακτοκομικό συνεταιρισμό αγροτισσών. Στη Μεγάλη Βρετανία, οι καταναλωτές μπορούν να ασφαλιστούν στην CIS, μια από τις μεγαλύτερες ασφαλιστικές εταιρείες της χώρας, η οποία ανήκει στην Συνεταιριστική Χονδρεμπορική Οργάνωση (CWS). Οι κάτοικοι του Cape Dorset, μια κοινότητα Ινουιτών στην Καναδική αρκτική ζώνη, αντλούν το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους από τα χειροτεχνήματα που πωλούν μέσω του συνεταιρισμού τους. Οι εργάτες του Mondragon της Ισπανίας οργανώνουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους γύρω από μια σειρά διασυνδεδεμένων συνεταιρισμών, που περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων. Στην Belize, οι αλιείς πωλούν τα αλιευτικά τους προϊόντα μέσω ενός ισχυρού και επιτυχημένου συνεταιρισμού. Οι αγροτικές οικογένειες των Great Plains των ΗΠΑ εξασφαλίζουν ηλεκτρική ενέργεια από συνεταιρισμούς παραγωγής ηλεκτρισμού. Όταν οι αντιπρόσωποι των πιστωτικών συνεταιρισμών της Σρι-Λάνκα έχουν την ετήσια γενική συνέλευσή τους χρειάζονται ένα γήπεδο χωρητικότητας 100.000 ατόμων. Στο Portage των Prairie της Μανιτόμπα του Καναδά, τα μέλη δέχονται τις τελευταίες ευλογίες διαμέσου του δικού τους συνεταιρισμού κηδεϊών.

Ο κατάλογος είναι ατελείωτος: Οι συνεταιριστές σε ολόκληρο τον πλανήτη έχουν βρει εκατοντάδες λόγους για να συστήσουν συνεταιρισμούς. Θα βρουν πολλούς άλλους λόγους για να κάνουν το ίδιο στον ερχόμενο αιώνα.

Η Πορεία προς τα Εμπρός - Μερικοί Κίνδυνοι

Ομως, καθώς ο 21ος αιώνας ανατέλλει, η διεθνής συνεταιριστική κίνηση βρίσκεται αντιμέτωπη με μερικές από τις πιο δύσκολες προκλήσεις της ιστορίας της. Δύο από τις πιο δύσκολες προκλήσεις πηγάζουν από τις αλλαγές που μετασχηματίζουν τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις και αλλάζουν τους ρόλους των κυβερνήσεων σε όλα τα επίπεδα.

Το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα υπήρξε μάρτυρας μιας εκτεταμένης αναδιάρθρωσης της διεθνούς οικονομίας, ένα χαρακτηριστικό της οποίας ήταν ο τρόπος με τον οποίο οι καπιταλιστικές επιχειρήσεις μπορούσαν να κινηθούν ανά τον κόσμο. Πολλές καπιταλιστικές επιχειρήσεις έδειξαν αυτή την ικανότητα κατά το παρελθόν, αλλά ποτέ στο παρελθόν δεν μπορούσαν τόσο πολλές να μεταφέρουν πόρους τόσο μακριά, τόσο γρήγορα και τόσο ελεύθερα. Στην πραγματικότητα, ενθαρρυνόμενες από τις κυβερνήσεις, πολλές καπιταλιστικές επιχειρήσεις άρχισαν να οργάνουν τον κόσμο, αναζητώντας τις καλύτερες οικονομικές ευκαιρίες και, αρκετά συχνά, επιβάλλοντας ουσιαστικά τους όρους με τους οποίους θα δεχτούν να λειτουργήσουν.

Ταυτόχρονα, στις παλαιές και στις νέες βιομηχανικές περιοχές του κόσμου, οι εξελίξεις στις επικοινωνίες και η θεωρία του μάνατζμεντ έφεραν επανάσταση στους χώρους εργασίας. Η Βιομηχανική Επανάσταση, η οποία πέρασε από πολλά στάδια από τον 18ο αιώνα μέχρι τις μέρες μας, έδωσε έμφαση στην παραγωγή μεγάλης κλίμακας, στη μαζική (συχνά καλοπληρωμένη) εργατική δύναμη και στις ιεραρχημένες δομές μάνατζμεντ, που περιλάμβαναν μεγάλους αριθμούς μεσαίου επιπέδου μάνατζμεντ και συνυφασμένων επαγγελματικών ομάδων. Οι αναδυόμενες νέες οικονομίες, που προέκυψαν κυρίως από τις μεγάλες βελτιώσεις των επικοινωνιακών συστημάτων και την εύκολη διακίνηση των αγαθών σε όλο τον κόσμο, δίνουν έμφαση σε ευέλικτα συστήματα παραγωγής, σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό στηριζόμενο σε προμήθεια φθηνών πόρων και σε απλουστευμένες και λιγότερο γραφειοκρατικές δομές. Το κοινωνικό κόστος αυτής της μεταβολής δεν είναι ακόμη εντελώς γνωστό. Αυτό που είναι σαφές, όμως, είναι ότι η οικονομική μεταβολή έχει δώσει το έναυσμα για μια ευρύτερη πεποίθηση σε πολλές χώρες ότι το μέλλον ανήκει αποκλειστικά σε μια καπιταλιστική

οικονομία. Αυτό είναι μια προοπτική που περιέχει τόσο μια απειλή όσο και μια ευκαιρία, για εκείνους που πιστεύουν στην αξία της συνεταιριστικής επιχείρησης.

Αυτή η παγκόσμια αναδιάρθρωση συμπίπτει με περίπλοκες και ποικίλες μεταβολές του ρόλου που παίζουν οι κυβερνήσεις στον κόσμο. Ασφαλώς, η πιο εντυπωσιακή μεταβολή πραγματοποιήθηκε στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και μετά. Η απότομη κατάρρευση των κεντρικά σχεδιασμένων οικονομιών σε αρκετές χώρες, εσήμανε το πρακτικό τέλος των συνεταιρισμών που λειτουργούσαν (συχνά μόνο κατ' όνομα) στα απολυταρχικά καθεστώτα. Η αναδημιουργία του συνεταιριστικού πειράματος στις χώρες αυτές - ενός πειράματος που σε πολλές περιπτώσεις έχει μια ιστορία πάνω από εκατό ετών - αποτελεί ένα τεράστιο έργο, το οποίο όμως έχει αρχίσει. Εάν, όμως, η αναδημιουργία πρόκειται να πραγματοποιηθεί σωστά, πρέπει να στηριχθεί στην πλήρη κατανόηση των λόγων για τους οποίους οι συνεταιρισμοί είναι σημαντικοί, καθώς και των ιδιαιτεροτήτων τους. Αυτό αποτελεί μια πρόκληση στην οποία πρέπει να ανταποκριθεί η διεθνής συνεταιριστική κίνηση. Είναι μια πρόκληση στην οποία έχει ήδη αρχίσει να ανταποκρίνεται.

Οι ρόλοι των κυβερνήσεων αλλάζουν επίσης σε άλλα μέρη του κόσμου. Σε πολλές νότιες χώρες, ιδιαίτερα στην Αφρική και στη Νότια Αμερική, δραματικές οικονομικές διακυμάνσεις έχουν εξαναγκάσει πολλές εθνικές οικονομίες σε αναδιάρθρωση, με συχνά καταστροφικές κοινωνικές επιπτώσεις, τουλάχιστον βραχυχρονίως. Οι κυβερνήσεις έχουν αναγκασθεί να περιορίσουν τον ρόλο τους στις οικονομίες των χωρών τους, με συνέπεια να μην παρέχουν πλέον στους συνεταιρισμούς τη βοήθεια που παρείχαν προηγουμένως. Πολλοί από τους συνεταιρισμούς έχουν προσαρμοσθεί στη μεταβολή αυτή, άλλοι όμως όχι, με συνέπεια να υπάρχει το ερώτημα για το μέλλον της κίνησης. Όπως και στην περίπτωση των χωρών της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, το θεμελιώδες θέμα είναι να οικοδομηθούν οι αναδυόμενοι συνεταιρισμοί με μια ξεκάθαρη εικόνα της συνεταιριστικής ταυτότητας και των βασικών σκοπών της συνεταιριστικής κίνησης.

Κατά τον ίδιο τρόπο, σε πολλές από τις παλαιότερες και περισσότερο

βιομηχανικές χώρες, η συνεταιριστική κίνηση δεν μπορεί να στηριχθεί στο είδος της πολιτικής υποστήριξης που απολάμβανε στο παρελθόν. Οι κυβερνήσεις είναι όλο και περισσότερο ανήμπορες και απρόθυμες να επηρεάσουν το οικονομικό, κοινωνικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο ζουν οι πολίτες τους. Σε πολλές μάλιστα χώρες οι ίδιοι οι πολίτες εκδήλως αποποιούνται αυτόν τον επηρεασμό. Αποτέλεσμα είναι ότι πολλοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι στηρίζονταν στην εκτεταμένη κυβερνητική υποστήριξη για τις δραστηριότητές τους, δεν μπορούν πλέον να υπολογίζουν σ' αυτή. Οφείλουν να είναι πιο ανεξάρτητοι από ό,τι στο παρελθόν. Σε όχι μικρότερο βαθμό από τους αντίστοιχους συνεταιρισμούς σε άλλες περιοχές του κόσμου, οι συνεταιρισμοί στις παλαιότερες βιομηχανικές χώρες έχουν αρχίσει να επανεξετάζουν τους λόγους ύπαρξής τους και να ξανασκέπτονται τις μορφές των σχέσεών τους με τις κυβερνήσεις.

Νέα Ενότητα, Ανανεωμένη Δέσμευση

Καθώς ο εικοστός αιώνας έφθασε στο τέλος του, οι αλλαγές στην αγορά και οι αλλαγές στους ρόλους των κυβερνήσεων έχουν οδηγήσει σε ορισμένες περίπλοκες προκλήσεις τους συνεταιρισμούς, ενώ από την άλλη πλευρά έχουν παραγάγει κάποια άμεσα θετικά αποτελέσματα. Παντού οι συνεταιρισμοί έχουν αναγκασθεί να επανεξετάσουν τι κάνουν και γιατί το κάνουν. Στράφηκαν σε νέους τρόπους προσέκλυσης κεφαλαίου. Αναδιοργανώθηκαν, ώστε να μπορούν να εξυπηρετούν τα μέλη τους πιο αποτελεσματικά. Ανέπτυξαν νέους τρόπους διεξαγωγής του μάρκετινγκ. Πολλοί από αυτούς ξεκίνησαν κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, συχνά με άλλους συνεταιρισμούς. Ερεύνησαν για νέες οικονομικές δραστηριότητες, που, σε μερικές περιπτώσεις, εκτείνονταν και πέρα από τα εθνικά σύνορα.

Ομως, είναι ξεκάθαρο ότι η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι συνεταιρισμοί δεν προήλθε από το εξωτερικό περιβάλλον των συνεταιρισμών. Οπως συνέβη και στο παρελθόν (και θα συμβεί και στο μέλλον), η πιο σοβαρή απειλή δεν ήταν ο ανταγωνισμός. Δεν ήταν ακόμη ούτε οι μεταβαλλόμενες πολιτικές συνθήκες. Ήταν στις καρδιές των αποθαρρυσμένων συνεταιριστών. Ήταν πρόβλημα αποφασιστικότητας,

μιας αβεβαιότητας ως προς το τι θα μπορούσε να προσφέρει η κίνηση στον σύγχρονο κόσμο.

Τέτοιες αβεβαιότητες απαιτούσαν μια επανεξέταση του σύγχρονου ρόλου των συνεταιρισμών και μια εμβάθυνση για το τι θα μπορούσε να επιχειρήσει να κάνει η κίνηση. Ως την περίοδο πραγματοποίησης του Συνεδρίου του Μάντσεστερ, η διαδικασία αυτή ανανέωσης και επαναδέσμευσης είχε ήδη προχωρήσει. Αντιδρώντας στις σωρευτικές πιέσεις των δεκαετιών του 1980 και του 1990, πολλοί τοπικοί συνεταιρισμοί είχαν επανεξετάσει τους βασικούς λόγους ύπαρξής τους. Πολλές εθνικές συνεταιριστικές κινήσεις είχαν αναδιοργανώσει τις κορυφαίες οργανώσεις τους, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στα είδη των πιέσεων που αντιμετώπιζαν οι συνεταιρισμοί. Στο διεθνές επίπεδο, η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση ανέλαβε μια πλήρη επανεξέταση των αξιών και των αρχών που χαρακτηρίζουν τις συνεταιριστικές κινήσεις όλου του κόσμου, μια διαδικασία που κορυφώθηκε στο Μάντσεστερ. Από όλες αυτές τις δραστηριότητες ξεπήδησε μια νέα κατανόηση των απαραίτητων ποιοτικών χαρακτηριστικών της συνεταιριστικής επιχείρησης. Εν ολίγοις, παρά τα αρνητικά φαινόμενα των δεκαετιών του 1980 και 1990, στο τέλος του αιώνα οι συνεταιρισμοί βρίσκονται σε καλή θέση για να αντιμετωπίσουν τις μελλοντικές προκλήσεις. Διαθέτουν μια πλούσια παράδοση συνεταιριστικής ευελιξίας, που εκτείνεται σε περισσότερα από 150 χρόνια στο παρελθόν. Έχουν στη διάθεσή τους ένα ευρύτατο φάσμα εμπειριών του 19ου αιώνα, από το οποίο να επωφεληθούν, εμπειριών που προέρχονται από όλη την υφήλιο. Επιπλέον, εξαιτίας των πρόσφατων αρνητικών εμπειριών, διοικούνται καλύτερα από οποτεδήποτε στο παρελθόν. Εξαιτίας της πρόσφατης ενδοσκόπησής τους, έχουν μια πιο καθαρή εικόνα σχετικά με το τι κάνει τη συνεταιριστική αντιμετώπιση διαφορετική. Είναι έτοιμοι για τον 21ο αιώνα.

Συνεργασία μεταξύ των Ανθρώπων - Το Μέλλον

Οι συνεταιρισμοί έχουν πρακτικό προσανατολισμό. Οι πιο πολλοί συνεταιριστές ενδιαφέρονται κυρίως για την ικανοποίηση άμεσων αναγκών. Εξ αιτίας αυτού του προσανατολισμού, η συνεταιριστική κίνηση

δεν στρέφεται εύκολα προς το μέλλον. Ενστικτωδώς προτιμά μάλλον να εξελίσσεται στην πράξη, ανταποκρινόμενη σε ευκαιρίες και προσαρμοζόμενη σε μεταβολές καθώς αυτές συμβαίνουν.

Εν τούτοις, έχει μεγάλη αξία να κοιτάζει κανείς προς τα εμπρός, παρά το γεγονός ότι φαίνεται ιδιαίτερα δύσκολη η πρόβλεψη του μέλλοντος. Είναι σημαντικό να καταβάλλεται προσπάθεια προετοιμασίας για τα είδη των προκλήσεων που φαίνεται πιθανό να εμφανισθούν. Είναι χρήσιμο να επιδιώκεται πρόβλεψη των ευκαιριών που αναμένουν τους υφιστάμενους συνεταιρισμούς ή εκείνων που απαιτούν τη δημιουργία νέων συνεταιρισμών. Έχει αξία η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι θα μπορούσαν να συσπειρωθούν με σκοπό την αυτοβοήθεια, με τρόπους που ίσως ποτέ δεν μελετήθηκαν στο παρελθόν. Είναι αναγκαίο να εξετασθούν τα ισχυρά και τα αδύνατα σημεία των συνεταιρισμών υπό το φως των πιθανών μελλοντικών εξελίξεων. Ίσως, περισσότερο από όλα, είναι ουσιώδες να ονειρευτούμε τι θα γινόταν αν η συνεταιριστική κίνηση προσείλκυε το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή εκείνων που είναι νέοι.

Στα πλαίσια των γρήγορων μεταβολών, μερικές γενικής φύσεως δυνατότητες διακρίνονται καθαρά. Η αναδιάρθρωση της παγκόσμιας οικονομίας, π.χ., δημιουργεί τεράστιες δυνατότητες για μια δραστήρια και γεμάτη αυτοπεποίθηση συνεταιριστική κίνηση. Μερικοί συνεταιρισμοί, όπως, πολύ πιθανό, στην παραγωγή τροφίμων και στα συστήματα διανομής καθώς και στις υπηρεσίες χρηματοδότησης, έχουν επαρκές μέγεθος και επαρκή εκσυγχρονισμό, ώστε να παίξουν σημαντικό ρόλο στην αναδιάρθρωση αυτή. Η συμμετοχή τους θα μπορούσε πραγματικά να έχει μεγάλη αξία για τους ανθρώπους όλου του κόσμου, διότι, επιπλέον της καλής εξυπηρέτησης των μελών τους, θα μπορούσαν να παρουσιάσουν ένα αποτελεσματικό και ηθικό πρότυπο, που θα αναδείκνυε αυτούς τους δύο ζωτικούς, για το κοινό συμφέρον, χώρους οικονομικής δραστηριότητας.

Η οικονομική αναδιάρθρωση δημιουργεί επίσης δυνατότητες και μόνο από τις κοινωνικές μεταβολές που προκαλεί ανά τον κόσμο. Έτσι, ενώ δημιουργεί νέους θύλακες ευημερίας, η οικονομική αναδιάρθρωση υποσκάπτει ταυτόχρονα την ευημερία άλλων τμημάτων του πληθυσμού

και, σε πάρα πολλά σημεία, επιφέρει εξαθλίωση στους ήδη φτωχούς. Πολύ συχνά διευρύνει το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών, εξετάζοντας τις ανθρώπινες συνθήκες σε επίπεδο ατόμων, τάξεων ή εθνών. Όπως συμβαίνει με όλες τις μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές, η τωρινή αναδιάρθρωση της παγκόσμιας οικονομίας συνεπάγεται ένα βαρύ τίμημα. Οι συνεταιρισμοί μπορούν να βοηθήσουν να φανεί αυτό το κόστος και να δείξουν πώς μπορεί να βρεθεί ένας καλύτερος τρόπος για το χειρισμό του μέλλοντος.

Σε τέτοιες περιστάσεις, οι συνεταιρισμοί προσφέρουν την ιστορική τους ικανότητα να περιορίζουν τις κοινωνικές και οικονομικές διαίρεσεις με έναν ισότιμο τρόπο, τουλάχιστον για εκείνους που έχουν κάποια δυνατότητα να επηρεάζουν τη ζωή τους. Όπως έχουν δείξει πάντοτε στο παρελθόν, οι συνεταιρισμοί προσφέρουν ευκαιρίες στους ανθρώπους να βοηθήσουν τον εαυτό τους. Αυτό το μήνυμα ποτέ δεν είχε περισσότερη σημασία και αναγκαιότητα για τόσο πολλούς ανθρώπους σε ολόκληρο τον κόσμο.

Σε μια περίοδο, επίσης, κατά την οποία οι κυβερνήσεις αποσύρονται από την προστασία και την ανύψωση του επιπέδου των πολιτών τους, οι συνεταιρισμοί προσφέρουν έναν τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι μπορούν να αποφασίζουν για τη ζωή τη δική τους και των κοινοτήτων τους. Σε μια περίοδο κατά την οποία τα προβλήματα παραγωγής και διανομής των αγαθών - τροφίμων, χρηματοδοτικών υπηρεσιών, βιομηχανικών προϊόντων - πολλαπλασιάζονται, οι συνεταιρισμοί μπορούν να βοηθήσουν στην εξυπηρέτηση αυτών των αναγκών με δίκαιο και αξιόπιστο τρόπο. Σε μια εποχή που οι άνθρωποι επιζητούν να επηρεάζουν περισσότερο τα θέματα της εργασίας τους, οι συνεταιρισμοί μπορούν να προσφέρουν αυτή την ευκαιρία. Με λίγα λόγια, ποτέ δεν υπήρξε περίοδος κατά την οποία η συνεταιριστική στήριξη στις ίδιες τις δυνάμεις των ατόμων δεν είχε περισσότερο περιεχόμενο και περισσότερο νόημα.

Αν όμως η συνεταιριστική κίνηση πρόκειται να ανταποκριθεί αποδοτικά στις προκλήσεις και να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες, οφείλει να προβάλει καθαρά την ιδιαιτερότητά της. Οφείλει να δείξει τη δυνατότητά της να κινητοποιεί άτομα και κοινότητες και να αποδείξει την ικανότητά της

να αποτελέσει έναν ικανό προμηθευτή αγαθών και υπηρεσιών. Για να το επιτύχει, όμως, πρέπει να συνειδητοποιήσει το βάρος της ιστορικής της αποστολής και να επωφεληθεί από τη δύναμη των σύγχρονων επιτευγμάτων.

Σε τελική ανάλυση, το μέλλον της κίνησης θα καθορισθεί από τον τρόπο με τον οποίο οι συνεταιριστές αντιλαμβάνονται την αποστολή τους και από το πώς οι συνεταιρισμοί αναζητούν τις ευκαιρίες.

Σε γενικές γραμμές, οι συνεταιρισμοί είχαν πάντοτε να αντιμετωπίζουν δύο κύρια είδη προκλήσεων. Πώς να καθίστανται όλο και πιο αποδοτικοί και πώς να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές. Αυτά τα ερωτήματα δεν είναι καινούργια. Είναι τα ερωτήματα τα οποία πάντοτε θέτουν τα μέλη, οι αιρετές ηγεσίες, τα διευθυντικά στελέχη και οι υπάλληλοι, όταν σταθμίζουν σοβαρά τις δυνατότητες της κίνησης. Είναι τα ερωτήματα που πρέπει να τεθούν καθώς αρχίζει ο νέος αιώνας.

Η Πρώτη Πρόκληση: Αύξηση της Συνεταιριστικής Αποδοτικότητας

Όλοι σχεδόν οι συνεταιρισμοί οφείλουν να λειτουργούν με τους κανόνες της αγοράς. Κατά συνέπεια, πρέπει να μετρούν την αποδοτικότητά τους, κατά ένα μέρος, με το βαθμό επιτυχίας τους σ' αυτό το πλαίσιο. Όπως και οι επιχειρήσεις κεφαλαίου, οφείλουν να διαχειρίζονται τους πόρους τους - οικονομικούς, παραγωγικούς και ανθρώπινους - με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούν πλεονάσματα ή κέρδη. Όπως και οι επιχειρηματίες, πρέπει επίσης να κατανοούν πλήρως τα είδη των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν. Οφείλουν να λειτουργούν μέσα στο νομικό και ανταγωνιστικό περιβάλλον που επικρατεί, ακόμη και εάν ενδεχομένως προσπαθούν να αλλάξουν αυτό το περιβάλλον.

Οι συνεταιρισμοί, συνεπώς, μπορούν να διδαχθούν από τις επιχειρήσεις κεφαλαίου και υπάρχουν τέτοια παραδείγματα από το παρελθόν. Μπορούν να μελετούν και εκλεκτικά να υιοθετούν μερικές από τις

τεχνολογικές μεταβολές, τις οργανωτικές δομές και τις τεχνικές χρησιμοποίησης των πόρων και συσσώρευσης κεφαλαίου που χρησιμοποιούν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις κεφαλαίου. Μπορούν επίσης εκλεκτικά να χρησιμοποιούν μεθόδους μάρκετινγκ και στρατηγικές επικοινωνίας που χρησιμοποιούν οι κύριοι ανταγωνιστές τους. Ίσως, επίσης, θεωρήσουν χρήσιμο να ερευνήσουν πώς οι ιδιωτικές επιχειρήσεις συνδέονται με τις κυβερνήσεις και αποκτούν ειδικά προνόμια. Ίσως, πάλι, θελήσουν να μιμηθούν τον τρόπο με τον οποίο οι ιδιωτικές επιχειρήσεις επηρεάζουν το εκπαιδευτικό σύστημα για να δημιουργούν εκπαιδευτικό περιβάλλον που να διάκειται ευμενώς προς την ανάπτυξη τους. Θα ήταν όμως τραγικό, αν οι συνεταιρισμοί θεωρούσαν ότι η μίμηση του ιδιωτικού τομέα θα εκάλυπτε τις ανάγκες τους. Αν ήταν έτσι, δεν θα υπήρχε λόγος να υπάρχουν συνεταιρισμοί.

Υψίστη αναγκαιότητα για τους συνεταιρισμούς είναι η προσαρμογή όλων των χρήσιμων και αποδεκτών στοιχείων των ιδιωτικών επιχειρήσεων προς τις ιδιαιτερότητες του συνεταιριστικού τρόπου δράσης, ώστε να δημιουργηθούν αποδοτικές οργανώσεις. Αυτό αποτελεί έναν επίφοβο αλλά ελκυστικό στόχο, που πρέπει να προσελκύσει τα καλύτερα νεανικά μυαλά των νεότερων γενεών. Είναι ένας στόχος τον οποίο οι προηγούμενες γενεές επιδίωξαν με ζήλο και ευρηματικότητα.

Οι συνεταιρισμοί μπορούν επίσης να διδαχθούν από τη μελέτη των τρόπων με τους οποίους οι δημόσιοι υπάλληλοι εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους. Κατά την πρόσφατη αυτονόμηση πολλών κρατικών επιχειρήσεων, έχει γίνει μόδα σε πολλές χώρες η υπο-εκτίμηση και ακόμη η περιφρόνηση του έργου των δημοσίων υπαλλήλων. Το κόστος, μετρούμενο με την υποβάθμιση των μηχανισμών κοινωνικής ασφάλειας και βασικών υποδομών κοινοτικού επιπέδου - από δρόμους μέχρι σχολεία - δεν έχει ακόμη εκτιμηθεί. Αυτό που έχει σημασία, όμως, είναι ότι οι υπηρεσίες του δημοσίου έχουν συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη πολλών χωρών. Οι συνεταιριστές θα έκαναν καλά να κατανοήσουν την παράδοση της δημόσιας υπηρεσίας, την κοινωνική μέριμνα και τον μακροχρόνιο σχεδιασμό, που κατέστησαν δυνατές ουσιαστικές προόδους στους τομείς αυτούς σε πολλές χώρες του κόσμου.

Τελικά, πάντως, οι συνεταιρισμοί εξασφαλίζουν αποτελεσματικότητα

με την προσεκτική εφαρμογή των αξιών και των αρχών που καθιστούν τους συνεταιρισμούς μοναδικούς. Σε τελική ανάλυση, οι συνεταιρισμοί εμπεριέχουν - στις βασικές δομές και στην ιδεολογία τους - τα μυστικά της επιτυχίας τους. Η εφαρμογή ποικίλλει ανάλογα με το χρόνο και το είδος της επιχείρησης αλλά η συνταγή επιτυχίας είναι πάντοτε η ίδια.

Εμφαση στο Πλεονέκτημα της Συμμετοχής

Επίκεντρο της συνεταιριστικής κίνησης πρέπει πάντοτε να είναι τα συμφέροντα των μελών, τόσο τα βραχυχρόνια όσο και τα μακροχρόνια. Οι συνεταιρισμοί υπάρχουν πρωταρχικά για την εξυπηρέτησή τους και κάθε μέτρο προς την κατεύθυνση της αποδοτικότητάς τους πρέπει να αξιολογείται με το πόσο καλά εξυπηρετούνται αυτές οι ανάγκες. Με την εμβάθυνση αυτής της σχέσης οι συνεταιρισμοί θα ακολουθούν τον καλύτερο δρόμο ανάπτυξης στο μέλλον, ένα δρόμο που εμφανώς συμβαδίζει με την ιδιαίτερη ποιότητά τους και το ιστορικό πλεονέκτημά τους.

Σε πολλά μέρη του κόσμου, η ενθάρρυνση για μεγαλύτερη συμμετοχή των μελών δεν είναι εύκολη. Σε χώρες όπου οι συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν “εκ των άνω”, η προσπάθεια αυτή θα είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Σε άλλες χώρες, πολύ συχνά η ηγεσία των συνεταιρισμών - και τα μέλη - έχουν αφήσει τη συμμετοχή των μελών να ατονήσει. Αυτό, συχνά, ήταν αποτέλεσμα της γρήγορης ανάπτυξης. Όταν ο αριθμός των μελών είναι μεγάλος, όταν η προσέλκυση νέων μελών είναι εύκολη, είναι φυσικό οι συνεταιρισμοί να γίνονται παθητικοί προμηθευτές αγαθών και υπηρεσιών. Αντιθέτως, απαιτούνται προσπάθεια, πόροι και αφοσίωση για να προωθηθεί μια ισχυρότερη σχέση με τα μέλη. Όμως, σε τελική ανάλυση, με αυτή τη διεύρυνση των σχέσεων μπορούν οι συνεταιρισμοί να διασφαλίσουν σταθερή ανάπτυξη και μακροβιότητα.

Η ουσιαστική συμμετοχή των μελών δεν έχει βέβαια την ίδια έννοια σε όλους τους συνεταιρισμούς. Τα μέλη που στηρίζονται στο συνεταιρισμό για το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους, όπως π.χ. σε έναν εργατικό συνεταιρισμό, θα εκδηλώνουν περισσότερο ενδιαφέρον για τον συνεταιρισμό από ό,τι τα μέλη ενός συνεταιρισμού που παρέχει

μόνο μια περιορισμένη υπηρεσία, όπως π.χ. ασφάλιση. Εν τούτοις, όλοι οι συνεταιρισμοί έχουν τη δυνατότητα να διευρύνουν τις σχέσεις τους με τα μέλη. Οι περισσότεροι από τους επιτυχημένους συνεταιρισμούς στο μέλλον θα είναι από εκείνους που καταφέρνουν να διευρύνουν τις σχέσεις με τα μέλη με τον καλύτερο τρόπο.

Ενας τρόπος για να κατανοηθούν οι δυνατότητες δραστηριότητας συμμετοχής, είναι να διευκρινισθεί ότι τα μέλη των περισσότερων συνεταιρισμών σχετίζονται με την οργάνωσή τους με τρεις τρόπους. Πρώτον, είναι ιδιοκτήτες. Πρέπει να συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις, να ψηφίζουν στις εκλογές, να αποφασίζουν για θέματα που παραπέμπονται από το διοικητικό συμβούλιο στη γενική συνέλευση και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της οργάνωσής τους. Δεύτερον, είναι χρήστες των υπηρεσιών του συνεταιρισμού, υποβάλλουν θετικές προτάσεις βελτίωσης και εκτιμούν τα οφέλη που προσπορίζει η χρησιμοποίηση των υπηρεσιών του συνεταιρισμού. Τρίτον, είναι επενδυτές, σε μικρό βαθμό εάν αυτό μόνο απαιτείται, σε μεγαλύτερο εάν υπάρχει ανάγκη. Το σύνολο των τριών αυτών σχέσεων πρέπει να ενθαρρύνεται. Καθεμιά συνεπάγεται τις δικές της ευθύνες, καθεμιά αποφέρει τα δικά της οφέλη.

Η συμμετοχή, επίσης, περιλαμβάνει μια λεπτή σχέση, που παραδοσιακά ονομάζεται εκπαίδευση. Αλλά συνεταιριστική εκπαίδευση δεν σημαίνει απλώς τη διοχέτευση πληροφοριών από τους συνεταιρισμούς στα μέλη τους, μολονότι και αυτό περιλαμβάνεται. Ουσιαστικά αφορά αμφίδρομη ανταλλαγή κατανόησης. Ο συνεταιρισμός αποδεικνύει στα μέλη γιατί ο συνεταιριστικός τρόπος ενέργειας είναι “καλύτερος τρόπος”, ενώ το μέλος γνωστοποιεί με θετικό τρόπο τις ανάγκες του, με αναφορά στον τρόπο με τον οποίο οι ανάγκες αυτές θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν με τον καλύτερο τρόπο. Στους μεγάλους συνεταιρισμούς αυτό το είδος επικοινωνίας είναι πιο δύσκολο αλλά οι πόροι και οι τρόποι επικοινωνίας είναι συχνά περισσότερο διαθέσιμοι, εάν υπάρχει θέληση να χρησιμοποιηθούν. Πραγματικά, μερικοί από τους μεγαλύτερους συνεταιρισμούς του κόσμου έχουν αναπτύξει μερικούς από τους καλύτερους τρόπους προσέγγισης των μελών τους.

Στην πράξη, το πιο προφανές πλεονέκτημα που διαθέτουν οι συνεται-

ρισμοί για αύξηση της αποδοτικότητάς τους βρίσκεται στη σύσφιγξη των σχέσεων με τα μέλη τους. Αυτό είναι ένα πλεονέκτημα που απαιτεί συνεχές ενδιαφέρον και προσεκτική καλλιέργεια. Εάν είναι ισχυρό και η διοίκηση του συνεταιρισμού είναι λογικά φιλόδοξη, οι συνεταιρισμοί σπάνια θα αποτύχουν και οι συνεταιριστές δεν θα χρειάζεται να αμφιβάλλουν για τη δυνατότητα της κίνησής τους να προσφέρει πλούσια συγκομιδή στους ανθρώπους κατά τον επόμενο αιώνα.

Προβολή της Συνεταιριστικής Ιδιαιτερότητας

Οι άνθρωποι που είναι υπερήφανοι γι' αυτό που είναι και γι' αυτό που κάνουν, συνήθως είναι πιο αποδοτικοί ως άτομα και έχουν περισσότερες ικανότητες να αναλαμβάνουν αυξημένες ευθύνες. Οι άνθρωποι αυτοί, επίσης, προσελκύουν πιο εύκολα την υποστήριξη και τη συμπαράσταση των άλλων. Αυτό αποτελεί ένα απλό κήρυγμα, αλλά είναι σημαντικό για τους συνεταιρισμούς, ιδιαίτερα σε μια εποχή που ένα άλλο οικονομικό σύστημα φαίνεται να είναι η περισσότερο επιλεγόμενη μέθοδος οργάνωσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι συνεταιρισμοί και οι συνεταιριστές, γενικά, πρέπει να είναι περισσότερο υπερήφανοι γι' αυτό που είναι και γι' αυτό που κάνουν. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις, κατά την επικοινωνία τους με τα μέλη και στις επαφές τους με το κοινό, θα πρέπει να αποδεικνύουν, σε κάθε ευκαιρία, την πίστη τους στις συνεταιριστικές δομές και αξίες. Αλλωστε, η μέριμνα για τα μέλη, οι δημοκρατικές αξίες, η ισοτιμία στις οικονομικές σχέσεις, αποτελούν θετικά μηνύματα, που αξίζει να προβάλλονται με έμφαση και όχι με διστακτικότητα - αν μη απολογητικά - να γνωστοποιούνται μια φορά το χρόνο.

Οι συνεταιρισμοί και ιδιαίτερα οι τοπικοί συνεταιρισμοί έχουν μια υποχρέωση - και ένα χαρακτηριστικό μακροχρόνιο πλεονέκτημα - να αποδεικνύουν ότι αποτελούν μέρη ενός ευρύτερου συστήματος. Τα μέλη ωφελούνται και οι κοινότητες τους αναπτύσσονται από τις προσπάθειες των τοπικών συνεταιρισμών τους, αλλά τα μεγαλύτερα οφέλη επέρχονται μόνο όταν πολλοί συνεταιρισμοί συνεργάζονται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των μελών, τη μεγιστοποίηση της ισχύος τους

και την στήριξη στους κοινούς πόρους τους. Αυτή η συνεταιριστική διασύνδεση αποτελεί μέρος της ιδιαιτερότητας των συνεταιρισμών, η οποία πρέπει να κατανοηθεί ευρύτερα και να εκτιμηθεί πληρέστερα.

Οι συνεταιρισμοί δεν θα παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στο μέλλον γενικότερα, αν δεν προβάλλουν την ιδιαιτερότητά τους. Ποιός θα το κάνει για λογαριασμό τους, αν οι ίδιοι δεν διακηρύσσουν συνειδητά και με υπερηφάνεια ποιό είναι και γιατί ενεργούν όπως ενεργούν; Πώς αλλιώς οι άνθρωποι, κατά τον επόμενο αιώνα, θα κατανοήσουν τι μπορούν να επιτύχουν αν συνεργασθούν;

Ισχυροποίηση του Ανθρώπινου Παράγοντα

Οι συνεταιρισμοί γίνονται πιο αποδοτικοί όταν παρέχουν στους ανθρώπους τη δυνατότητα να είναι περισσότερο κύριοι της ζωής τους. Παραδοσιακά, και αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, οι συνεταιρισμοί δίνουν την ευκαιρία στα μέλη τους να είναι πιο σωστοί καταναλωτές και με μικρότερη δαπάνη. Αυτό το επιτυγχάνουν όταν παρέχουν στους παραγωγούς την ευκαιρία να έχουν υπό τον έλεγχό τους μεγάλο μέρος της παραγωγής και της διανομής εμπορευμάτων, όταν δίνουν σε κάθε άνθρωπο την ευκαιρία να αποταμιεύει, να επενδύει και να δανείζεται χρήματα από έντιμους, ασφαλείς και ανταγωνιστικούς χρηματοδοτικούς φορείς, όταν παρέχουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να ρυθμίζουν τα θέματα της δικής τους κατοικίας και όταν ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να έχουν τους δικούς τους φορείς υγειονομικής περίθαλψης. Υπάρχει μια σημαντική διάσταση αξιοπρέπειας στην επέκταση αυτού του είδους της ισχυροποίησης των ανθρώπων. Είναι η πιο ευγενής δραστηριότητα, στην οποία είναι δεσμευμένοι οι συνεταιρισμοί.

Η ισχυροποίηση αναφέρεται επίσης στη γνώση. Είναι γεγονός, ότι στην “εποχή της πληροφορικής”, η γνώση αποτελεί την πιο σημαντική μορφή δύναμης. Συνεπώς, όταν οι συνεταιρισμοί τροφοδοτούν τα μέλη τους με ακριβείς και ειλικρινείς πληροφορίες, τα ισχυροποιούν, είτε πρόκειται για πληροφόρηση για καταναλωτικά αγαθά, κατάλληλα εντομοκτόνα, επίπεδο αλιευτικών αποθεμάτων ή για τα “ψιλά γράμματα” που συνοδεύουν μια αίτηση χορήγησης δανείου.

Αλλά, η ισχυροποίηση στο εσωτερικό του συνεταιρισμού δεν αναφέρεται μόνο στις συγκεκριμένες οικονομικές σχέσεις που έχει ο συνεταιρισμός με τα μέλη του. Πρέπει να διευρυνθεί, ώστε να περιλάβει όλους τους ανθρώπινους πόρους που σχετίζονται με τον συνεταιρισμό. Πραγματικά, αποτελεί μια θλιβερή πραγματικότητα το ότι το ανεπαρκέστατα χρησιμοποιούμενο κεφάλαιο σε πολλούς συνεταιρισμούς είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο. Γενικά, πάρα πολλοί συνεταιρισμοί ζητούν πολύ λίγα από τα μέλη τους, προσδοκούν πολύ λίγα από τους υπαλλήλους τους, υποεκτιμούν τη συμβολή των διευθυντικών στελεχών τους και προετοιμάζουν ανεπαρκώς την αιρετή ηγεσία τους.

Υπάρχουν αχρησιμοποίητοι πόροι στα μέλη πολλών συνεταιρισμών, ιδιαίτερα μεταξύ γυναικών και νέων. Μεγάλο μέρος από τη μελλοντική επιτυχία των συνεταιρισμών θα στηριχθεί στην επιθυμία τους να αναγνωρίσουν πραγματική ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών κατά τις συζητήσεις και πολλή από τη ζωτικότητα θα προέλθει από τη συμμετοχή των νέων. Σε πολλούς από τους υπαλλήλους πρέπει να δοθούν περισσότερες ευθύνες και αυτοί θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι στην πλειονότητα των συνεταιρισμών αυτοί αποτελούν τα πιο επιφανή πρόσωπα, τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους. Οι μάνατζερς πρέπει να αναγνωρισθούν για τις επιτυχίες τους στη διεξαγωγή του δύσκολου έργου που απαιτείται για την επιτυχία κάθε συνεταιρισμού. Για πολλούς λόγους το μάνατζμεντ ενός συνεταιρισμού αποτελεί το πιο δύσκολο τεστ των διοικητικών ικανοτήτων και θα πρέπει αυτό να αναγνωρίζεται. Στα μέλη της αιρετής διοίκησης θα πρέπει να επιδεικνύεται βαθιά και ευρεία κατανόηση, ώστε η θητεία τους στους συνεταιρισμούς να αποκτά νόημα, να δίδει ικανοποίηση και να ενθαρρύνει την αύξηση της προσφοράς. Η συστηματική και τακτική μελέτη τέτοιων θεμάτων σε κάθε συνεταιρισμό, ασφαλώς θα φέρει πλούσια συγκομιδή, με όλες της έννοιες αυτής της λέξης.

“Οι άνθρωποι αποτελούν το πιο σημαντικό κεφάλαιό μας” λέει ένα συνηθισμένο γνωμικό, αλλά αυτό αποτελεί μια μεγάλη αλήθεια για τους συνεταιρισμούς. Είναι κρίμα που δεν είναι δυνατό να φανεί από έναν ισολογισμό πόσο έχει μεγαλώσει το ανθρώπινο κεφάλαιο που συνδέεται με τους συνεταιρισμούς, μέσα σε ένα χρόνο. Σε τελική ανάλυση, αυτό θα αποτελούσε έναν από τους πιο σημαντικούς δείκτες

συνεταιριστικής αποδοτικότητας, ένα από τα καλύτερα μηνύματα για το τι πιθανόν επιφυλάσσει το μέλλον.

Συνετή Αξιοποίηση των Συντελεστών Παραγωγής

Είναι εύκολο να κατανοηθεί η αξία ενός συνεταιρισμού που λειτουργεί καλά. Τα οφέλη είναι προφανή σε κάθε επίσκεψη, τα ετήσια οικονομικά αποτελέσματα δείχνουν ειδικότερα την οικονομική συμβολή του και οι φίλοι και γείτονες επιβεβαιώνουν τη σταθερότητά του. Είναι επίσης εύκολο να εκτιμηθούν οι μεγαλύτεροι συνεταιρισμοί, που παρέχουν στα μέλη τους το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους, όπως π.χ. ένας συνεταιρισμός πώλησης των γεωργικών προϊόντων των μελών του. Είναι λιγότερο εύκολο να εκτιμηθεί ο ρόλος ενός δευτεροβάθμιου ή τριτοβάθμιου συνεταιρισμού που παρέχει υπηρεσίες ασφάλισης, χρηματοδότησης ή χονδρεμπορίου. Οι οργανώσεις αυτές είναι πιο απομακρυσμένες και, κατά κάποιο τρόπο, λιγότερο προσωπικές. Μερικοί μάλιστα θα μπορούσαν να σκεφθούν ότι η ευημερία τους δεν εξαρτάται από τις οργανώσεις αυτές.

Ομως, το μέλλον των συνεταιρισμών εξαρτάται και από τα δύο προαναφερθέντα επίπεδα συνεταιρισμών. Πρέπει μάλιστα να βρεθούν τρόποι να συνδυάζεται η τοπική ισχύς σε ευρύτερα και ολοκληρωμένα συστήματα, τα οποία μπορούν να ασκήσουν επιρροή σε εθνικό, περιφερειακό και ακόμη σε διεθνές επίπεδο. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται όραμα και ικανότητα λήψεως δύσκολων αποφάσεων. Σε σπάνιες περιπτώσεις, μπορεί ακόμη να απαιτηθεί να παραβλεφθούν οι τοπικές δυνατότητες για να υποστηριχθεί το κοινό συμφέρον. “Να ενεργείς τοπικά, εργαζόμενος διεθνικά” ήταν μια τυποποιημένη διατύπωση κατά τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Στους συνεταιρισμούς, αυτό πρέπει να γίνει πραγματικότητα, αν επιδιώκεται να επιτευχθεί πλήρης αποδοτικότητα.

Η ανάγκη για μια συνετή αξιοποίηση των συντελεστών παραγωγής είναι αρκετά ευκρινής. Για παράδειγμα, η τεχνολογική μεταβολή είναι αναπόφευκτη αλλά είναι δαπανηρή. Αν οι συνεταιρισμοί θέλουν να διασφαλίσουν την ανεξαρτησία τους εν μέσω των μεγάλων εταιρειών,

οφείλουν να εξετάσουν πώς μπορούν να επενδύουν από κοινού, ώστε όλοι να ωφελούνται. Ένα άλλο προφανές παράδειγμα είναι η ευκαιρία διαφόρων κατηγοριών συνεταιρισμών να συμμετέχουν σε κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, όπως η εγκατάσταση μιας μεταποιητικής μονάδας τροφίμων από κοινού από γεωργικούς και καταναλωτικούς συνεταιρισμούς.

Αναποφεύκτως και ορθώς, οι περισσότερες από τις ευκαιρίες συνένωσης των πόρων παρουσιάζονται πρώτα σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο. Για να γίνουν όμως σωστά, οι πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να διεξάγονται με αυστηρή επιχειρηματική πειθαρχία και όχι επειδή είναι “ένα καλό πράγμα” ή ως μια πράξη παραχώρησης από τη μια πλευρά προς την άλλη. Το σημαντικό σημείο, όμως, είναι ότι οι συνεταιρισμοί πρέπει να εξετάζουν πιο προσεκτικά ποιός είναι ο καλύτερος τρόπος συνένωσης των πόρων, ώστε να κάνουν την καλύτερη δυνατή χρήση των χρημάτων των μελών τους.

Το ίδιο αληθεύει σε διεθνές επίπεδο. Αν οι συνεταιρισμοί θέλουν να μεγαλώσουν ως παγκόσμια δύναμη, οφείλουν να εξετάσουν περισσότερες κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες σε συγκεκριμένους τομείς ή μεταξύ συμπληρωματικών τομέων. Οφείλουν να εξετάσουν πιο προσεκτικά πώς μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους ξεπερνώντας τα εθνικά σύνορα. Ετσι, πολλά ερωτήματα πηγάζουν σχετικά με τον τρόπο συνένωσης των πόρων με τους τρόπους αυτούς, ερωτήματα τα οποία πρέπει να εξετασθούν ενωρίς κατά τον επόμενο αιώνα. Μήπως οι παραγωγοί των ίδιων προϊόντων σε διαφορετικά μέρη του κόσμου πρέπει να ερευνήσουν πιο προσεκτικά πώς μπορούν να συνδεθούν, ώστε να αποκτήσουν αυξημένο έλεγχο της επεξεργασίας των προϊόντων τους; Μήπως δεν είναι αναγκασμένοι να αφήσουν αυτό το μέρος της παγκόσμιας οικονομίας στα χέρια ενός συνεχώς περιοριζόμενου αριθμού πολυεθνικών εταιρειών; Δεν θα έπρεπε οι συνεταιριστικοί χρηματοδοτικοί φορείς να αφιερώσουν περισσότερη σκέψη στον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα διεθνές συνεταιριστικό χρηματοδοτικό σύστημα; Δεν υπάρχουν περισσότερα περιθώρια για πρακτικές, αμοιβαίως επωφελείς, σχέσεις μεταξύ συνεταιρισμών παραγωγών και καταναλωτών ανά τον κόσμο; Πώς συμβαίνει η διεθνής συνεταιριστική κίνηση να έχει από τη μια πλευρά αποταμιευτές, που

επιθυμούν να δανείσουν χρήματα και από την άλλη άξιους ανθρώπους που θέλουν να δανειστούν; Αποταμιευτές που επιθυμούν να επενδύσουν και παραγωγούς που θέλουν να επεκταθούν; Δεν υπάρχουν τρόποι να συνδεθούν αυτοί οι άνθρωποι με έναν αμοιβαίως επωφελή, επιχειρηματικής μορφής, τρόπο;

Για να αποκτηθεί μεγαλύτερη αποδοτικότητα στο μέλλον, θα απαιτηθεί η συνεργασία περισσότερων συνεταιρισμών μεταξύ τους, η κατανόηση, εκ μέρους περισσότερων συνεταιριστικών ηγετών, των μορφών τοπικού ελέγχου που είναι ουσιαστικοί καθώς και των δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να διεξαχθούν καλύτερα από κοινού. Η επιτυχία σε τοπικό επίπεδο δεν θα είναι αρκετή.

Δημιουργία Οικονομικής Δύναμης

Οι ηγεσίες και τα μέλη των συνεταιρισμών μπορεί εύκολα να επαναπαύονται με τη σκέψη ότι τα σχετικά καλά ετήσια οικονομικά αποτελέσματα συνιστούν επαρκή διασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας της οργάνωσής τους. Όμως, αυτό, όταν συμβαίνει, αποτελεί μια δυσάρεστη κατάσταση.

Η κυρίαρχη ευθύνη ενός συνεταιρισμού είναι η διασφάλιση της συνέχειας στην προσφορά υπηρεσιών στα μέλη. Οι συνεταιρισμοί, σε τοπικό και σε άλλα επίπεδα, οφείλουν να διαθέτουν επαρκή αποθεματικά για το μέλλον τους και να είναι βέβαιοι ότι τα μέλη αντιλαμβάνονται ότι έχουν κάποια ευθύνη για την οικονομική υγεία των οργανώσεών τους. Οι συνεταιρισμοί, επίσης, οφείλουν να παρέχουν το μερίδιο της υποστήριξής τους στις συνδεόμενες με αυτούς συνεταιριστικές οργανώσεις στις οποίες στηρίζονται. Μόνο αφού διασφαλισθεί αυτή η σταθερότητα, μπορούν να εξετάσουν την επέκταση των παροχών προς τα μέλη τους. Και μετά από αυτό, τα μέλη μπορούν να εξετάσουν τι είδους συμβολή θα μπορούσαν οι οργανώσεις τους να προσφέρουν στη γενική ανάπτυξη της συνεταιριστικής κίνησης, τι γενικά οφέλη θα μπορούσαν να προσφέρουν στα μέλη και τι στη βελτίωση των κοινοτήτων τους.

Εξαιτίας των διευρυνόμενων αναγκών σε κεφάλαιο σε πολλά είδη συνεταιρισμών, η διάθεση ποσών από τα ετήσια πλεονάσματα ή κέρδη

θα είναι συχνά ανεπαρκής. Περισσότερο ακόμη από ό,τι στο παρελθόν, οι συνεταιρισμοί θα είναι υποχρεωμένοι να ερευνήσουν καινοτόμες κατευθύνσεις για άντληση πρόσθετων κεφαλαίων, στρεφόμενοι κατά πρώτον προς τα μέλη. Γενικά, οι συνεταιρισμοί υπήρξαν αμελείς στην αξιοποίηση των μελών για άντληση κεφαλαίων. Δεν είναι αδικαιολόγητο τα μέλη να περιμένουν ότι θα έχουν την υποχρέωση να πραγματοποιούν τακτικά επενδύσεις στους συνεταιρισμούς τους και είναι δικαιολογημένο να περιμένουν μια ανταμοιβή, ίσως και με καθυστέρηση, για τις επενδύσεις που έκαναν στον συνεταιρισμό τους.

Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει επίσης, πιθανόν, να ερευνούν κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες με ιδιωτικές επιχειρήσεις και κυβερνήσεις, προκειμένου να αντλήσουν τα κεφάλαια που απαιτούν για νέες πρωτοβουλίες ή για να αυξήσουν την επιρροή τους σε έναν συγκεκριμένο κλάδο. Αυτού του είδους οι λύσεις, όπως και κάθε άλλη λύση που θα έφερε —εξωτερικό—κεφάλαιο στους συνεταιρισμούς, δεν πρέπει να συνεπάγονται θυσία κάποιου μέρους της συνεταιριστικής αυτονομίας ή τη δυνατότητα των μελών να διοικούν την οργάνωσή τους με δημοκρατικό τρόπο.

Οι συνεταιριστές θα πρέπει επίσης να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στη διερεύνηση τρόπων δημιουργίας μεγαλύτερων συσσωρεύσεων συνετά διαχειριζόμενων κεφαλαίων για την ανάπτυξη των υφιστάμενων και, ιδιαίτερα, νέων συνεταιρισμών. Αυτό δεν αποτελεί εύκολο έργο. Αποτελεί ένα ξεχωριστό είδος δανεισμού, το οποίο απαιτεί τη δική του πειθαρχία και τους δικούς τους κανόνες συμπεριφοράς. Δεν συνιστά φιλανθρωπική ενέργεια και πρέπει να γίνεται με σύνεση. Είναι όμως ένα έργο ουσιαστικό, αν η συνεταιριστική κίνηση σκοπεύει να είναι αληθινά αποδοτική στον 21ο αιώνα.

Στρατηγικός Σχεδιασμός

Η σώρευση πόρων και η δημιουργία οικονομικής δύναμης συνεπάγονται δέσμευση σε μακροχρόνια στρατηγική. Συνιστούν ένα είδος πειθαρχίας που δεν θα επιτευχθεί εύκολα. Και, στην πραγματικότητα, δεν αποτελούν τα μόνα συστατικά στοιχεία στον στρατηγικό σχεδιασμό.

Οι συνεταιριστές, που συνεργάζονται μέσω των συνεταιρισμών τους, πρέπει πάντοτε να εξετάζουν πώς μπορούν να διασφαλίζουν όχι μόνο την επιβίωση αλλά και την επέκταση των οργανώσεών τους. Αυτό σημαίνει αποδοτική συνεργασία, ώστε να διασφαλισθεί ότι η συνεταιριστική κίνηση, γενικά, αλλά και το δικό τους τμήμα της συνεταιριστικής κίνησης, απολαμβάνει δίκαιης μεταχείρισης εκ μέρους των κυβερνήσεων. Διότι, παρά το γεγονός ότι οι ρόλοι των κυβερνήσεων μπορεί να μειώνονται στο προβλεπτό μέλλον, θα αποτελούσε σφάλμα η υποτίμηση της σημασίας της κυβερνητικής νομοθεσίας και πολιτικής στον καθορισμό της τύχης των συνεταιριστικών οργανώσεων. Στον σύγχρονο κόσμο, αυτό επίσης σημαίνει αντίσταση στις προσπάθειες κάποιων νομοθετών να χειρίζονται από κοινού τους συνεταιρισμούς και τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις, όταν προωθούν κυβερνητικά νομοθετήματα.

Στρατηγικός σχεδιασμός επίσης σημαίνει ότι στις κορυφαίες οργανώσεις, που υπηρετούν τους συνεταιρισμούς, ως εκφραστές τους, δίνεται η προσοχή που αξίζουν και παρέχονται οι πόροι που έχουν ανάγκη. Πάρα πολλοί συνεταιρισμοί υποστηρίζουν αυτές τις οργανώσεις με χρηματικές συνεισφορές αλλά δεν ενσωματώνουν τις ευρύτερες προοπτικές, που υιοθετούν αυτές οι οργανώσεις, στο δικό τους σχεδιασμό και στις δικές τους κύριες δραστηριότητες. Αυτό αποτελεί λάθος και σημαίνει ότι τα χρήματα που δαπανώνται δεν χρησιμοποιούνται όσο αποδοτικά θα έπρεπε.

Αλλά, περισσότερο από όλα, στρατηγικός σχεδιασμός σημαίνει τον τρόπο με τον οποίο το πλεονέκτημα της συμμετοχής των μελών, η συνεταιριστική ιδιαιτερότητα, η ισχυροποίηση των ανθρώπων, ο συνδυασμός των πόρων και τα ποσά του συσσωρευμένου κεφαλαίου, μπορούν να αξιοποιηθούν πιο αποδοτικά. Είναι η μορφοποίηση αυτού που μπορεί με σύνεση να επιδιωχθεί και συλλογικά να πραγματοποιηθεί.

Ατενίζοντας το Μέλλον

Η συνεταιριστική κίνηση έχει δύο πρόσωπα. Ένα είναι το πρόσωπο που κοιτάζει αυστηρά και αδυσώπητα προς τα μέσα, ενδιαφερόμενο για το πώς οι συνεταιρισμοί μπορούν να γίνουν όλο και περισσότερο αποδοτικοί. Αυτή είναι η πλευρά που έχουμε εξετάσει. Το δεύτερο

πρόσωπο κοιτάζει με περίσκεψη προς τα έξω, ενδιαφερόμενο για το πώς περισσότεροι άνθρωποι θα μπορούσαν να πληροφορηθούν σχετικά με τα οφέλη από τη συνεταιριστική δραστηριοποίηση. Αυτό το πρόσωπο δεν πιστεύει σε χαριστικές παροχές. Το ενδιαφέρουν, μάλλον, όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι να βοηθήσουν τους εαυτούς τους και όχι να βοηθηθούν με τη δημιουργία κάποιας μορφής εξάρτησης. Είναι ένα πρόσωπο που έχει μεγάλο πεδίο να εξετάσει καθώς αρχίζει ο 21ος αιώνας.

Πέντε τάσεις είναι ιδιαίτερα προφανείς. Η πρώτη είναι η ασύλληπτη μεγέθυνση της ανθρώπινης οικογένειας. Στην αρχή του εικοστού αιώνα υπήρχαν ολιγότεροι από 2.000.000.000 άνθρωποι πάνω στη γη. Στο τέλος του αιώνα υπάρχουν σχεδόν 6.000.000.000. Μέχρι το 2050 υπολογίζεται ότι θα υπάρχουν 10.000.000.000. Η ικανοποίηση της ζήτησης σε βασικά είδη, τροφή, κατοικία, εργασία και υπηρεσίες υγείας, που χρειάζονται από αυτόν τον αυξανόμενο πληθυσμό, θα κρίνει την ανθρώπινη επινοητικότητα στην επιστήμη και στην τεχνολογία. Ακόμη περισσότερο θα αποτελέσει πρόκληση για εμάς να οργανώσουμε τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις, ώστε οι άνθρωποι να διαθέτουν τους πόρους για να αγοράζουν ή συλλογικά να παράγουν αυτά που έχουν ανάγκη.

Η δεύτερη είναι η προαναφερθείσα συγκέντρωση της οικονομικής δύναμης στα χέρια των πολύ πλουσίων στον κόσμο, μια τάση που μεγεθύνει ένα εκτεταμένο παγκόσμιο πρόβλημα που αναφέρεται στη φτώχεια, σε όλες τις χώρες του κόσμου. Η δυνατότητα των ατόμων και ακόμη των ομάδων, των κοινοτήτων και των εθνών, να επηρεάσουν τις οικονομικές μεταβολές από τις οποίες επηρεάζονται, μειώνεται. Το χάσμα μεταξύ των πολύ πλουσίων και των φτωχών στις περισσότερες χώρες διευρύνεται. Τα διογκούμενα πλήθη των τραγικά εξαθλιωμένων ανθρώπων σε πολλές νότιες χώρες θα επιζητούν ένα δικαιότερο μερίδιο από τους παγκόσμιους πόρους και το ίδιο θα κάνουν οι διευρυνόμενες κατηγορίες των πολύ πτωχών στις βιομηχανικές κοινωνίες. Ακόμη, η μεσαία τάξη στις βιομηχανικές κοινωνίες συρρικνώνεται. Η ασφάλεια, την οποία απολάμβαναν με τις επαγγελματικές οργανώσεις και τις συνδικαλιστικές ενώσεις, δεν είναι πλέον τόσο σίγουρη όσο ήταν κάποτε.

Οι πληθυσμιακές πιέσεις, η όλο και πιο ανεξέλεγκτη κίνηση του κεφαλαίου και της παραγωγής ανά τον κόσμο, η κατάχρηση της επιστήμης και της τεχνολογίας και η τάση να παράγονται περισσότερα αγαθά ανεξάρτητα από τις επιπτώσεις, έχουν δημιουργήσει την τρίτη μεγάλη τάση, την κρίση ως προς τον τρόπο που οι άνθρωποι μεταχειρίζονται το περιβάλλον. Η εξασφάλιση αποθεμάτων καθαρού νερού καθίσταται ένα ανησυχητικό πρόβλημα. Η χειροτέρευση της ζώνης του όζοντος πρέπει να συνεγείρει όλους μας. Πολλά από τα τρόφιμα, που καταναλώνονται καθημερινά στον κόσμο, είναι μολυσμένα. Τα ιχθυαποθέματα, που κάποτε έμοιαζαν ανεξάντλητα, δεν επαρκούν πλέον για τους αλιευτικούς στόλους. Και η ξυλεία στην οποία οι άνθρωποι στηρίχθηκαν επί αιώνες, έχει επικίνδυνα μειωθεί.

Τέταρτον, οι κοινότητες ανά τον κόσμο αντιμετωπίζουν όλο και πιο περίπλοκα προβλήματα. Στις πόλεις του νότου οι υψηλοί ρυθμοί γεννητικότητας και μετανάστευσης από την ύπαιθρο πιέζουν ασφυκτικά πολύτιμους πόρους, δημιουργούν μεγάλες παραγκουπόλεις και οδηγούν στην υποαπασχόληση των νεώτερων γενεών. Τα συστήματα διανομής τροφίμων είναι ανεπαρκή, ενώ τα συστήματα ιατρικής περίθαλψης, εκπαίδευσης, παροχής νερού και αποχέτευσης έχουν φθάσει στα όριά τους. Στις πιο βιομηχανοποιημένες περιοχές του κόσμου, οι αστικές υποδομές - σχολεία, δρόμοι, αστυνομία - υποβαθμίζονται ενώ τα εξαθλιωμένα γκέττο επεκτείνονται. Σε πάρα πολλές περιοχές η "αστική κοινωνία" - η κοινωνία που στηρίζεται στην ανοχή, ασφάλεια στους δρόμους και κοινοτική υπευθυνότητα - τίθεται υπό αμφισβήτηση.

Τέλος, υπάρχουν πολύπλοκα προβλήματα κοινωνικής δικαιοσύνης, πολλά από τα οποία οι συνεταιρισμοί έχουν ιστορικά επιδιώξει να τα αντιμετωπίσουν. Ένα από αυτά αναφέρεται στην ανισότητα ανδρών-γυναικών ανά τον κόσμο. Οι γυναίκες έχουν δυσανάλογα αυξημένη παρουσία μεταξύ των φτωχών. Παρέχουν περισσότερη εργασία από αυτή που τους αναλογεί, αμειβόμενη ή όχι, στις περισσότερες οικονομίες. Η δυνατότητά τους να ρυθμίζουν τις τύχες τους συχνά είναι περιορισμένη.

Ένα άλλο πρόβλημα αναφέρεται στους νέους. Σε πολλές χώρες του νότου, υπάρχει πλεόνασμα νέων ανδρών και γυναικών που αναζητούν

εργασία και ενδιαφέρονται να βρουν τρόπους να ζήσουν. Στις περισσότερες βόρειες χώρες, οι ευκαιρίες για πλήρη, ικανοποιητική απασχόληση, για πρώτη φορά σε διάστημα πολλών γενεών, ελαττώνονται σε αριθμό. Ως αποτέλεσμα, πολλοί νέοι αντιμετωπίζουν σκοτεινό μέλλον και περιορισμένες ευκαιρίες.

Ενα ακόμη πρόβλημα αναφέρεται στους ιθαγενείς ή πρώτους λαούς. Διάσπαρτοι ανά τον κόσμο, συχνά ζουν σε ξεχασμένα μέρη που άφησαν σ' αυτούς τα παιχνίδια της ιστορίας, τυπικά έχουν ελάχιστους πόρους και περιορισμένη θεσμική δυνατότητα να βελτιώσουν την κατάστασή τους.

Συνεργασία μεταξύ των Ανθρώπων - Ο 21ος Αιώνας

Οι συνεταιρισμοί και οι συνεταιριστές δεν μπορούν μόνοι τους να αντιμετωπίσουν όλα αυτά τα μεγάλα θέματα, αλλά μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά. Αυτό μπορεί να γίνει κατά ένα μέρος με το είδος της ανάπτυξης που προωθούν με τις οργανώσεις τους και κατά ένα άλλο μέρος με τους τρόπους με τους οποίους χειρίζονται τα θέματά τους.

Οι πιο προφανείς τρόποι με τους οποίους μπορούν να συμβάλουν είναι με την επέκταση των δραστηριοτήτων στις οποίες έχουν επιτυχία. Για παράδειγμα, οι συνεταιρισμοί διαφόρων ειδών ήδη παίζουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή, επεξεργασία και διανομή τροφίμων. Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί είναι παρόντες σε όλο τον κόσμο. Έχουν προσφέρει και εξακολουθούν να προσφέρουν αποδοτικές υπηρεσίες στον αγροτικό πληθυσμό, ενώ παρέχουν μεγάλες ποσότητες προϊόντων υψηλής ποιότητας στους πελάτες τους. Είναι επίσης οι επάλξεις των αγροτικών κοινοτήτων, ιδιαίτερα με την εξασφάλιση σταθερότητας στους μικροπαραγωγούς. Πολλοί γεωργικοί συνεταιρισμοί βρίσκονται επίσης σε προωθημένες θέσεις των τεχνολογικών μεταβολών και καθορίζουν τις εξελίξεις στη μεταποίηση και εμπορία των τροφίμων και άλλων καταναλωτικών αγαθών.

Καθώς οι εμπορικοί φραγμοί υποχωρούν στον κόσμο, οι γεωργικοί συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν αυξημένο ανταγωνισμό από τον ήδη μικρό αριθμό επιχειρήσεων, που όλο και περισσότερο επικρατούν στον τομέα των αγροτροφίμων στον κόσμο. Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να

αυξήσουν την ικανότητά τους να επιβιώσουν μέσα σε αυτόν τον ανταγωνισμό, είτε συγκεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους στα συγκεκριμένα είδη παραγωγής στα οποία έχουν εξαιρετική επιτυχία είτε με τη μεγέθυνση της οικονομικής και παραγωγικής τους δυναμικότητας σε βαθμό που δεν έχει προηγούμενο. Στην τελευταία περίπτωση, ειδικότερα, οφείλουν να επιδιώξουν να ενωθούν με άλλους συνεταιρισμούς, γεωργικούς, καταναλωτικούς ή πιστωτικούς. Πρέπει επίσης να επεκτείνουν την επιρροή τους και πέρα από τα εθνικά σύνορα, για να μπορέσουν να αντέξουν τον ανταγωνισμό που αντιμετωπίζουν. Όσο ποτέ στο παρελθόν, οι συνεταιρισμοί αξιοποιούν μόνο ένα μέρος του δυναμικού τους, αν ενδιαφέρονται αποκλειστικά για την εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών τους με τοπική δραστηριοποίηση. Η επιτυχία στην τοπική κοινότητα είναι καλή αλλά δεν είναι επαρκής.

Επειδή συνήθως στηρίζονται σε οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οι γεωργικοί συνεταιρισμοί ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την εξασφάλιση συνέχειας στις αγροτικές κοινότητες και για τη στήριξη της οικονομικής τους ανάπτυξης και της κοινωνικής σταθερότητας. Θα πρέπει, συνεπώς, να είναι μεταξύ των πρωτεργατών για τη σταθερή βελτίωση του τρόπου με τον οποίο ο αγροτικός πληθυσμός χειρίζεται τα θέματα του περιβάλλοντος του. Αυτό δεν είναι ένα εύκολο θέμα, καθώς συνεπάγεται επανεξέταση των μεθόδων και των τεχνικών που έχουν ταυτισθεί με τις γεωργικές πρακτικές, ιδιαίτερα κατά τα τελευταία πενήντα χρόνια, αλλά αυτό αποτελεί ένα θέμα που οι συνεταιρισμοί μπορούν να το χειριστούν ρεαλιστικά. Τα συστήματα που εφαρμόζουν για την επικοινωνία με τα μέλη και η σύνδεσή τους με τις αγροτικές κοινωνίες, τους παρέχουν πλεονεκτήματα και ιδέες που άλλοι δεν έχουν.

Κατά τον ίδιο τρόπο, οι αλιευτικοί συνεταιρισμοί οι οποίοι ανευρίσκονται σε πολλά μέρη του κόσμου, έχουν ισχυρούς δεσμούς με τις κοινότητές τους. Μερικοί δε από αυτούς αποτελούν τους κληρονόμους αλιευτικών παραδόσεων αιώνων. Τώρα συμμετέχουν σε έναν κλάδο που είναι ιδιαίτερα σημαντικός εξαιτίας της αυξανόμενης παγκόσμιας ζήτησης των αλιευτικών προϊόντων. Είναι επίσης ένας κλάδος στον οποίο η τεχνολογική πρόοδος έχει ενθαρρύνει την εκμετάλλευση πέρα από το επίπεδο συντήρησης των αποθεμάτων, σε πολλές περιοχές του

κόσμου. Οι αλιευτικοί συνεταιρισμοί, προς το συμφέρον των μελών και των κοινοτήτων τους, μπορούν να αποτελέσουν τις ηγετικές ομάδες για την ορθολογική χρήση των πόρων που βρίσκονται σε κίνδυνο εξάντλησης.

Η συνεταιριστική κίνηση, στο σύνολό της, διαθέτει πολλά από τα στοιχεία που θα της επέτρεπαν να καταστεί καθοριστικός παράγων στις αγροτοβιομηχανίες στο διεθνή χώρο. Διαθέτει μια ισχυρή βάση στις αγροτικές και αλιευτικές κοινότητες. Διαθέτει ορισμένη δυναμικότητα στη βιομηχανία μεταποίησης τροφίμων, μέσω των δραστηριοτήτων αρκετών συνεταιρισμών παραγωγής και χονδρεμπορίου. Διαθέτει τον πυρήνα ενός συστήματος διανομής των καταναλωτικών συνεταιρισμών σε αρκετές χώρες. Διαθέτει, τέλος, σημαντικούς οικονομικούς πόρους στον συνεταιριστικό τραπεζικό κλάδο.

Οι ανάγκες γίνονται, επίσης, πιο σαφείς. Με έναν ταχέως αυξανόμενο παγκόσμιο πληθυσμό, τα θέματα που συνδέονται με την παραγωγή και διανομή τροφίμων και άλλων καταναλωτικών αγαθών αποκτούν μεγαλύτερη στρατηγική σημασία. Μέχρι κάποια στιγμή στον επόμενο αιώνα, καθώς ο παγκόσμιος πληθυσμός θα φθάσει τα 10.000.000.000, τα θέματα αυτά θα είναι σαφώς μεταξύ των πλέον σημαντικών για το ανθρώπινο γένος. Κατά κάποιο τρόπο, με τις συχνά αιχμηρές συζητήσεις για τους διεθνείς δασμούς στα γεωργικά προϊόντα, η διαδικασία έχει ήδη αρχίσει. Η πρόκληση για όλα τα είδη των συνεταιρισμών, ιδιαίτερα αυτών που συνδέονται με την παραγωγή και διανομή τροφίμων, είναι να αυξήσουν τη δύναμη που ήδη διαθέτουν, ώστε να παίξουν έναν ακόμη μεγαλύτερο ρόλο. Αυτό θα σημάνει περισσότερες κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και περισσότερες διασυνδέσεις, ανεξάρτητα από εθνικά και περιφερειακά σύνορα. Θα σημάνει, επίσης, τη συγκέντρωση περισσότερου κεφαλαίου, αλλά, σε μακροχρόνια βάση, δεν είναι δυνατό να υπάρξουν καλύτερες επιλογές είτε οικονομικά είτε ιδεολογικά για την πραγματοποίηση επενδύσεων.

Ο δυνητικός ρόλος των καταναλωτικών συνεταιρισμών, καθώς η προμήθεια τροφίμων και καταναλωτικών αγαθών γίνεται όλο και πιο προβληματική, συνιστά μια πρόκληση η οποία προκαλεί δέος. Παρ' ότι υπάρχουν εξαιρέσεις, οι περισσότερες εθνικές συνεταιριστικές οργανώ-

σεις των καταναλωτών σημείωσαν πτώση κατά τα πρόσφατα έτη. Μερικές ακόμη και εξαφανίσθηκαν. Πολλοί καταναλωτικοί συνεταιρισμοί αντιμετώπισαν δυσκολίες στην προσαρμογή τους στα σύγχρονα συστήματα λιανεμπορίου. Πολλοί χρειάστηκε να κινητοποιήσουν τους αναγκαίους πόρους, ώστε να μπορέσουν να ανταγωνιστούν αποδοτικά σε τομείς που χαρακτηρίζονται από εκτεταμένη συγχώνευση χονδρεμπορικών και λιανεμπορικών δραστηριοτήτων, από επέκταση των μεγάλων πολυκαταστημάτων, από πολυδάπανα διαφημιστικά προγράμματα και από τη διογκούμενη ισχύ των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Όμως το μέλλον μπορεί μόνο να εμπνέει αισιοδοξία. Καθώς οι κάτοικοι των βιομηχανικών χωρών αρχίζουν να δαπανούν παρόμοια ποσοστά του εισοδήματός τους για διατροφή με τους κατοίκους των αναπτυσσόμενων χωρών, θα αναζητήσουν ευκαιρίες να επηρεάσουν τη διανομή τροφίμων και τον καθορισμό των τιμών, με οργανώσεις που ελέγχουν και που τις εμπιστεύονται. Αν οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί μπορέσουν να οικοδομήσουν πάνω σε αυτή την τάση διαμέσου τοπικών συνεταιρισμών και να αξιοποιήσουν τη σωρευτική δυνατότητα με εθνικές, περιφερειακές και διεθνείς οργανώσεις και συμφωνίες, τότε μπορούν να οδηγηθούν σε ευημερία. Δεν είναι δυνατό να αποτύχουν, εάν τα μέλη τους κατανοήσουν τι διακυβεύεται και εάν τα καταστήματα τα διαχειρίζονται με σύνεση.

Ενα ακόμη μεγάλο πρόβλημα που θα ανακύψει με τη μεγέθυνση του παγκόσμιου πληθυσμού, είναι η εξεύρεση επαρκούς κατοικίας σε κοινότητες που φροντίζουν τους κατοίκους τους. Η κατασκευή συνεταιριστικών κατοικιών μπορεί να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση. Οι συνεταιρισμοί κατοικίας έχουν μια ιστορία επιτευγμάτων σε πολλές βιομηχανικές χώρες που εκτείνεται σε περισσότερο από έναν αιώνα. Παρουσιάζουν ευνοϊκές προοπτικές στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, όπου υπάρχουν ισχυρές παραδόσεις αλλά όπου η αναδυόμενη νομοθεσία θα πρέπει να δώσει το κατάλληλο πλαίσιο. Επίσης, σε πολλές οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες, οι συνεταιρισμοί κατοικίας παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες για την αντιμετώπιση των αναγκών των πληθυσμών που συσσωρεύονται γύρω από τις μεγάλες πόλεις.

Οι συνεταιρισμοί κατοικίας παρουσιάζουν πολλά πλεονεκτήματα, μολονότι οι οικονομικές τους δομές, οι νομοθετικές απαιτήσεις και τα

πολιτιστικά χαρακτηριστικά είναι πολύ διαφορετικά στις διάφορες χώρες του κόσμου. Επιτρέπουν την καλύτερη αξιοποίηση της γης, με βάση τους οποιουσδήποτε πόρους είναι διαθέσιμοι, είτε αυτοί οι πόροι είναι ιδιωτικοί είτε κρατικοί. Ενθαρρύνουν το σχηματισμό κοινοτήτων, αποφεύγοντας, στην καλύτερη περίπτωση, τη γκεττοποίηση, που χαρακτηρίζει πολλές τυπικές μορφές κοινωνικής κατοικίας. Επιτρέπουν στους ανθρώπους να συνενώνουν τους οικονομικούς τους πόρους και να μειώνουν τις δαπάνες συντήρησης, ενώ παράλληλα ενθαρρύνουν τη συμμετοχή στις κοινές ευθύνες. Σε έναν κόσμο στον οποίο η αποξένωση γίνεται συνηθισμένο φαινόμενο, όπου οι γειτονιές χάνουν τη συνοχή τους, οι συνεταιρισμοί κατοικίας αποτελούν μια θετική εναλλακτική κατεύθυνση.

Κατά τα πρόσφατα χρόνια, ένα από τα πιο δυναμικά τμήματα της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης είναι οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί. Οι συνεταιρισμοί αυτοί είναι οργανωμένοι με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, που αντανακλούν διαφορετική αφετηρία, προτεραιότητες, διασυνδέσεις και νομοθετικά πλαίσια. Διαφέρουν σημαντικά στο μέγεθος και στο επίπεδο πολυπλοκότητας. Όμως, συνολικά, είναι διαφορετικοί από τους άλλους τραπεζικούς οργανισμούς ως προς τις δομές ιδιοκτησίας τους και ως προς τον προσανατολισμό τους. Σε πολλές χώρες έχουν στενές σχέσεις με τη γεωργία και με τις αγροτικές κοινότητες. Σε άλλες έχουν επιδείξει ιδιαίτερη επιτυχία σε εξειδικευμένες δραστηριότητες, όπως η χρηματοδότηση κατοικίας ή η χορήγηση καταναλωτικών δανείων.

Όμως, όλοι αυτοί οι συνεταιρισμοί έχουν τη βεβαιότητα της σημαντικής μεταβολής. Ελάχιστα άλλα είδη οικονομικής δραστηριότητας έχουν αλλάξει τόσο δραστικά με την τεχνολογική εξέλιξη όσο οι τραπεζικές δραστηριότητες. Ο βασικός λόγος είναι προφανής: στην ουσία της η τραπεζική εργασία είναι ένας τομέας πληροφόρησης, ο οποίος έχει καταφανώς αλλάξει με την προσαρμογή του στην τεχνολογία των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Ένας κλάδος που ήταν δύσκαμπτος στο παρελθόν, έχει γίνει ιδιαίτερα ευέλικτος. Οι σαφείς διακρίσεις που υπήρχαν στο παρελθόν μεταξύ τραπεζικών εργασιών, ασφαλειών, επενδύσεων και εταιρειών εγγυήσεων, έχουν ουσιαστικά εξαφανισθεί. Τα σημαντικά εθνικά σύνορα που υπήρχαν στο παρελθόν, έχουν αρχί-

σει να εξαφανίζονται. Στην εξέλιξη αυτή, ο έλεγχος του κλάδου από τις κυβερνήσεις έχει ταχύτατα μετασχηματισθεί, καθώς οι εθνικές προτεραιότητες έχουν υποχωρήσει έναντι των διεθνών τραπεζικών κανόνων.

Όλες αυτές οι μεταβολές επηρεάζουν τον κλάδο των συνεταιριστικών τραπεζών, σε κάποιο βαθμό, περισσότερο από ό,τι τους ανταγωνιστές τους. Στο αποκεντρωμένο συνεταιριστικό τραπεζικό σύστημα, για παράδειγμα, η απόφαση για ενιαίο τεχνολογικό σύστημα παρουσιάζει δυσκολίες. Επίσης, σε μερικές περιπτώσεις, όπου είναι δυνατές συμφωνίες, το κόστος είναι απαγορευτικό. Σε χώρες στις οποίες οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούσαν τις συνεταιριστικές τράπεζες για περιφερειακά και τοπικά οικονομικά προγράμματα, η στροφή προς μεγαλύτερη αποδοχή των κανόνων της αγοράς για την οικονομική ανάπτυξη έχει προκαλέσει προβλήματα προσαρμογής. Σε πολλές περιπτώσεις, επίσης, η επιδίωξη συγκέντρωσης κεφαλαίου, όταν το κεφάλαιο είναι συχνά περιορισμένο, έχει απογοητευτικά αποτελέσματα ή είναι σχεδόν αδύνατη.

Εν τούτοις δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το μέλλον του συνεταιριστικού τραπεζικού τομέα είναι λαμπρό. Πολλά συνεταιριστικά τραπεζικά συστήματα είναι μεταξύ των πιο καινοτόμων του κλάδου. Οι Ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν προχωρήσει σε αξιοσημείωτες προσαρμογές καθώς η Ευρώπη εισέρχεται σε μια νέα και ριζικά διαφορετική εποχή. Οι παλαιότερες τράπεζες της Ινδίας παραμένουν ισχυροί οργανισμοί για την εθνική οικονομία παρά τις πραγματοποιούμενες μεταβολές. Εάν οι οργανωτές κινηθούν γρήγορα και η προωθούμενη νομοθεσία είναι ευνοϊκή, οι δυνατότητες για τον συνεταιριστικό τραπεζικό τομέα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη είναι μεγάλες, όπως και στην Κίνα. Οι επιδόσεις των λαϊκών τραπεζών / πιστωτικών ενώσεων στη Βόρειο Αμερική είναι εξαιρετικές και τα επιτεύγματά τους σε πολλά σημεία του αναπτυσσόμενου κόσμου είναι πραγματικά εντυπωσιακά.

Το μέλλον του κλάδου των συνεταιριστικών τραπεζών θα απαιτήσει επιτυχή προσαρμογή σε αρκετά μέτωπα. Όπως και όλες οι τράπεζες, οφείλουν να συνεχίσουν να προσαρμόζονται προς τη μεταβαλλόμενη διεθνή τραπεζική αγορά. Αυτό συνεπάγεται ακόμη περισσότερη συγκέντρωση σε εθνικά και διεθνή τεχνολογικά συστήματα, παρά την απειλή της ομογενοποίησης που αυτό συνεπάγεται τόσο ως προς τον τρόπο με τον οποίο τέτοια συστήματα λειτουργούν όσο και ως προς τους κανόνες που τα διέπουν.

Θα πρέπει επίσης να ενδυναμώσουν τους δεσμούς τους με τις τοπικές κοινωνίες και τις ομάδες ανθρώπων, ένα έργο που διευκολύνεται από τις συνεταιριστικές ρίζες τους. Οι περισσότερες συνεταιριστικές τράπεζες διαθέτουν ένα θαυμαστό πλεονέκτημα σχετικά με την ικανότητά τους να αναπτύσσουν ισχυρούς δεσμούς με τα μέλη τους, τα μέλη των συνεταιρισμών που εξυπηρετούν ή τα ειδικά τμήματα του πληθυσμού που επιδιώκουν να προσελκύσουν. Η δυνατότητά τους να στηρίζονται σε πολύ ουσιαστικούς δεσμούς, είναι ίσως το μεγαλύτερο δομικό πλεονέκτημα που απολαμβάνουν σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές τους.

Κατά τα πρόσφατα χρόνια, επίσης, μερικές συνεταιριστικές τράπεζες σημείωσαν επιτυχία στην προβολή της ηθικής βάσης των πρακτικών που εφαρμόζονται στις επενδυτικές δραστηριότητες και στους τρόπους με τους οποίους ενεργούν. Αυτή είναι μια πλευρά που ωφελεί την κοινωνία, γενικά, και προκύπτει λογικά από τη συνεταιριστική κληρονομιά. Προβάλλεται δε σε μια εποχή κατά την οποία πολλοί οικονομικοί οργανισμοί δεν τηρούν πάντοτε τους στοιχειώδεις κανόνες ηθικής.

Οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί επίσης διαθέτουν, ανάμεσα στην ποικιλία των μορφών τους, ένα από τα πιο επιτυχημένα δείγματα συνεργασίας συνεταιριστικών οργανώσεων σε διεθνές επίπεδο: ασφάλειες. Από την ίδια τη φύση τους, που εκδηλώθηκε από τον 16ο αιώνα και ενδεχομένως ακόμη και από την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι ασφάλειες προσφέρονταν για συνεταιριστική μορφή οργάνωσης. Υπάρχει ένα προφανές πλεονέκτημα να συνενώνουν οι άνθρωποι τους πόρους τους για να μπορούν να αντιμετωπίζουν τις αντιξοότητες. Επι πλέον, η ασφάλιση που παρέχεται από τυπικά διαρθρωμένους συνεταιρισμούς, μπορεί να έχει τη δημοσιότητα και τη διαφάνεια στην απόδοση λογαριασμού, η οποία διασφαλίζει τους μετέχοντες για την παροχή αξιόπιστης υπηρεσίας και για δίκαιη μεταχείριση.

Οι εργατικοί συνεταιρισμοί αποτελούν έναν άλλο ταχέως αναπτυσσόμενο κλάδο της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης. Υπάρχει κάθε λόγος να αναμένεται ότι η ανάπτυξή τους στο μέλλον θα είναι εξ ίσου εντυπωσιακή. Εμπειρέχουν στη δομή και στη φιλοσοφία τους μερικές από τις πιο πειστικές απαντήσεις σε ένα από τα μεγαλύτερα ερωτήματα που εγείρει η εκβιομηχάνιση: πώς να εξασφαλισθεί στους εργάτες η αξιο-

πρέπεια την οποία δικαιούνται για την εργασία τους. Εργατικοί συνεταιρισμοί έχουν διαχειρισθεί με επιτυχία μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις. Έχουν επίσης αναλάβει τη διαχείριση μικρότερων ευέλικτων επιχειρήσεων, οι οποίες ενδεχομένως θα καταστούν ακόμη πιο σημαντικές στην εξελισσόμενη οικονομία. Σε αρκετές περιπτώσεις, όπως του Μοντραγκόν, έχουν αποδείξει πώς οι εργάτες μπορούν να συνενώσουν τους οικονομικούς πόρους τους για να ιδρύσουν μεγάλες κοινότητες, βασιζόμενες στην ανταμοιβή της εργασίας και στην κοινωνική υπευθυνότητα.

Η προοπτική των εργατικών συνεταιρισμών ενθαρρύνει επίσης άλλα είδη συνεταιρισμών να εξετάσουν πιο προσεκτικά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν και μεταχειρίζονται τους υπαλλήλους τους. Η εξέταση αυτή αφορά την ανάγκη ενίσχυσης του ρόλου των υπαλλήλων με τρόπους που είναι αποδεκτοί στους υφιστάμενους συνεταιρισμούς, την ανάθεση σ' αυτούς περισσότερων υπεύθυνων καθηκόντων, την παροχή δυνατότητας να ακούγεται πιο προσεκτικά η φωνή τους και οι προτάσεις τους, την κατάλληλη αμοιβή τους και την εξεύρεση τρόπων με τους οποίους να μπορούν να επενδύουν στους συνεταιρισμούς τους.

Αφορά επίσης την ανάγκη επανεξέτασης του τρόπου μανάτζμεντ πολλών συνεταιρισμών, τρόπου που συνήθως αποτελεί αβασάνιστη απομίμηση του τρόπου των καπιταλιστικών επιχειρήσεων. Καλεί, τέλος, άλλους συνεταιρισμούς να εξετάσουν πώς μπορούν να δώσουν δύναμη στους υπαλλήλους τους, που αποτελούν, όλο και περισσότερο, καθοριστικό παράγοντα της οικονομικής επιτυχίας.

Κατ' ανάλογο τρόπο, η απλή ιδέα των ανθρώπων, που συνεργάζονται για να εξασφαλίσουν υγειονομική περίθαλψη στους εαυτούς τους, θα αποκτήσει μεγαλύτερο ενδιαφέρον στα χρόνια που έρχονται. Σε πολλά πολυάνθρωπα μέρη του κόσμου η υγειονομική περίθαλψη είναι ανεπαρκής. Με την αύξηση του πληθυσμού, η τραγωδία των εθνικών και περιφερειακών αποφάσεων αναφορικά με την παροχή υγειονομικής περίθαλψης θα καθίσταται συνεχώς περισσότερο προφανής, όπως και η εξάρτηση των υπηρεσιών υγείας από το εισόδημα θα γίνεται λιγότερο αποδεκτή.

Η συνεταιριστική υγειονομική περίθαλψη, με τη δίκαιη κατανομή των

δαπανών και με την μεγαλύτερη επιβάρυνση των μελών για τη δική τους υγεία, θα είναι σίγουρα ένας από τους καλύτερους διαθέσιμους εναλλακτικούς τρόπους. Η συνεταιριστική υγειονομική περίθαλψη, επίσης, από τη φύση της ενδιαφέρεται για θέματα προληπτικής υγιεινής και θα μπορούσε να δομηθεί έτσι ώστε να ενθαρρύνει ανταλλαγές μεταξύ των διαφόρων τρόπων ιατρικής πρακτικής που εφαρμόζονται ανά τον κόσμο. Ολίγα είδη συνεταιριστικής δραστηριότητας υπόσχονται να προσφέρουν περισσότερο προφανή οφέλη στον αυριανό κόσμο από ό,τι οι συνεταιρισμοί υγειονομικής περίθαλψης.

Κατά το χειρισμό αυτών των προκλήσεων οι συνεταιρισμοί θα παράγουν οφέλη εφόσον διασφαλίζουν ότι οι πόρτες τους παραμένουν ανοικτές στις γυναίκες για να γίνουν μέλη, αιρετή ηγεσία, προσωπικό και διευθυντικά στελέχη. Αυτές οι ενέργειες εντάσσονται στην έννοια της καλής επιχείρησης, διότι οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν οικονομική δύναμη, παρά το γεγονός ότι έχουν στην κατοχή τους λιγότερα από ό,τι θα απαιτούσε η αριθμητική συμμετοχή και η εργασία τους.

Πιο ουσιαστικό και πιο σημαντικό όμως είναι ότι αυτό αποτελεί απόδοση δικαιοσύνης και τήρηση των βασικών κανόνων, που είναι αυτονόητοι στους συνεταιριστικούς κύκλους από τα πρώτα βήματα των συνεταιρισμών.

Για λόγους τόσο οικονομίας όσο και δικαιοσύνης, οι συνεταιρισμοί έχουν επίσης την υποχρέωση να προσεγγίζουν συνειδητά και αδιάκοπα τους νέους ανθρώπους. Οπως συνήθως λέγεται αλλά και είναι τόσο αληθινό, το μέλλον της συνεταιριστικής κίνησης βρίσκεται στους νέους. Οι πλούσιες και ποικίλες παραδόσεις της, οι λεπτές έννοιες και οι δυνατότητες της φιλοσοφίας της οφείλουν να επανεξετάζονται και να εφαρμόζονται εκ νέου από κάθε γενεά. Όσο ενωρίτερα ασχολούνται οι νέοι τόσο γρηγορότερα αρχίζουν να εξετάζουν για τον εαυτό τους πώς θα πρέπει να προσαρμοστεί η κίνηση στην εποχή τους και τόσο καλύτερα θα είναι για όλους. Ο διάλογος μεταξύ γενεών συνεταιριστών αποτελεί μια θεμελιώδη ανάγκη για συνεχή επιτυχία.

Υπάρχει επίσης μια ιδιαίτερα σημαντική ευκαιρία για να γίνει η συνεταιριστική εναλλακτική λύση καλύτερα γνωστή στον εντόπιο πληθυσμό, ένα από τα ταχύτερα αναπτυσσόμενα τμήματα του παγκόσμιου πληθυσμού.

Σε μερικές περιπτώσεις αυτό θα είναι εύκολο, διότι θ' αποτελέσει απλώς μια προέκταση του τρόπου με τον οποίο ενεργούσαν παραδοσιακά.

Σε άλλες περιπτώσεις, στις οποίες επικρατούσαν περισσότερο ιεραρχικές πολιτικές και οικονομικές δομές, αυτό θα είναι περισσότερο δύσκολο. Με δεδομένο το πληθυσμιακό τους μέγεθος, την έκταση της γης που κατέχουν ή σύντομα θα αποκτήσουν και το είδος των δραστηριοτήτων με τις οποίες ασχολούνται ή σκοπεύουν να ασχοληθούν, η προοπτική να επωφεληθούν από τη συνεταιριστική δράση οι ίδιοι και οι γείτονές τους είναι εξαιρετικά αισιόδοξη.

Η Υπόσχεση

Η συνεταιριστική κίνηση είναι μια κίνηση παντοτεινής υπόσχεσης, μια κίνηση δημιουργίας και όχι λήξεως. Ποτέ δεν φθάνει σε κατάσταση τελειότητας. Ποτέ δεν επαναπαύεται με ό,τι έχει επιτύχει. Είναι μια κίνηση που πάντοτε ισορροπεί μεταξύ των κελευσμάτων της φιλοσοφικής της σκέψης και των απαιτήσεων του σύγχρονου κόσμου.

Είναι μια κίνηση που αποτυγχάνει, εκτός αν τα μέλη, που είναι δεμένα με τον συνεταιρισμό και προσγειωμένα στην πραγματικότητα, συνεχώς εξετάζουν τις επιλογές που οφείλει να κάνει ο συνεταιρισμός για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των μελών του, για την επίτευξη ευρύτερων στόχων και για την τήρηση των συνεταιριστικών αρχών στις καθημερινές δραστηριότητες. Αυτές αποτελούν επιλογές που ποτέ δεν είναι αμετακίνητες. Δεν υπάρχουν αποφάσεις απόλυτης τελειότητας.

Οι συνεταιριστές παίρνουν αποφάσεις για κάθε συνεταιρισμό μέσα σε δύο σχετικά συναφή αλλά και κάπως διαφορετικά πλαίσια. Το πρώτο αναφέρεται στην εσωτερική λειτουργία του συνεταιρισμού και αφορά στην αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του συνεταιρισμού, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μελών και στην ορθή εφαρμογή της συνεταιριστικής πρακτικής. Το δεύτερο αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο ο συνεταιρισμός συνδέεται με τον λοιπό συνεταιριστικό κόσμο και με την κοινότητά του.

Τα θέματα που ενδιαφέρουν στο πλαίσιο αυτό είναι η αποδοτικότητα των σχέσεων με άλλους συνεταιρισμούς, η επέκταση της κίνησης γενι-

κότερα καθώς και οι κοινωνικές υποχρεώσεις της κίνησης. Μόνο τα μέλη των συνεταιρισμών, άμεσα ή έμμεσα διαμέσου των εκλεγμένων εκπροσώπων τους και των μηχανισμών διοίκησης, μπορούν να πάρουν αποφάσεις γι' αυτά τα δύσκολα θέματα.

Σε κάθε περίπτωση, οι αποφάσεις σπανίως θα είναι εύκολες και θα διαφοροποιούνται με το χρόνο. Ωστόσο, με τη λήψη τέτοιων αποφάσεων εκπληρώνεται η συνεταιριστική υπόσχεση. Με την προσπάθεια κατανόησης του τρόπου με τον οποίο το εύρος των επιλογών που ενυπάρχουν στη συνεταιριστική ιδεολογία, στις αρχές και στην πρακτική, θα πρέπει να εφαρμόζονται, με δεδομένη τη σύγχρονη εμπειρία, πραγματοποιείται η συμβολή των συνεταιριστών.

Με την αποδοχή της αναγκαιότητας να τίθεται το θέμα του προβληματισμού γύρω από τις επιλογές αυτές, οι συνεταιριστικές οργανώσεις επιτυγχάνουν τους ύψιστους σκοπούς τους. Σε τελική ανάλυση, η συνεταιριστική υπόσχεση είναι ότι είναι δυνατό και απολύτως αναγκαίο τα οικονομικά και κοινωνικά θέματα να είναι αντικείμενα δημοκρατικής και υπεύθυνης διαχείρισης, για το παρόν και το μακροχρόνιο όφελος των μελών και των κοινοτήτων τους. Αυτό δεν είναι ούτε εύκολο ούτε απλό, αλλά μπορεί να αποτελέσει την καλύτερη εναλλακτική λύση.

Εκδόσεις του ΙΣΕΜ

• **Συνεταιρισμοί και Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά** (Εισηγήσεις Συνεδρίου), σελ. 192, Αθήνα 1991, τιμή 2.000 δρχ. Περιλαμβάνει εισηγήσεις των: B. Thordarson, P. Ramadier, H. Nouyrit, H. Kellner, A. Κόρακα, G. Ravoet, A. Schone, N. Κολύμβα, Α. Κλήμη, Π. Κολύρη, Κ. Σιφνιώτη, Χ. Καμενίδη Ι. Αλεξανδρόπουλου.

• **Οι Συνεταιρισμοί το Έτος 2000** του Α. F. Laidlaw, με πρόλογο της ελληνικής έκδοσης από τον Β. Thordarson, Γεν. Διευθυντή της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης. Απόδοση στην ελληνική: Π. Κολύρης – Κ. Παπαγεωργίου, σελ. 108, Αθήνα 1994, δρχ. 1.500.

• **Σύγχρονη Θεώρηση του Συνεταιριστικού Θεσμού στην Ελλάδα** (Εισηγήσεις Συνεδρίου), σελ. 208, Αθήνα 1995, δρχ. 2.000. Περιλαμβάνει εισηγήσεις των: Χ. Παπουτσή, Α. Κόρακα, Α. Κλήμη, Π. Κολύρη, Δ. Μαυρογιαννη, Β. Λαμπροπούλου – Δημητριάδου, Σ. Κιντή, Ε. Σινίκη, Γ. Δασκάλου, Δ. Κασσαβέτη, Ι. Βαβούρα – Κ. Σιφνιώτη, Α. Μπέλλα, Χ. Καμενίδη, Κ. Ουσταπασίδη, Γ. Στρατηγοπούλου – Φάσσου. Συμπεράσματα Κ. Παπαγεωργίου.

• **Αγροτική Πίστη και Συνεταιρισμοί**, μελέτη του Αν. Καθηγητή Π. Σπαθή, σελ. 32, Αθήνα 1995, δρχ. 1.000.